

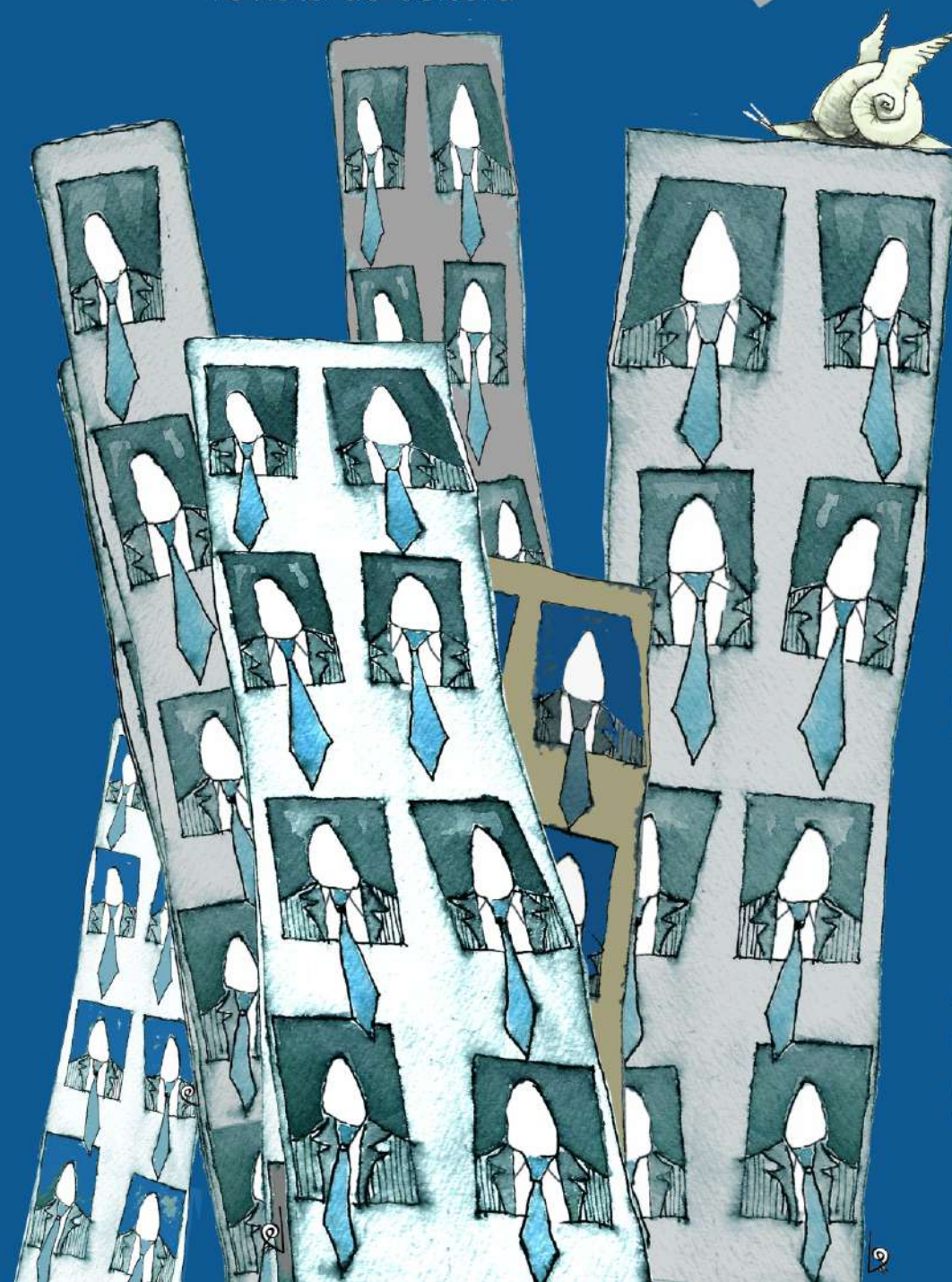

15 lei

ISSN - 12208167

TOMIS

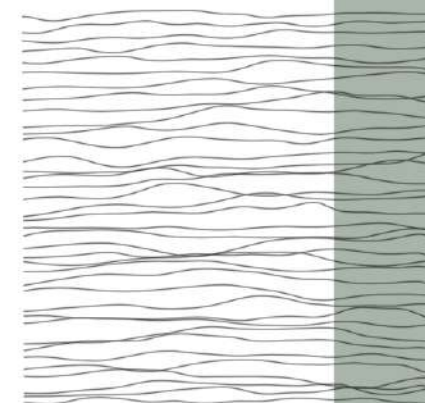
revistă de cultură

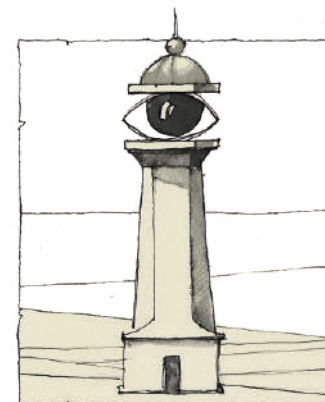
Nr.34 - august 2025

- 03 CREDITORIAL / **ALINA-IOANA VASILIU**
- 05 ATELIER de TRADUCERE / **ARTHUR RIMBAUD** / Vasul beat
- 10 ARHITECT / **arh. IRINA-PETRA GUDANĂ** / Gala Aab 2025
- La Institutul Astronomic
- 16 ARTISTOCRAT / **LIVIU ORNEA** / Un vis
- 20 ARTISTOCRAT / **OLGA ȘTEFAN** / O instituție
- 24 INTERVIU / **AMELIA STĂNESCU** / un interviu cu Mugur GROSU
- 31 ARTA la PERETE / **EDUARD ANDREI** / Confesiunile
Loretei Lörincz Băluță
- 36 CRONICE / **SORINA RÎNDAȘU** / Trecutul în post-producție
- 38 TEXT PISTOLS / **ȘERBAN ACASANDREI**
- 41 ARTISTOCRAT / **MA PARLO**
- 45 PELICULE / **IRINA-ROXANA GEORGESCU** / În căutarea
timpului trecut
- 47 TEXT PISTOLS / **LAURA COSMA** / Aripi
- 51 MELO / **ADRIAN MIHAI** / NSK sau când muzica electronică
vine de la sine
- 53 TEXT PISTOLS / **LAURA STĂNICĂ**
- 57 CRONICE / **MIHAI BUZEA** / Mi-a rămas planeta mică
- 60 DEBUT / **ALMA-LAURA PARASCA**
- 65 CRONICE / **DEMETRA VLAS** / Jurnal de psihanalist
- 68 TEXT PISTOLS / **OVIDIU BARON**
- 71 STEM / **WLADIMIR-GEORGES BOSKOFF** / Scurte considerații
despre timp (XXIX)
- 78 FOTO GRAME / **CRISTINA VENEDICT** / Curator
Emilian Avrămescu
- 80 ARTA la PERETE / **ION TIȚOIU** / Curator - critic de artă
Ana Amelia Dincă
- 88 ICRE NEGRE / **COSMIN DRAGOMIR** / Anghilele nu sunt țipari,
dar au o evanghelie

august 2025

CREDITORIAL

Alina-Ioana VASILIU

Iliescu moare, soarele răsare!

După ce va muri Iliescu va începe să fie bine în România. Am trăit cu această convingere sau, dacă vreți, superstiție, așteptând momentul și tresărind la fiecare anunț fals, care nu făcea decât să-mi sporească exasperarea și să contribuie la creșterea aurei sale de *highlander*. Adăugasem eresului meu și un element competitiv, pe ideea luptei simbolice dintre bine și rău, dar asta doar până s-a dus Mihai Șora, a cărui moarte m-a întristat, din cauza asta, chiar mai mult.

Lacrimile sincere ce au curs în aceste zile mi-au arătat, de fapt, motivul principal pentru care, cu atâta cruzime și lipsă de respect în fața morții, mă bucur că, în sfârșit, a dispărut de pe fața pământului Ion Iliescu. În 1989, a luat speranțele renăscute ale românilor cocoșați de dictatura comunistă și le-a investit într-un proiect pervers, prin care, sub camuflajul lozincilor patriotarde, îi împingea, ca pe o turmă naivă și masochistă, într-o altă autocrație, de fapt o plutocrație a speculanților tranziției, majoritatea emanați din fosta securitate. Zâmbetul lui ipocrit s-a întins peste țară ca o mască obscenă de Joker, a contaminat un întreg popor (majoritatea lui covârșitoare) și a continuat lucrarea malefică a comunismului, degradarea morală a românilor.

Pe lângă rolul lui hotărâtor în potemkiniada ucigașă a revoluției, pe lângă ațâțarea minerilor împotriva manifestanților din Piața Universității, Iliescu a zădărnicit multă vreme orice încercare de reformă morală și a pus bazele sistemului de fraude, delapidări, șpăgi, sinecuri, comisioane, prin care banii românilor se scurg în buzunarele unei clase privilegiate, în loc să clădească ceva în țară. Corupția endemică ce ne macină și în ziua de azi îl are ca naș pe Iliescu, cel

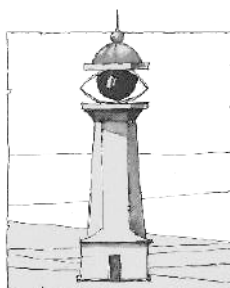
sărac și cinstit. Cu atât mai periculos și perfid cu cât le arăta oamenilor masca asta în timp ce, cu sânge rece, le amaneta viitorul, mângâindu-i pe creștet pe cei ce le furau din buzunare.

Doliul național formal, funeraliile cu onoruri militare, omagiile aduse unui individ cercetat pentru crime împotriva umanității sunt definitorii pentru ipocrizia și impostura în care se scaldă societatea românească.

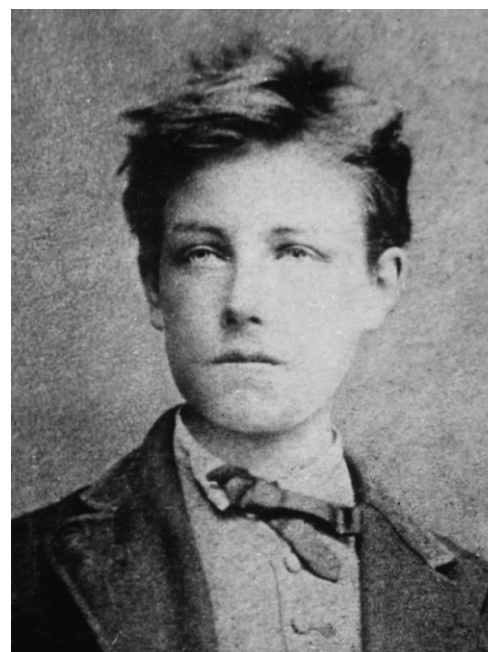
Iar faptul că acum, în 2025, mai sunt oameni (puțini, e-adevărat) care îl plâng pe acest criminal mă revoltă visceral. Revolta nu este împotriva lor, ci împotriva celui care a reușit să-i manipuleze și să-i facă să se îndrăgostească iremediabil de imaginea unui tătuc providențial, în spatele căruia s-a ascuns mereu monstrul.

Continuând pe linia interpretării hermeneutice, aș spune că monstrul nu a putut să moară până n-a fost sigur că lasă un vrednic urmaș. Un alt personaj carismatic a apărut în marja iliesciană, emanat din aceeași pestilențială securitate, cu telecomanda tot la Moscova, cu un discurs sforăitor împănat de cuvinte mari ce au ecou în inimile românilor cu speranțele înșelate: tradiție, românism, valori sacre, dăci și romanii, patrioții, apă, hrană, energie, independență și câte și mai câte. „Democrația originală” a lui Iliescu a fost upgradată de acest individ – *nomina odiosa* – care propune confiscarea proprietăților străinilor, industria calului, roșia românească și alte elucubrații. Dar tot ceva „original”. Din păcate, ineptia discursurilor hipnotizante arată că unii dintre români sunt acum și mai ușor de prostit. Din fericire, ei nu mai sunt majoritatea.

Contraintuitiv, dar bazându-mă întrucâtva pe recente schimbări în felul în care românii își acordă votul, pe o relativ îmbunătățită percepție a imposturii, nu-mi rămâne decât să sper că superstiția mea se va împlini. Dați-mi voie să-mi exersez gândirea magică și să proiectez această convingere în univers: **o să fie bine!**

Traducere de
Octavian Soviany

ATELIER
de TRADUCERE

Arthur RIMBAUD

Vasul beat

Cum coboram pe fluvii întruna înainte,
N-am mai simțit vreo mână de edecari căliți:
Strigând, Piei-Roșii crude i-au folosit drept ținte,
Fixându-i goi pe maluri de stâlpii lor pestriți.

Nu îmi păsa de unde și cine-s marinarii,
Duceam din Flandra grâne, din Anglia bumbac.
Când îmi pieriră însă pe țarmuri edecarii,
Putui pluti pe fluvii și mare după plac.

Tot ascultând cumplita mării tevatură,
Eu, surd precum un creier de nou-născut cândva,
Fugii! Și niciodată de-atunci nu cunoscură
Peninsulele goană sublimă ca a mea!

Furtunile marine sfințitu-mi-au trezia.
Ca dopul de ușure să dănțuiesc m-am pus
Pe valuri ce – se spune – fac victime cu mia
Nopti zece, fără farul neghiob drept călăuz!

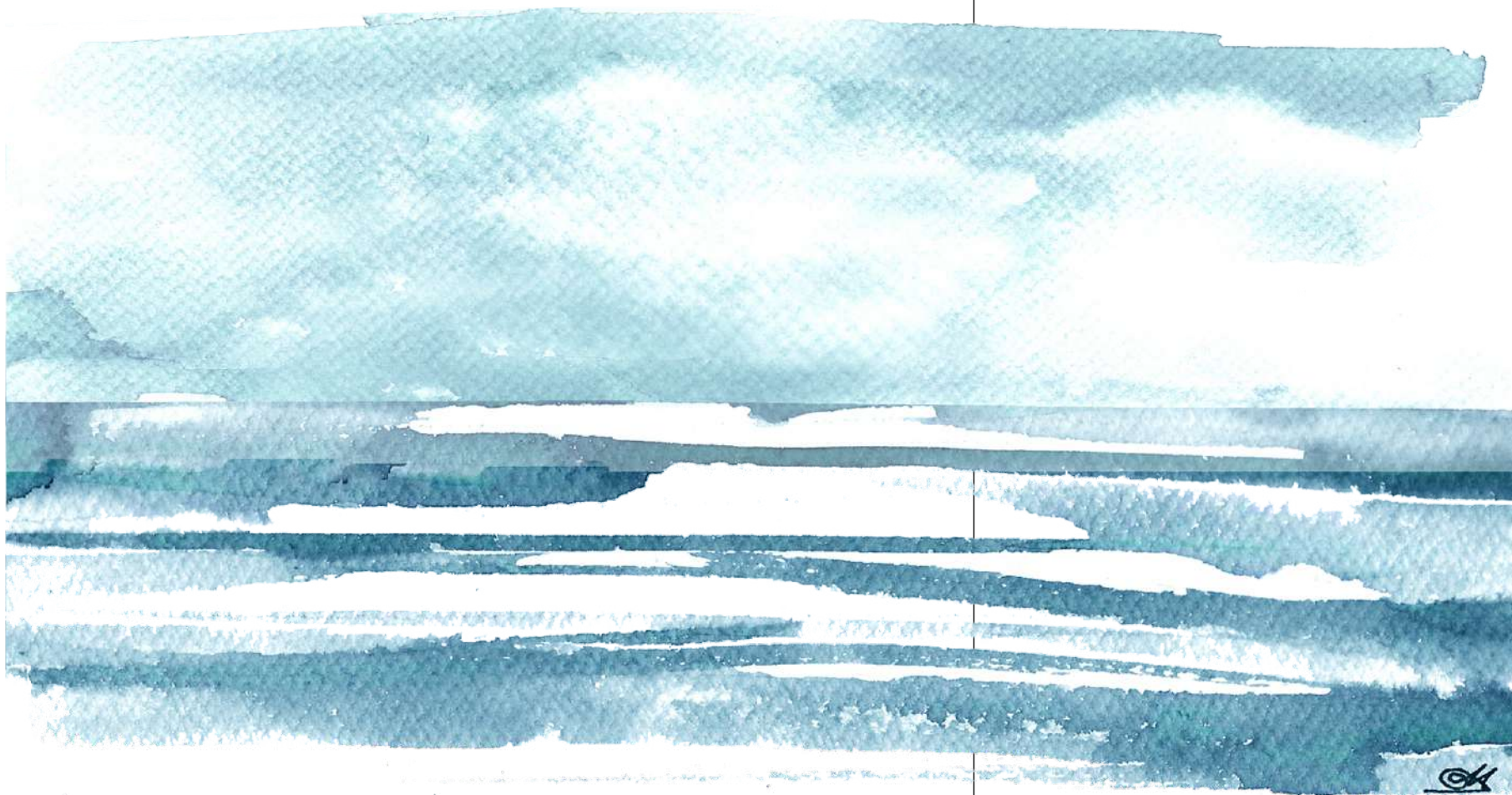
Mai dulce decât fructul necopt la țânci în gură,
Pătruns-a apa verde prin coca mea șuvoi,
Spălându-mă pe punte de vin și borătură
Și distrugându-mi cârma și ancora apoi.

De-atunci scăldat sunt veșnic de-a mării poezie,
În lactescenta-i plină de aștri mă afund,
Brăzdând azurul unde, precum un vas-stafie,
Vreun înecat se duce nu rareori la fund;

Unde, schimbând culoarea lucorilor albastre,
Deliruri și cadențe, sub luciul zilei viu,
Mai tari ca alcoolul, ca lira-vă mai vaste,
Fac să dospească-amarul iubirii purpuriu!

Știu ceruri despicate de fulgere, știu trombe,
Resacul și curenții, al serilor sfințit
Și zorile, ce-s parcă popoare de colombe,
Și am văzut ce omul abia de-a-ntrezărit!

Văzut-am sori de groază și gata ca să pice,
Pătați cu cheaguri parcă, din înălțimi în gol,
Și-, ntocmai ca eroii din dramele antice,
Talazurile dându-și aripa rostogol!

Visat-am noaptea verde, cu-omături neaieve
Sărut ce-n ochii mării suia încetișor,
Mișcări neauzite în veci de veci de seve,
Și veghile albastre de fosfor cântător!

Urmă-am luni de-a rândul a hulelor lăvănă,
Ciopor de vaci nebune ce-n țărnișă tot bat,
Neștiind că-ale Mariilor picioare de lumină
Pot lesne să supună oceanul mârșiat!

Am dat peste Floride fantastice și călăie,
Cu flori cu ochi de fieră sălbatică și piei
De om! Cu curcubeie taman ca niște frâie
Întinse peste marea cu tot turmetul ei!

Văzut-am mlaștini vaste ce fermentau, năvoade
De trestii cu balauri ce putrezeau cu spor,
Cutremure de ape și zăările-n cascade,
Făcând să clocotească abisul-n jurul lor!

Ghețari și flori de nacru, un cer de jărăgaie,
Epave azvârlite pe-un fund de golfuri, brun.
Unde mâncați de pureci din arbori cad o droaie
De șerpi giganti de mare ce-s negri la parfum!

Cum aș fi vrut să vadă copiii-așa minune,
Al peștilor de aur ce cântă neam ciudat.
– Îmi legănară bordul talazurile-n spume
Și tainice vântoase m-au tot întraripat.

Și când mă săturasem de poluri și de zone
Îmi îndulcea ruliul al apelor noian,
Venind cu flori de umbră bogate în arome,
Iar eu, ca o femeie, atunci îngenunchiam...

Pluteam, aproape-un ostrov, cu punțile spurcate
De păsările care mă cârcoteau duium
Până simțeam că-n plasa-mi de funii deznodate
Coboară înecații cu spatele acum!

Barcaz pierdut aiurea pe sub a mării pleată,
Gonit de mari tempeste și neavând vreun mas,
Carcasa mea, cu apă de-acuma îmbătată,
Nu poate fi ajunsă de niciun fel de vas;

Plin de albastre pâcle și liberat în fine
Eu, ce spărsesem cerul cel roșu ca pe-un zid
Ce poartă, cum le place poezilor de bine,
Licheni gălbui de soare și muci de-azur livid;

Mârșit tot cu lunule electrice pe spate
Eu, lemn nebun, pe care mai fac acum de cart
Doar hipocampii negri, când Iulie abate
Ultramarine ceruri, cu pâlnii care ard;

Eu, ce simțeam pe vremuri la depărtări de mile,
Taifunul, behemoții când intră în călduri,
Torcând de-o veșnicie azururi imobile,
Duc dorul Europei cu anticii ei muri!

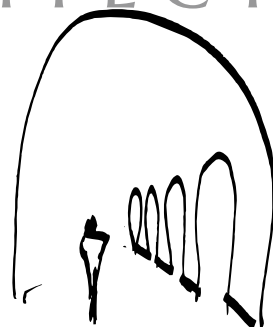
Văzui arhipelaguri de stele și ostroave
Cu ceruri delirante, ce se deschid de zor;
– Au sunteți surghiunite în beznele jilave,
Voi păsări mii de aur, puteri din viitor?

Destul însă cu jalea! Dau zorile beție
Amar e orice soare și orice lună-i rea,
M-a îmbuiat iubirea c-un soi de lenevie!
O sparge-mi-s-ar chila! Să pier în mare-aș vrea!

De mai doresc vreo apă din Europa-i doară
O baltă neagră, rece, pe care-n scăpătat
Își lasă să plutească a lui corăbioară
Plăpândă ca un flutur, un țânc îngândurat.

Și nu mai pot să lunec pe spatele-vă, valuri
Care mârșă pe creste bumbacul la soroc,
Nici trece, printre flăcări semețe și stindarduri,
Nici naviga, sub ochii pontoanelor, deloc.

GALA AAB 2025
LA INSTITUTUL
ASTRONOMIC
Memorie cu acces limitat,
Cazinoul și alte idei

arh. IRINA-PETRA GUDANĂ

www.Petra.Gudana.ro | 2025 | Arhitectură

De când m-am apropiat de secțiunea de arhitectură a Revistei *Tomis*, scriu des despre patrimoniu, iar asta nu vine ca o efuziune emoțională sau, mai rău, din nostalgia unor vremuri pe care nu le-am trăit. Nu. O fac din convingerea că patrimoniul construit este mai mult decât resursă imobiliară - este o resursă culturală ce aduce plus-valoare, cu potențial real de regenerare urbană. Și poate, mai mult decât atât, scriu pentru a vă invita la schimbarea lentilei prin care privim orașul - una în care viața urbană poate căpăta consistență și chiar demnitate prin reabilitarea existentului.

Am trăit ceva din categoria asta când am început să lucrez în restaurare și nu eram foarte sigură de direcție - aveam impresia că mă îndepărtez de arhitectura contemporană, de șansa de a inova. Dar am descoperit că exact aici, în lucrul cu clădirile istorice, în reactivarea orașului prin patrimoniul construit valoros, se află un gest profund contemporan, cu valențe inovatoare. Este un act complex, care implică știință, cultură, economie și, în mod obligatoriu, oameni și comunități. Pentru că o clădire, oricât de valoroasă ar fi, nu trăiește cu adevărat fără oameni.

Se pare că, din acest punct de vedere, mă aflu pe aceeași lungime de undă cu OAR București. Pe 17 iulie 2025 s-a desfășurat **Gala Anualei de Arhitectură București** în incinta **Institutului Astronomic al Academiei Române** — o alegere cu adevărat inspirată. Evenimentul a revelat forța tonică a intersecției dintre arhitectura contemporană și patrimoniul arhitectural, istoric, științific și tehnic, demonstrând cum o comunitate de profesioniști și pasionați poate însuflă un sit mai puțin cunoscut, greu accesibil sau puțin vizibil în circuitul public.

Tururile ghidate în parcul științific al IAAR, suprapuse cu expoziția de proiecte ale Anualei, au creat o experiență intelectuală și emoțională. A fost genul acela de moment în care înțelegi, nu doar simți, că patrimoniul nu trebuie privit doar ca o problemă tehnică sau o resursă imobiliară, ci ca infrastructură - o platformă de idei, de educație, de apartenență.

Ansamblul Observatorului „Bosianu” – Institutul Astronomic al Academiei Române

Ascuns între copaci bătrâni, decupat din Parcul Carol, cu acces din strada Cuțitul de Argint, ansamblul Observatorului Astronomic este unul dintre cele mai puțin cunoscute situri valoroase ale Bucureștiului.

Istoria acestui loc începe cu instalarea în 1888 a instrumentelor meteorologice în turnul Vilei Bosianu și transformarea acesteia în stație meteo și de înregistrare a activității seismice. A urmat dotarea în 1893 cu lunetă meridiană a sălii nou-construite și înființarea, pe această cale, a primului observator astronomic din Vechiul Regat.

În 1908 a fost înființat *Institutul Meteorologic și Astronomic*, moment ce marchează debutul cercetării științifice în astronomia românească.

După o perioadă de transformări, în 1990 are loc ultima modificare administrativă și instituția devine astfel **Institutului Astronomic al Academiei Române**, alcătuită dintr-un parc științific activ, format din clădiri specializate, instrumente astronomice de mari dimensiuni și zone administrative.

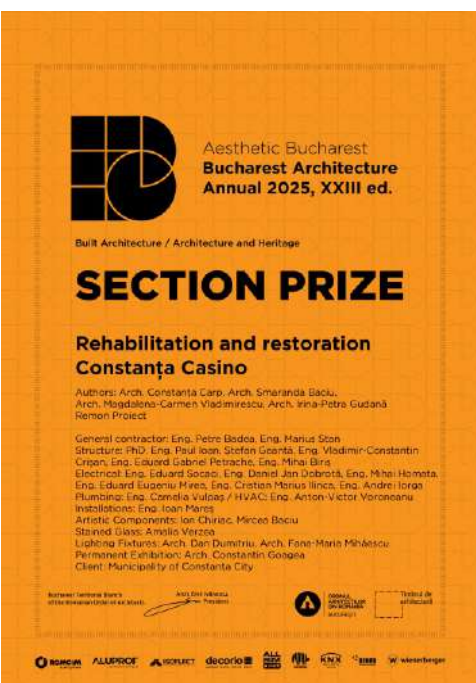
Pavilionul principal, proiectat de arhitectul belgian Alfonse Engels, include **Cupola Ecuatorială** (cu cea mai mare lunetă din România – astrograful Prin-Merz, lungime 6 m), **Sala Meridian** (astăzi muzeu), **Planetariul** și spații administrative.

Alte componente majore ale ansamblului includ:

- **Clădirea Soare** (stil neoclasic, 1893), sediu de cercetare și arhivă istorică;
- **Mica Sală Meridian** (1893), prima construcție astronomică stabilă din România;

- **Cupola Soare** (1958), echipată cu instrumente Zeiss pentru observații solare;
- **Clădirea Telescop** (1962), care adăpostește telescopul modernizat de 0,5 m;
- **Casa Bosianu** (cca. 1853–1859), cea mai veche clădire din ansamblu, reședință în stil romantic cu valoare istorică excepțională, azi sediul bibliotecii de specialitate.

Acest **asamblaj de 11 clădiri** și corpuri articulate dispuse aleatoriu la o primă vedere, pe parcelă, constituie o compoziție stratificată în timp cu o complexitate remarcabilă.

Întregul ansamblu funcționează astăzi ca **infrastructură de cercetare științifică, educație și patrimoniu cultural**, fiind un exemplu unic de sit științific activ integrat într-un context istoric și arhitectural.

Nucleul simbolic și arhitectural al acestuia este **Casa Bosianu**, construită între 1853 și 1859 de către Constantin Bosianu – jurist, profesor, prim-ministru și unul dintre artizanii Unirii Principatelor Române de la 1859. Reședința, presupus a fi proiectată de către arhitectul Luigi (Ludovic) Lipizer, este un exemplu precoce de arhitectură neogotică bucureșteană, în maniera romantismului din perioada respectivă.

Este o clădire cu plan dreptunghiular cu decroșuri, regim de înălțime cu demisol și parter, și etaj doar în turnul octogonal crenelat. Fațadele sunt o compoziție neogotică echilibrată, bogată în componente artistice de piatră și similipiatră.

De la înființarea Institutului această clădire funcționează ca bibliotecă, astfel că interiorul păstrează calitățile arhitecturale istorice printr-o amenajare adecvată a celei mai mari colecții din țară - peste 8000 de exemplare.

Gala AAB 2025 – Arhitectura contemporană în peisaj cultural-științific

Anuala de Arhitectură București este unul dintre cele mai prestigioase și longevive evenimente profesionale și este organizată de către OAR București – un spațiu de selecție, expunere, critică și dialog despre arhitectura actuală.

De 23 de ediții, AAB oferă o

platformă de validare a calității în proiectare printr-un juriu internațional și o selecție riguroasă, diversă și curajoasă.

În ultimii ani, OAR București a dus arhitectura contemporană în spații cu încărcătură istorică sau științifică – invitând publicul în locuri greu accesibile, revitalizându-le. Evenimentele din Parcul Carol, la Muzeul Tehnic sau la Uzina de Apă, au fost parte din acest traseu, iar Observatorul Astronomic a fost, în 2025, cea mai recentă și poate cea mai spectaculoasă oprire.

Tururile ghidate, expoziția de proiecte, instalațiile, observațiile astronomice și premiera – toate acestea au creat un traseu critic, o formă de *storytelling* urban care a

readus pe hartă acest loc. A fost o seară în care arhitecți, astronomi, studenți, locuitori ai orașului și turiști au împărțit același spațiu, pentru a înțelege împreună cum poate fi activat patrimoniul într-un mod inteligent, viu, participativ.

Patrimoniul activat – între cultură și comunitate

Astfel de povești nu sunt izolate. În România, dar și în Europa, există numeroase exemple de patrimoniul activat prin cultură: festivaluri care au loc în castele, muzee de noapte în foste uzine, piețe istorice transformate în scene de film sau dans. Toate acestea aduc viață în clădiri care altfel ar fi doar „ziduri”.

Este important să repetăm: **patrimoniul nu este doar o resursă imobiliară**. Nu este doar despre suprafețe, terenuri și potențial financiar. Este despre memorie colectivă, infrastructură culturală, despre spații din care ne luăm încredere și mândrie. Iar activarea

patrimoniului prin evenimente inteligente – care implică comunități, profesioniști, instituții – este una dintre cele mai eficiente forme de regenerare urbană.

Gala AAB este doar un exemplu de **cum devine patrimoniul relevant atunci când este pus în dialog cu prezentul**. Iar acest dialog are nevoie de curatori, de comunități, de idei bune și de puțin curaj instituțional.

Ce legătură are Cazinoul cu Observatorul?

În cadrul Galei AAB 2025, **premiul secțiunii „Arhitectură și Patrimoniu”** a fost acordat proiectului de restaurare a **Cazinoului din Constanța** – monument istoric emblematic, restaurat între 2020 și 2025. Am scris pe larg despre acest proiect în *Tomis*; astăzi, mă opresc doar asupra impactului acestui premiu: pentru că a fost momentul în care Cazinoul a fost „adus la București”, într-un context profesionist, pe o scenă națională, în ochii tuturor.

Restaurarea a devenit mai mult decât intervenție tehnică – este subiect de dialog între generații profesionale. Și un **exemplu de succes**: astăzi, Cazinoul din Constanța funcționează ca instituție culturală, este deschis publicului, găzduiește expoziții, concerte, întâlniri profesionale, proiecții de film și evenimente educative. Este un model de **reușită colectivă** – a instituțiilor, a profesioniștilor care au lucrat la restaurare, dar și a publicului care, ani la rând, a pus presiune, a susținut, a făcut vizibilă această dorință de salvare.

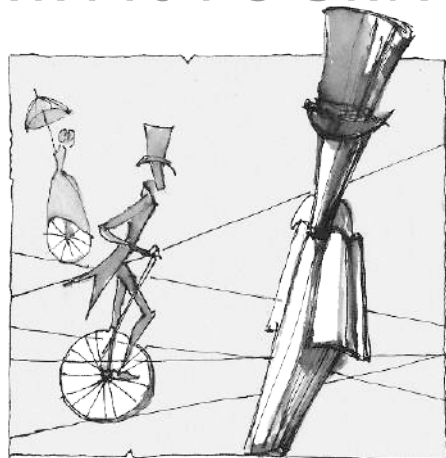
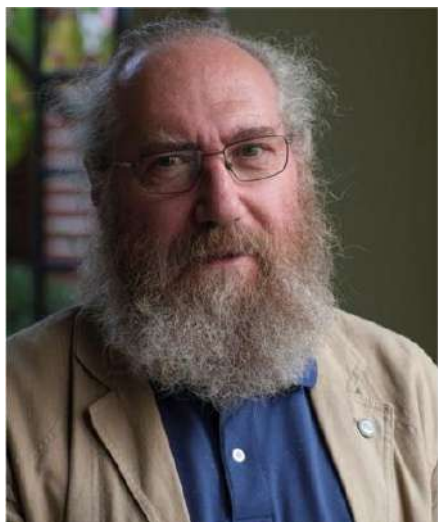
Este un exemplu de optimism, dar și de realism – pentru că ne arată că se poate. Și poate că exact asta dorim, de fapt, și pentru Observatorul Astronomic: ca un loc încărcat de memorie, știință și frumusețe arhitecturală să ajungă, cu timpul, să fie accesibil publicului, reactivat inteligent, și integrat activ în viața culturală a orașului.

În toamna acestui an, povestea continuă: **Bienala de Arhitectură 2025, organizată de către Uniunea Arhitecților din România**, va avea evenimentul dedicat secțiunii de patrimoniu găzduit chiar în Cazinoul din Constanța.

foto:

**Irina-Petra Gudană,
Sorin Vasilescu**

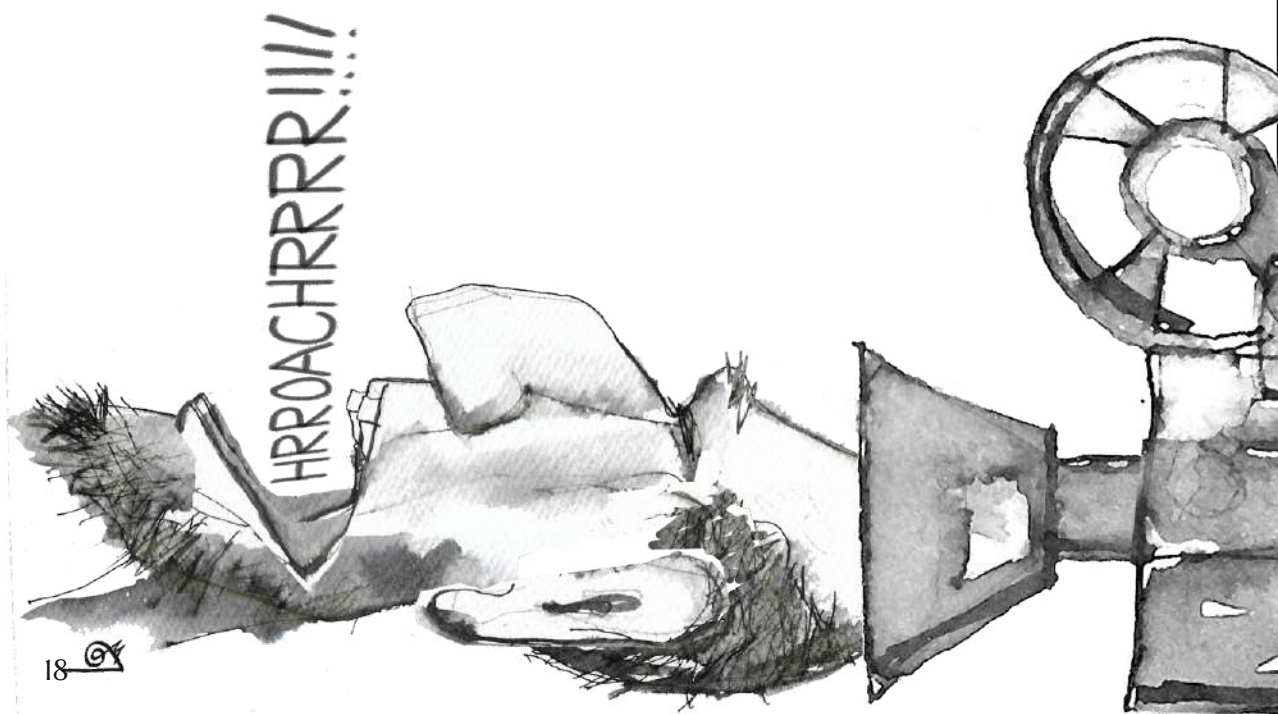
Liviu ORNEA

Un vis

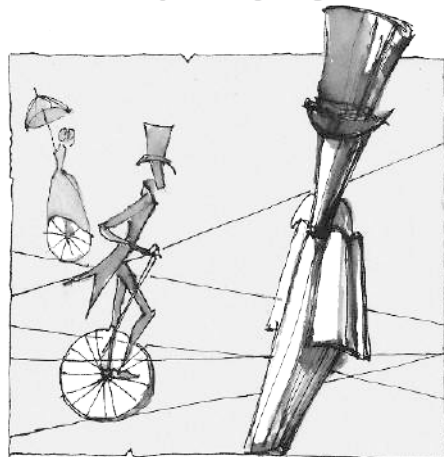
Adormisem în miezul zilei după încă o noapte de nesomn și m-a trezit propriul sforăit, horcăit îi spunea ea și nu cred că greșea, ea avea proprietatea cuvintelor, nu m-a înregistrat totuși niciodată și eu am continuat să bravez și să mă prefac supărat deși, cum altfel?, știam foarte bine că are dreptate, adormisem pentru că nopțile astea de nesomn, mai ales când se adună mai multe la rând, mă aduc într-o stare vecină cu transa, umblu prin casă, mă duc unde am de mers, dacă am de mers undeva, fac tot ce e de făcut, dar parcă n-aș fi cu totul acolo unde sunt, și cine poate spune, până la urmă, că știe cu precizie unde se află în fiecare moment?, orbecăi, de fapt, bâjbâi, așa cum bâjbâim mereu prin viață, chiar dacă suntem convinși că știm foarte bine ce facem, după nopțile astea adunate de nesomn mă simt ca un personaj din *Anul trecut la Marienbad*, starea aceea halucinatorie, de timp incert, nu suspendat, incert, de realitate descompusă și recompusă în vis, vocile acelea monotone, cu modulații minime, ferindu-se de orice inflexiune firească și repetând la nesfârșit, cadențat, aceleași cuvinte ca niște incantații, oare se mai poate face azi un film ca *Anul trecut la Marienbad*?, cred că nu, cine să mai fie azi interesat de un film complet rupt de teme la zi, de politică și de social, nu, nu, azi nu se mai poate face un film ca *Anul trecut la Marienbad*, îmi spuneam resemnăt, pur și simplu nu ar avea cine să-l facă, nici cine să se uite la el, lumea s-a schimbat, obsesiile de-atunci ale lui Resnais nu sunt și ale celor de azi, public și creatori laolaltă, ce-i preocupă azi pe creatori?, mă întrebam, încercând să pun cap la cap frânturile din visul bizar din care mă trezise horcăitul, așa-i

spunea ea, visul visat în timpul somnului de amiază în care căzusem ca o vită mult prea trudită, cu toate că pe mine nu mă trudește nimeni, eu doar nu dorm, asta nu e trudă, e caznă, osândă, pedeapsă, ispășire, poate, în avans, pentru toate greșalele săvârșite cu voie sau fără de voie, noroc că azi, la fel ca în fiecare zi, nu trebuia să plec de-acasă, unde să plec?, unde să mai plec?, și de ce, doar am acasă tot ce-mi trebuie, pot citi în voie, îmi pot aminti, deși nu e întotdeauna o îndeletnicire plăcută, pot visa, ceea ce și făceam până m-a trezit horcăitul meu, se făcea că eram la 2 Mai, întotdeauna când sunt în starea asta de veghe prelungită, cum numai în armată, între schimburile de gardă, mai trăisem, pe vremea aia, însă, nu horcăiam și mă trezea doar urletul caporalului, întotdeauna când ajung în starea asta oarecum limită, în care devine foarte greu să-ți păstrezi luciditatea și să trasezi o linie clară de demarcație între somn și trezie, întotdeauna când plutesc așa, ca între două lumi, nu e deloc plăcut, dimpotrivă, e greu de dus, e și periculos, cred, dar asta nu mai contează de-acum, întotdeauna, spuneam, îmi spuneam, în starea asta mă duc, într-un fel sau altul cu gândul la 2 Mai, nu-i ciudat?, sunt totuși bucureștean și la 2 Mai n-am stat niciodată mai mult de trei săptămâni, hai, o lună, rarism, n-am fost corturar, am preferat întotdeauna gazdele, întâi căsuțele cu dalii și nalbe și regina nopții la stradă, apoi viloaiele cu aer condiționat și toaletă-n cameră, s-a schimbat mult satul, n-am mai fost de mult și, de obicei, în visele mele se combină imagini din epoci diferite, îmi dau seama de asta când încerc să recompun, notând, trama visului, e foarte instructiv să pui ordine în vise, măcar în vise, în viață e mult mai greu, nici nu mai încerc, dar visul de azi de la amiază era într-adevăr bizar, pentru că eu nu-l cunosc pe Ornea asta decât din lecturi, nu am vorbit niciodată, știu cum arată doar pentru că l-am văzut la televizor, în fiecare seară e pe câte un canal, nu mai prididește, vorbește despre orice, se pricepe la orice, personaj detestabil, deci nu aveam de ce să visez că beam cu el o bere la Micul Golf, ce să caut eu cu Ornea la Micul Golf?, îmi spuneam, sigur, pe taică-su aș fi vrut eu să-l cunosc, doar l-am citit cu creionu-n mână, era cu totul altceva, tobă de carte, asta mic, însă, altă plămadă, se verifică, uite, că talentul nu se transmite, nici seriozitatea, acrobția, un epigon, un mediocru grafoman, și totuși iată-mă stând cu el la masă și discutând prietenește, deși cărțile lui nu mi-au plăcut, le-am citit cu noduri și n-am înțeles niciodată de ce sunt pline revistele de cronici care mai de care mai elogioase, e o cabală, îmi spuneam, i-au dat și premiul uniunii, dacă trăiește destul o să-l ia și pe cel pentru întreaga activitate, despre ce discutăm?, despre ce puteam eu să discut cu unul ca Ornea?, unul care scrie aceeași carte întruna, care din autoficțiune nu poate, nu știe să iasă, ca și cum ar interesa pe cineva viața lui bicisnică, mai mult sau mai puțin ficționalizată în care, sigur, vine des vorba despre 2 Mai, știu că mergea, merge și el acolo, dar, har Domnului, nu ne-am întâlnit, nu autoficțiune scrie asta, ci automicțiune, lipsitul de vocație, așa ar fi trebuit să-i spun, ca Nichita lui Euclid, despre ce să fi discutat noi, așadar, asta aș fi vrut să-mi amintesc, pentru că, trebuie să recunosc, nu m-am trezit furios, cum ar

fi fost de așteptat după o discuție cu un nimeni umflat de presă ca Ornea, dimpotrivă, horcăitul m-a aruncat într-o lume în care, în ciuda mea, aproape, mă simțeam bine, bine-dispus, mai precis, lucru care nu mi se mai întâmplase de multă vreme, ce curios, îmi spuneam, nu se poate ca starea de bine să fi fost indusă de conversația din vis cu homunculul de Ornea cu care, treaz fiind, n-aș accepta în ruptul capului să stau de vorbă, știind bine că m-aș enerva îngrozitor și n-aș mai fi bun de nimic cine știe câtă vreme, or, eu nu trebuie, nu am voie să mă enervez, îmi spuneam, mi-a spus-o răspicat doctorul Scărlătescu, cea mai mică enervare îmi poate fi fatală decum, după ce-am trecut prin ce-am trecut, trebuie să am grijă singur de mine, totul ar fi mai simplu dacă ar mai fi ea, totul ar fi mult mai simplu și mai frumos, îmi spuneam, dacă mai înseamnă ceva cuvântul ăsta folosit pentru ce aveam eu în minte, viața, adică, aia de care mă mai scapă visele, chiar dacă pe unele, ca pe cel de azi, din care m-a trezit horcăitul acela, nu le înțeleg, și bine a făcut horcăitul acela, admitând că are voința lui proprie, că m-a trezit din somn și din vis, pentru că, dacă nu mă trezea, cine știe cum aș fi ajuns să mă iau la bătaie cu Ornea ăla pe care în viața reală, nu în vis, îl detest pentru că, lipsit de imaginație cum e, aplică ad litteram adagiul lui Bolaño, ca să scrii roman ai nevoie doar de ținare de minte, romanele se scriu combinând amintiri, și sigur că aș fi ajuns să-l detest și în vis, chiar acolo, la Micul Golf, unde n-am mai călcat de atâta amar de vreme, oare de ce n-am mai fost la 2 Mai?, mă întrebam oarecum mirat, chiar, de ce?, ar fi frumos să reîncep să merg la 2 Mai, doctorul Scărlătescu mi-a dat voie să merg la mare, ba chiar și să intru în apă, doar să nu stau la soare, ceea ce nu-mi convine deloc, dar e bine și la Micul Golf, atâta timp cât nu mă întâlnesc cu persoane dezagreabile ca Ornea despre care citesc numai de bine pe toate site-urile, în toate revistele, încep să cred că nu mai pricep eu

nimic din literatură, e posibil și asta, îmi spun de multe ori, lumea s-a schimbat, nu se mai fac azi filme ca *Anul trecut la Marienbad*, cred că nici măcar un film ca *Hiroshima mon amour* nu se mai poate face, deși ăsta, față de *Anul trecut la Marienbad*, e aproape comercial, are o poveste clară, dialoguri cu cap și coadă, un pic de social la final, și tot cred că n-ar strânge douăzeci de oameni într-o sală, nici nu se mai merge la cinema ca pe vremuri, s-a schimbat lumea, vedea și ea asta și nu ne plăcea niciunuia, în privința asta eram perfect de acord, nu e nimic de făcut, îmi spunea, încearcă să trăiești în lumea asta schimbată care nu mai e a ta și-n care nu te mai recunoști și, în același timp, încearcă să te uiți la ea de pe margine, ca și cum ai contempla-o și ai studia-o, pentru că, dacă simți că nu-i mai aparții, ce poți face cu ea altceva decât s-o studiezi?, ce poți face cu o lume în care nu mai e posibil un film ca *Anul trecut la Marienbad* decât s-o contempli?, îmi spunea, și nu puteam decât să clatin din cap și să-i dau dreptate, în privința asta, nu în toate privințele, dar în asta, da, eram perfect de acord, îmi spuneam, și poate ar trebui să revăd *Anul trecut la Marienbad*, nu l-am revăzut de mult și cine știe dacă amintirea mea despre filmul ăsta mai păstrează ceva din film, poate că amintirea mea a transformat foarte mult cadrele filmului și am rămas doar cu o stare care, e foarte posibil, nici nu e cea veritabilă, îmi spuneam, după atâția ani, peste șaiszeci, cred, de când l-am văzut prima oară, e foarte probabil ca mintea mea să-și fi fabricat o anumită imagine despre filmul ăsta, imagine care nu se suprapune bine peste ce este, și ce anume este cu adevărat filmul *Anul trecut la Marienbad*?, îmi spuneam, aducându-mi însă aminte că, și în privința acestui film, eram în perfect acord cu ea, ceea ce mă pune pe gânduri, pentru că, dacă de judecata mea mă pot îndoi și, cu atât mai abitir, de memoria mea care amestecă lucrurile într-un chip de neînțeles, dovadă episodul respingător cu Ornea, personajul ăsta de-a dreptul ridicol care, e drept, scrie mult despre 2 Mai, ceea ce poate justifică întâlnirea noastră imaginară de la Micul Golf, îmi spuneam, dacă de judecata și de memoria mea mă pot îndoi, și chiar mă îndoiesc, în judecata și în memoria ei, mai ales în ce privește filmele și cărțile, am putut avea, și chiar am avut, întotdeauna toată încrederea, ea nu avea cum să se înșele pentru că, spre deosebire de mine care disecam filmele, încercând și ajungând să le înțeleg și să le pot explica aproape tehnic construcția, înțelegând deci cum, ce a făcut regizorul ca să obțină o anumită imagine, un anumit gest al unui actor și să-mi transmită astfel o anumită stare, spre deosebire de mine, îmi spuneam, ea primea filmul cu totul, îl lua ca pe un întreg care schimba decisiv ceva în interiorul ei, așa a fost mereu cu noi, ea simțea, eu înțelegeam, iar felul cum simțea ea schimba, da, lumea ei, a noastră, n-o făcea neapărat mai bună, sau mai frumoasă, astea sunt clișee, e de ajuns să spun că o schimba, iar apoi, vorbind cu ea, ceva se schimba și în mine, iar *Anul trecut la Marienbad* a fost unul dintre acele filme importante pentru noi, și n-au fost multe atât de importante, așa că nu e nicio îndoială, trebuie să revăd *Anul trecut la Marienbad*.

Olga ȘTEFAN

O instituție

În țara mea, pachetul mamei
e o instituție. Plasa Lidl cu zacuscă și vinete congelate,
apelul muștrător, când sunteți deja departe.

Apelul ei îngrijorat. Frica –
3 volume în samizdat.

Dialogul ping-pong, bedminton, tenis de câmp și tenis de masă
cu părinții, când ne strângem cu toții acasă, e instituția noastră

de emoție furioasă,

din ea curge „untul negru”, arghezian,
al hiperbolei dezastrului familial

pentru care bem instituția vâscoasă
a sticlei de vișinată de casă,

el a gestat Teatrul Absurdului.

Și-ar mai fi, desigur, instituția veștii unui deces.

Dar și instituția bărbatului de succes
în spatele căruia stă țesătura giulgiului tatălui său,
bătrânul rege din Ithaca.

Instituția lucrurilor aparent incompatibile cu viața/

consistența unui material

cu modele florale în buzunarele căruia ard
bancnote intraspitalicești
și grupuri de Whatsapp.

În țara mea, ideea că datoria unui poet e să-i păstreze
întreagă mitologia s-a perimat,

instituția demnității și-a rezistenței
la temperaturile scăzute din poezie
există acum doar pe hârtie,

s-a convertit în diverse grade de satisfacție: a conduce
20 de kilometri pe autostradă, apoi pe DN, oftând, privat de
iluzia pierderii într-un Midwest balcanizat

e una dintre instituțiile mele preferate.

Depanările, depănările,
firele epice tăiate cu dinții, ideea că
meseriile cele mai căutate, răbindu-se, devin arte,

dietele Dukan și Rina – instituții itinerante –
cafeaua la OMV când tu
nici măcar nu conduci,
„ce să zic”, suspiciunea că ambiția
a fost înlocuită cu Ozempic – instituția
Frumuseții ca moarte,

toate sunt locuri prin care-am trecut,
am fumat, am băut un ness, am mâncat o felie de chec,
am încasat salariul când am fost
concediate

cu un gest larg, de lehamite

și solidaritate.

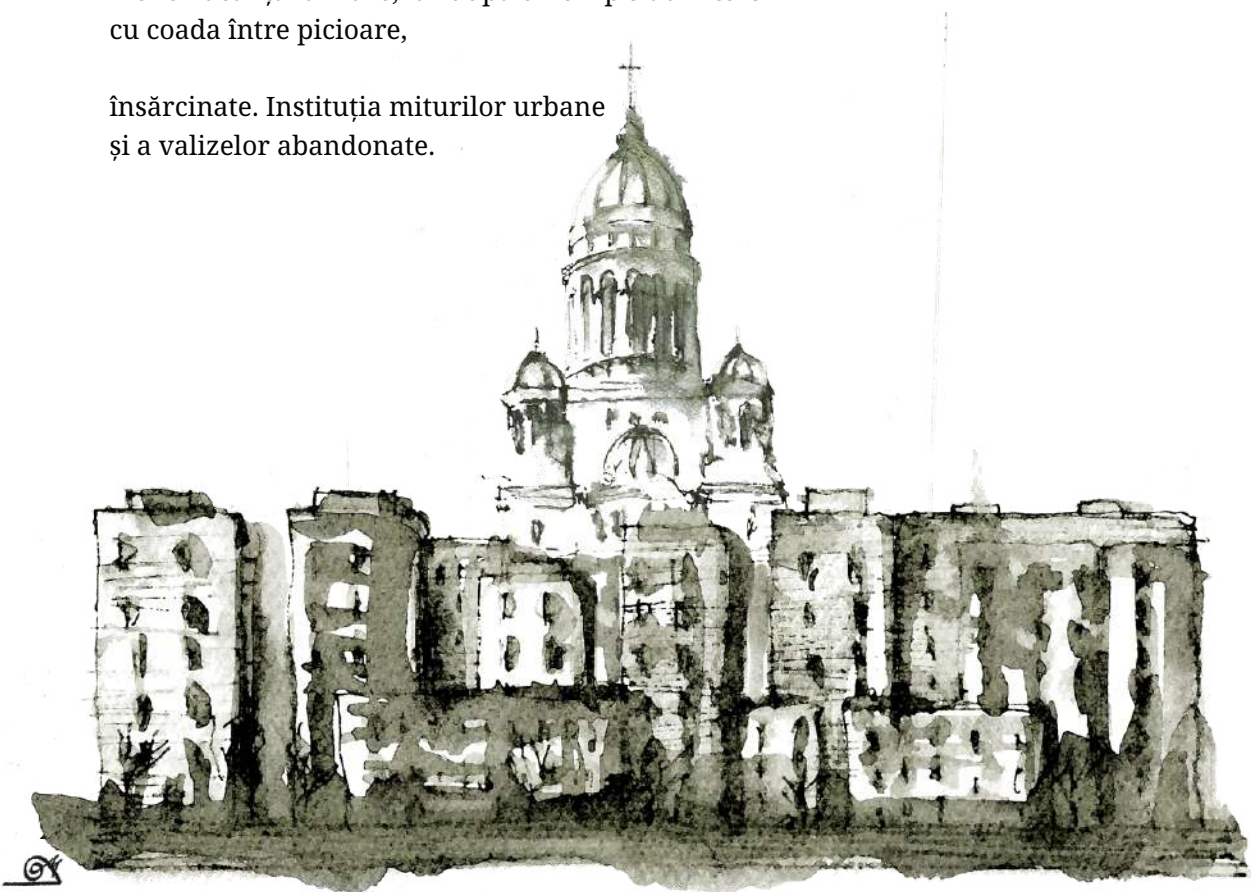
O instituție e și
rușinea celor doar 200 de Euro
puși în plic la o nuntă de noapte. Instituția lui „atât am putut” vizavi de
instituția lui „de ce altul poate?”, între ele –
palate ale telefoanelor date
de părinții nemulțumiți că ultima notă
din anul ăsta nu scoate
10-le mult-visat. Instituția copilului desființat

de strălucirea unui certificat – o franciză în permanentă dezvoltare.

Instituția „cât câștigi?”, instituția „când te măriți?”, loteria
maternității și, colac peste pupăză,
instituția glumei pe seama dramelor hormonale
ale femeilor care, din disperare,
au plecat de la soții lor, de la tații,
de la tutorii, de la șefii interioarelor abuzatoare,

și ultima dată când ați vorbit erau
într-o vacanță la mare, iar după un timp s-au întors
cu coada între picioare,

însărcinate. Instituția miturilor urbane
și a valizelor abandonate.

Ai auzit de instituția interfoanelor stricate, care ne pun
în pericol claustrarea și rămân
cu anii nereparate?
Te-ar interesa? E totuna cu cea
a vecinului dând găuri într-un perete,
zadarnic institut de cercetare
a orelor de liniște suspendate

ca președinții, mereu
în restrângere de activitate, împărțind birouri& dosare cu
instituția omului pe care l-ai iubit
necondiționat,

dar nu i-ai cunoscut nici părinții, nici frații.

E instituția melancoliei din inima bărfelor reci
despre tine (și-a celor „fierbinți”
despre alții). Proiectul autoapărării și iluzia
proprietății din gândul
că nimic nu-ți aparține – cum să-ți fie

rău,

când *totul* e deja *foarte bine*?

Instituția ideii banale că „o să treacă de la sine”
și spitalul universitar al vinei că n-a trecut.

În țara mea, o instituție naște o altă instituție
și toate sunt rezultate
ale admirației pentru cultura matrioscelor pictate,

instituția posturilor care dispar peste noapte,

catedrala metropolitană a sfântului „să vezi că n-o să doară”,
și dacă doare, ce, „te-am omorât?” Și dacă doare,

nici n-ar fi
prima oară.

„Ele, cuvintele,
au fost prima mea dragoste
– prin glasul mamei și, apoi,
prin vocile cărților.”

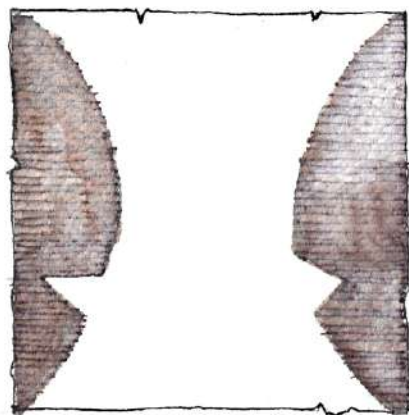
Interviu prilejuit de lansarea romanului 1994
la Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman”
Constanța, în data de 6 august 2025.

de Amelia STĂNESCU un interviu cu Mugur GROSU

mine cuvântul este și sunet, nu doar purtător de noime. E mereu însoțit de o voce. Ea mi-l aduce, chiar dacă-i imaginară. Trebuie să o aud. Probabil că asta vine de la poveștile pe care mama mi le citea înainte de culcare, și de care am devenit dependent; când am început să citesc singur, cuvintele au continuat să vină însoțite de-o voce, care se plăsmuia-n mintea mea, uneori foarte lesne, ca în cazul lui Creangă - povestitorul prin excelență, alteori după multe cazne. Sunt autori cu care n-am reușit să fac pace din cauza vocii țâfnoase sau sparte pe care-o atribuiam textului și care mă alunga dintre pagini, cum un profesor își pierde elevii cu poliloghii, fonfăieli sau zbierete. Ele, cuvintele, au fost prima mea

INTERVIU

Amelia Stănescu: 1994 este un roman al rememorărilor și profit de acest aspect pentru a te invita să ne amintim câteva secvențe semnificative din parcursul tău cultural și aș începe chiar cu momentul în care ai luat primele lecții de pian: aveai 5 ani. Cum a evoluat legătura ta cu muzica, o putem numi prima ta dragoste?

Mugur Grosu: Mă amuză să-mi amintesc că am deprins notele înainte de-a învăța să citesc și să scriu. Dar n-a fost dragoste-atunci, doar o relație aranjată care s-a încheiat prost: eu i-am chinuit pe profesori și ei pe mine, până când m-au zburat de la școala de muzică. Dacă am ieșit cu ceva de acolo a fost „urechea muzicală”, dar nici de asta nu-s foarte sigur. Cert e că pentru

dragoste – prin glasul mamei și, apoi, prin vocile cărților. Lor le datorez și „întoarcerea” mea la muzică, pentru că începuseră să mă plictisească teribil lecturile publice și-am început să-mi bat capul cu scheme prin care să reamintesc că poezia este și sunet; poezia și muzica au fost cândva inseparabile, de-aia simbolul străvechi pentru poezie era lira, păcat că ne-au rămas de acolo doar sclifoselile, ritmul și rima. Prin 2013 am reușit să adun niște scule de muzică și să mă pun, cât de cât, la punct cu cele uitate, ba mi-am făcut și o trupă, cu geometrie variabilă, Upanishadows, cu care băgam ceva pe care-l numeam „poejazz”, chiar dacă n-aveam mare legătură cu jazz-ul – doar duhul libertăți, improvizația și arta conversației. În București era un club underground în Pasagiul Victoriei, Question Mark, unde am fost primiți cu brațele deschise și instigați să facem tot ce ne trece prin cap, așa că am experimentat în cele mai ardente condiții, cu public – care părea încântat de țacăneala noastră. După o vreme, m-am trezit din beție și-am realizat că mă îndepărtasem prea mult, era tot mai puțină poezie și tot mai multă țacăneală – chiar dacă foarte mișto. Așa că m-am repliat spre formule mai puțin spectaculoase, să-mi amintesc ce urmărisem cu „taraful” ăla (altfel bestial, cum am zis), până m-am închis în casă și-am luat-o iar de la capăt. Mi-am făcut un mic studio și-am început să lucrez intensiv cu sunetul. N-aș spune că fac muzică, ci artă sonoră, sau altă formă de poezie, complementară celei literare. Și sunt foarte fericit când am ocazia să colaborez cu muzicieni de jazz – cum a fost în 2023-2024 cu proiectele „Poetry Jazz Suite” și „Out Loud Liberty”, realizate prin Asociația Memoria Culturii și itinerate pe la Gârâna, Reșița, Timișoara, Budapesta și Frankfurt.

A.S.: Firește că întrebarea de mai înainte face trimitere și la prietenia specială pe care ai avut-o cu pianistul de jazz, Harry Tavitian, pe care l-ai considerat „părintele” tău spiritual. Ai în 1994 un moment în care îl evoci. Cum l-ai cunoscut pe maestrul Tavitian și cât de mult din pasiunea ta pentru muzică o datorezi cetățeanului de onoare al orașului Constanța?

M.G.: S-a nimerit să fiu printre cei invitați să-i închine o laudatio la ceremonia prin care i se acorda acest titlu, în 2011, și am rămas cu senzația că nu m-am achitat onorabil de sarcină. Ca să evit lemnele care zboară din guri în astfel de situații solemne, m-am apucat să zic o parabolă, evocând ciocanele de gheață astrală cu care erau izbite în piept niște personaje din cartea *Gheața* a lui Sorokin. Nu mă descurc la tămâieri și-i clar că n-a fost cel mai fericit elogiu, dar măcar era pe bune: pentru mine Harry a fost ca un baros primit în piept. Mi-a scos din cap niște gărgăuni și m-a făcut să umblu după alții. Prin Atelierele sale de improvizație și Clubul de jazz de la Biblioteca Județeană din Constanța – pe care-am avut șansa să le frecventez de la începuturi, m-a instigat la libertate și mi-a insuflat curajul să-mi caut singur drumul, să mă avânt cât mai departe de locul bătătorit și tihnit, să nu-mi ruginească ancora, să-mi mut mereu ștacheta, indiferent de tentațiile,

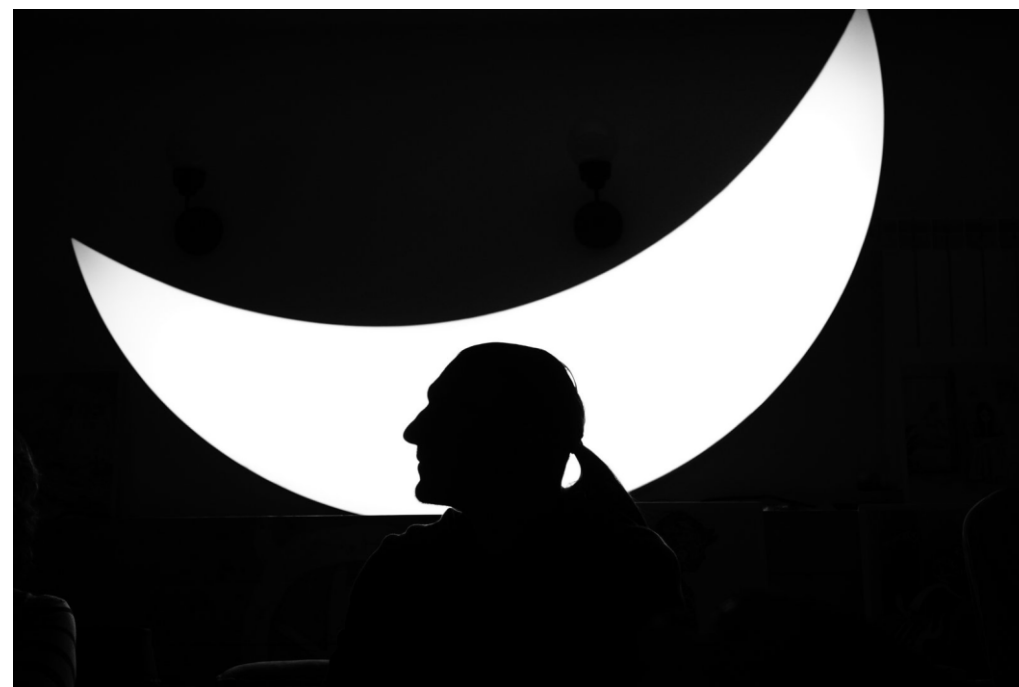
„pierderile sau recompensele ivite pe drum. Nu cred c-am reușit prea des asta, dar el așa a făcut, și de-aia e unul dintre eroii generației noastre – așa numitul „Grup de la Constanța”.

A.S.: Ai debutat literar în 1990, în revista „Tomis”, publicație care apare și acum, deși într-o cu totul altă formulă și viziune nu doar raportate la anul 1990, cât și la momentul apariției sale maiestose – periodicul consacrat pe plan național a fost înființat în anul 1966, sub girul lui Tudor Arghezi, ca revistă lunară editată de Comitetele de cultură ale regiunii Dobrogea și orașului Constanța, într-un context cultural de relativă liberalizare. Ce înseamnă pentru tine la ora actuală revista „Tomis”? Să precizăm cititorilor noștri că, în 2007-2008, ai fost redactorul-șef adjunct.

M.G.: O, în istoria asta încap mai multe reviste cu-același nume, o primă tentativă datând din 1899. Admitem, totuși, că prima de anvergură a fost cea înființată-n '66: da, s-a lansat rachetă dar a sfârșit căruță, cu oiștea frântă-n Cortina de fier. De-atâtea ode și ploconeli la pingea regimului devenise tot mai greu de citit. Au urmat edițiile libere, postcomuniste, iar eu am debutat chiar în prima, favorizat de vântul schimbării, că se cerea „suflu tânăr”. Nu eram încă copti unii pentru alții, dar am mai colaborat în răstimpuri, și mărturisesc că au fost destul de deschiși cu mine, doar că n-a fost chimie. Apoi, la finele deceniului 9, Mircea Țuglea lansă în publicația noastră, „Suplimentul de Marți”, două ediții tematice, „Cântarea Dobrogei” și „Tomis la sfârșit de mileniu”, care atacau establishmentul cultural local – în frunte cu, ai ghicit, revista „Tomis”, cu vechile sale cadre înțepenite-n proiect. Atacul era mai degrabă o bătaie cu perne, să zboare fulgii, un amuse-

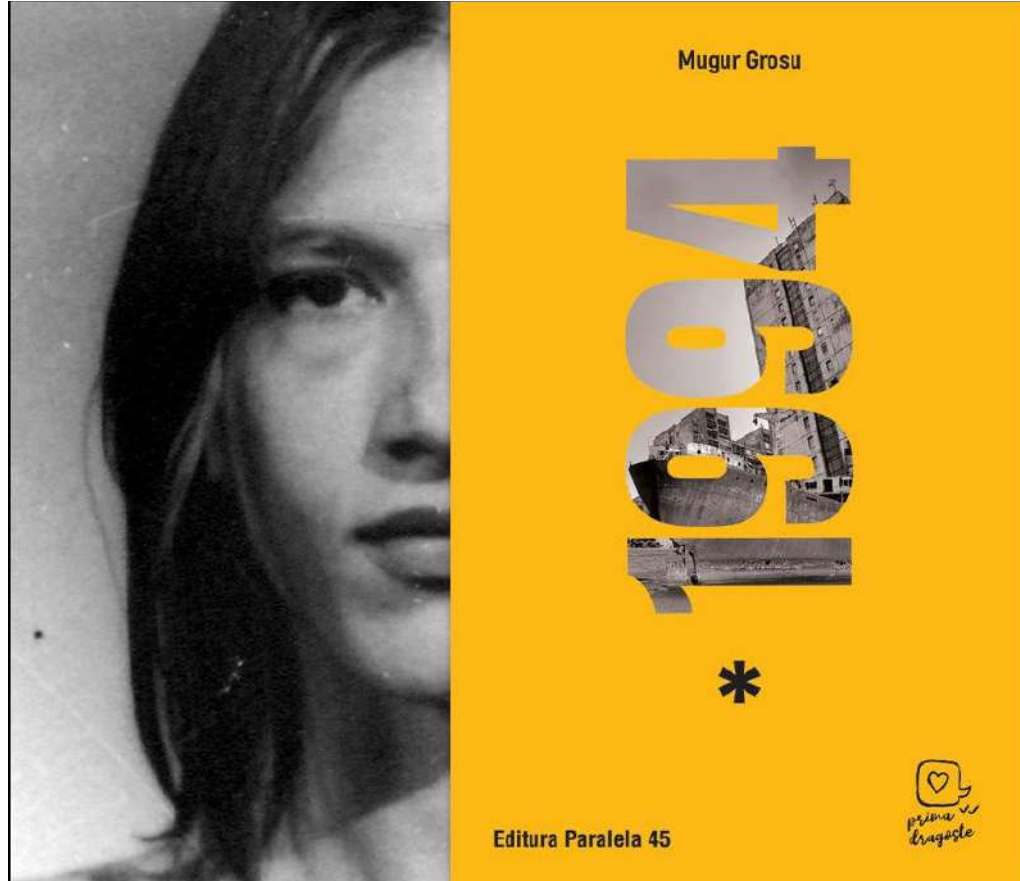

cu Harry la Valenii de Munte - oct 2013

bouche, dar „tomiscanii”, cum le-a zis Mircea, s-au năpustit la contraatac, cu un pamflet numit „Limbricii de marți”, din care citez ce-i mai fin: „...ascaridele, scârboase cum le știm, arogante, devoratoare, și-au înfipt boturile calpe în cultura și literatura spațiului pontic. Se bat lupii la gura lor”. Pân-la urmă lupii s-au dovedit a fi în altă parte. Schimbarea veni „de sus”, cu zaveră, demisii, proteste și pensionări, până când vechea gardă fu trasă pe dreapta, ca și egida (simbolică) a Uniunii Scriitorilor. Asta-i făcu pe excluși să scrie-n istoria lor paralelă că „punerea pe butuci” a revistei s-a petrecut în 2002-2003, când „și-a încetat apariția” și „i-au cântat prohodul”; adică ce a urmat de atunci a fost „altă revistă”, întâmplător numită tot „Tomis”. La asta am lucrat eu, în 2007-2008, alături de George Vasilevici. Mi-am luată tălpășița înainte de catastrofa din 2010, când a fost desființată, dar am încurajat toate tentativele de resuscitare sau chiar reinventare a sa. Un proiect avansat fusese pus la cale de Mircea Țuglea, dar finanțarea s-a tot amânat, iar el, din nefericire, s-a stins înainte de vreme. M-am bucurat că revista s-a relansat după 12 ani, indiferent că-i la a doua, a treia sau a patra reîncarnare. E admirabil că s-a reinventat, dar a păstrat ceva și din precedentul format. Când sunt invitat, poate-o dată pe an, colaborez cu bucurie. Dar, în linii mari, e o generație nouă, cel mai bine-i să o lăsăm să-și croiască propriul drum, cum și nouă ne-ar fi prins bine să ni se lase aripile întregi.

A.S.: Ai fost membru fondator al „Cenaclului de marți”, al Facultății de Litere din cadrul Universității „Ovidius”, alături de poeții Sorin Dinco, Mircea Țuglea, Ileana Bâja și Grigore Șoitu. A fost inițiativa mentorului, profesor universitar și criticul

literar Marin Mincu sau mai mult a voastră? Cum a luat naștere acest cnaclu și cum erau întâlnirile poetice din acea perioadă, la puțini ani după Revoluția din 1989... Mă gândesc că aceste momente vor apărea „textualizate” (termen îndrăgit de profesorul Mincu) în următoarele volume ale romanului *1994*.

M.G.: Și aici sunt mai multe istorii, personale și imprecise. A mea spune că n-am fost chiar fondator, chiar dacă unii au fost atât de drăguți să mă includă în „cartea Facerii”. Sub umbra tutelară a lui Marin Mincu, cnaclul s-a format în jurul lui Mircea Țuglea și-a lui Sorin Dinco, în '93, când eu și Gili Mocanu urzeam Celula de creație liberă, cu care-am ajuns să expunem în clubul de jazz al lui Harry Tavitian, unde l-am cunoscut pe Mircea Țuglea, care ne-a vorbit de cnaclu, unde-am ajuns prin '95 și ne-am lipit ca timbrul pe plic, și expeditorul s-a confundat cu destinatarul, și am continuat cu alt nucleu când cel inițial s-a destrămat, pentru ca-n '99 să ne unim toți, plus alții, ca George Vasilievici, și să fondăm ASALT și „Suplimentul de Marți” și să ne-ntindem pe www – „o pânză cât lumea de-ntinsă”, cum îi plăcea lui Mircea să poetizeze. Și parcă toate cerurile ni s-au deschis. „Însă”, vorba poetului, „foarte puțin”. Câteva fulgurații ale acelor momente vor fi și-n carte, da.

A.S.: Criticul literar Marin Mincu ți-a publicat primele texte în volum, în antologia *Starea de plasmă* din 1999 și ți-a girat apoi debutul editorial cu volumul *Haltera cu zurgălăi* (Editura Pontica, 2001). Cum a fost relația cu profesorul Mincu,

personalitate accentuat neconformistă? Ce amintiri îți vin primele în minte?

M.G.: Eu am avut șansa să nu-i fiu atât de apropiat încât să dau nasul și cu balaurul care scotea flăcări pe nări, rețin doar situații extraordinare, solare. Prima oară l-am întâlnit în București, după o piesă de teatru, traversa foaietul, la braț cu doamna Ștefania, și m-am holbat ca la trecerea unui cuirasat. Postura sa mă prevenea să păstrez distanța, dar după ce au ieșit mi-am amintit că aveam la mine un teanc de pictopoezii cu care-ncercasem să uluiesc un mare editor, dar ăla nici n-a stat să se uite, mi-a ținut un discurs că nu publică anonimi, s-o iau frumușel de mai jos. Amintirea frustrării mi-a dat foc la călcâie și m-am trezit alergând după ei pe stradă, i-am depășit și m-am întors brusc, tăindu-le calea. Doamna a făcut ochii mari și un pas în spate: „Dar cine sunteți dumneavoastră? cum vă permiteți?” Am turuit că-s artist și poet din Constanța și-am fost bucuros să-l recunosc în foaier pe magistrul, am fugit să-l salut, întâmplător aveam la mine și niște texte, i le-aș încredințat spre lectură. Profesorul m-a măsurat solar, ceva din insolența mea ori abruptul situației părea să-l fi surprins mai degrabă plăcut, c-a zis: Bun! Să vedem! A-ntins mâna, le-a luat și s-a dus. După ce m-am calmat, mi-am tras o palmă: ce șanse aveam să-l mai întâlnesc, să-mi recuperez măcar textele? Și-așa a fost, nu le-am mai recuperat niciodată. În schimb, ne-am întâlnit iar, în Constanța, printr-un joc de împrejurări și mai abrupte. Era după acel infam iunie 1997, când profesorul fusese alungat samavolnic de la Universitatea Ovidius, pe care o botezase și ctitorise chiar el, îi pusese la temelie și primul cancioc de ciment. După asta, Cnaclul de Marți a continuat să funcționeze în cvasiclandestinitate, pentru că tot ce era legat de numele lui era prigonit. Într-una din aceste ședințe mă pregăteam să citesc alături de Iulia Pană, când ușa se căscă brusc și-n încăpere pătrunse el, radiind ca un partizan care-și sfidase hăituitorii. Habar n-am cum ne dibuise. Ne-au pocnit emoțiile și ne-am bălmăjit textele în ultimul hal. Nu-mi amintesc să fi comentat, dar ne-a îndurat pân-la capăt, ne-a luat textele și s-a volatilizat. Credeam că s-au dus și astea pe copcă, da-n 1999, când a publicat antologia cnaclului, *Starea de plasmă*, am avut bucuria să aflu-n ea și-un fragment din textele mele. Doi ani mai târziu mi-a publicat și primul volum, după ce mi s-a mistuit încă un teanc de texte pe care i le încredinșasem – de data asta în haosul unei percheziții care n-a avut altă noimă decât să provoace haos.

A.S.: Să revenim la anul 1994, un moment de cotitură nu doar în viața, ci și în cariera ta – este semnificativ prin faptul că a marcat ruptura cu ceea ce a însemnat „acasă”, dar și cu atmosfera culturală tomitană. Într-atât de elocvent, încât, iată, a generat titlul romanului tău care se vrea, bănuiesc, o serie de minimum 3 volume... Deci, înspre ce tărâmurii te-a îndreptat acest an, 1994?

M.G.: Da, cartea care urmează e miezul care dă titlul seriei. Cea de acum e „prequel-ul”, iar cea din urmă va-nchide cercul. Sper ca cititorii să-mi ierte obraznicia și să mă urmeze cu-ncredere. Vor avea, apoi, libertatea să sară-ntre stații, cu bucuria de-a descoperi detalii și întâmplări care se leagă, se condiționează,

își întocmesc o noimă de capul lor. Cumva diferită de accepțiunea noastră, obsedată de control și posesie, și poate tocmai de-aia mai valoroasă, pentru că oferă o perspectivă care-n parcursul real, linear și unidirecțional al vieții lipsește. De-aia m-am pus pe scris asta. Nu să lustruiesc o autobiografie, ci să pun sub lupă o bucată de viață cât mai apropiată, puternică, cea mai intimă, peste care-a trecut și șenila istoriei „mari”, în calea căreia suntem ori neglijabili, ori simplă statistică. Perspectiva asta de sub șenilă e dialogul meu cel mai intim cu cititorul. Din când în când sunt mici pasaje în care-i vorbesc ca celui mai intim prieten. Mă bucur să-l știu lângă mine, într-o istorie care nu îmi mai aparține de mult. Poate nu mi-a aparținut niciodată. Dar împreună o s-o scoatem la capăt :)

A.S.: Are literatura dobrogeană actuală un spirit „provincial” în raport cu ce se întâmplă în capitală?

M.G.: Nu știu în ce mai dă capitala tonul la cântec, dincolo de politică, de parale și de paranghelii pe arene, dar literatura s-a descentralizat de cum a pătruns și aici Internetul. Reamintesc că, în trena Cenaclului de Marți, Constanța dădea una dintre primele publicații culturale online în limbă română – „Suplimentul de Marți”, și tot aici, Biblioteca Asalt s-a numărat printre primii editori de e-books din țară. Generația noastră s-a împrăștiat, dar poate nu-i un lucru așa de rău că se vorbește despre literatura spațiului dobrogean mai mult în afara sa decât acasă. Abia dacă ar fi invers ar fi un simptom provincial. Altfel, apropo de disoluția „farului călăuzitor”, azi știm că „Poezia e la Bistrița”, că Reșița e „Orașul cu poeți”, că Timișoara e prima scenă de spoken-word, că Brașovul găzduiește o bienală europeană de poezie, că la Iași are loc cel mai tare festival de literatură din sud-estul Europei. Cu puțin timp înainte de a se stinge, Marin Mincu îmi mărturisise dorința de a pune la cale un festival internațional de literatură la Techirghiol. Mustăcea la ideea de-a lansa în lume ceva curat balcanic, la fel cum ultimul nume sub care a defilat Grupul de la Constanța a fost Hotel Chiustenge. Cât să mai tragem mîța de coadă cu Tomis și cu Ovidius?

A.S.: Mă gândesc că nu ți-ai dori să fii președintele Filialei Dobrogea a Uniunii Scriitorilor din România, dar, printr-un exercițiu de imaginație, dacă te-ai trezi într-o dimineață în această funcție, care ar fi primul lucru pe care l-ai face pentru scriitorii dobrogeni? Iar al doilea ar fi...?

M.G.: Haha, mi-a luat-o gura spre urechi. Păi sunt mai bine de 8 ani de când am fost exclus din Uniune, alături de alți 15 membri ai Grupului pentru Reforma UR, precum Radu Aldulescu, Florin Iaru sau Valeriu Mircea Popa – care s-a și prăpădit după ce l-au hăituit prin instanțe. Îndrăznisem să contestăm niște șmenozeli și modificări de statut care eternizau la conducere o camarilă autosuficientă – după modelul lui Putin. Așa că mi-a ajuns cu reformele, îmi văd de scris. Că cel mai mare rău care i se poate-ntâmpla unui scriitor e să fie exclus din rândul cititorilor. Restu-s hârțogării.

ARTA la PERETE

Eduard ANDREI

Confesiunile Lorettei Lörincz Băluță

Afișul expoziției

„Confesiuni

(desen, cologravură, grafică digitală)”,

Galeria”9 din Brașov

În data de 18 iulie 2025, am avut plăcerea de a vernisa expoziția **Confesiuni (desen, cologravură, grafică digitală)** a artistei **Loretta Lörincz Băluță**, la **Galeria”9 din Brașov** – spațiu abil manageriat de președinta asociației culturale **Artessentia, Victoria Țăroi Galbenu**.

Expoziția a fost prezentată inițial anul trecut (în perioada mai – iunie 2024), la Muzeul de Artă Constanța, pentru a marca retragerea artistei din activitatea didactică, desfășurată de-a lungul a 42 de ani în Dobrogea – mai întâi la un liceu din Mangalia (1982–1990), apoi la Colegiul Național de Arte „Regina Maria” din

Constanța (1990–2024). Itinerată în orașul de la poalele Tâmppei, expoziția din acest an a fost concepută și ca un omagiu pe care artista – născută în orașul Săcele, jud. Brașov – îl aduce ținutului natal și profesorilor care i-au îndrumat primii pași spre artă.

Actuala expoziție a fost îmbogățită cu noi lucrări, create între timp și care s-au adăugat nucleului inițial expus la Constanța, iar panotarea a fost reconfigurată pentru a se adapta spațiului elegant al galeriei din Brașov.

După cum sugerează și titlul, *Confesiuni*, expoziția propune vizitatorilor un „parcurs inițiativ” în intimitatea operei grafice a artistei. Lucrările nu sunt grupate cronologic, ci pe criteriul tehnicii de lucru, iar temele circulă cu fluiditate de-a lungul expunerii și, uneori, își răspund în oglindă.

Primul ciclu este dedicat lucrărilor de cologravură, tehnică pe care artista a deprins-o în vremea studenției la Institutul de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj-Napoca, de la profesorul său, cunoscutul grafician László Feszt. Cologravura împrumută principiile clasice de multiplicare ale gravurii în metal (tiparul adânc), dar placa de metal este acum înlocuită cu una de carton, pe care se lipesc materiale

Imagine de la vernisaj:

(de la stânga la dreapta)

criticul de artă Eduard Andrei,

președinta asociației Artessentia Victoria Țăroi Galbenu,

artista Loretta Lörincz Băluță.

Foto: Beatrice Băluță Siclitaru

Imagine din expoziția „Confesiuni
(desen, cologravură, grafică digitală)”:
ciclul de printuri digitale (stânga)
și ciclul de cologravuri (dreapta).

Foto: Eduard Andrei

cu diverse texturi. În acest caz, suportul mai moale, nerezistând presiunii presei nu mai permite un număr mare de imprimări și impune un tiraj limitat, un fel de „ediție de lux”, care sporește prețiozitatea lucrărilor. Plaja tematică a cologravurilor Lorettei Băluță Lörincz este vastă. Lucrări ca *Zbor*, *Forme ale libertății de gândire*, *Mesaj astral*, *Sub semnul verii* sunt compoziții dinamice, în care formele fundamentale (pătrat, cerc, triunghi) și culorile vii (adesea contrastul de complementare orange-albastru) amintesc de abstracționismul lui Kandinsky și de teoriile sale exprimate în scrieri ca *Spiritualul în artă* (1911) și *Punct. linie. suprafață* (1926). Unele lucrări sunt inspirate de Castelul Reginei Maria de la Balcic: *Peisaj*, *Castelul reginei*, *Grădina în oglindă*, *Misterele Balcicului*, dar și de universul marin: *Comoara din adâncuri*, *După pescuit*, *Marină*, *Reflux*, *Saltul delfinului*. Tema iubirii este reflectată în lucrările *Suflete pereche* și *Din prea multă dragoste*, cu motivul simbolic Yin-Yang al filozofiei chineze și cu cel al inimii stilizate, în conexiune cu cele inspirate de cărțile de joc, care formează un cuplu: *Dama de inimă roșie* și *Valetul*. Alte surse sunt poezia și grafica japoneze: seria *În spirit de haiku* și *Maternitate*. Acestora li se alătură două lucrări în care transpar umorul fin și spiritul ludic: *Concurs de melci* și *Stație de cămile*, cu reluarea în friză a elementului zoomorf.

Deși grafica este prin excelență un domeniu al albului și negrului, Loretta Lörincz Băluță s-a simțit mereu atrasă și de culoare. Uneori simte nevoia să se exprime și prin pictură, iar cologravurile sale sunt colorate, artista declarând într-un text confesional că, în lucrările de cologravură, a încercat să realizeze „un dialog între forme și culori”, bazându-se pe simbolistica lor. Așa se explică trecerea de la rafinate formule monocrome (brun, sepia) la accente tonice de culoare (roșu, orange, albastru, verde).

Imagine din expoziția „Confesiuni (desen, cologravură, grafică digitală)”: negative de cologravuri și colaje cu fragmente de cologravuri.

Foto: Eduard Andrei

Imagine din expoziția „Confesiuni (desen, cologravură, grafică digitală)”: desene.

Foto: Eduard Andrei

Al doilea ciclu reunește printuri digitale pe pânză, artista fiind pasionată deopotrivă de tehnicile tradiționale și de cele contemporane, precum grafica pe computer, în dorința de a crea o punte între ele. S-a inițiat singură în programe de editare a imaginii, intervenind asupra versiunilor electronice ale propriilor cologravuri, atât la nivel formal (prin adăugare de noi elemente geometrice sau grafii libere de tip arabesc), cât și cromatic (prin intensificarea sau diminuarea contrastului, luminozității sau saturației culorii, uneori cu străluciri de neon sau efecte psihedelice), într-un joc de suprapuneri și transparențe, care modifică radical compozițiile inițiale, dând naștere unora noi.

Al treilea ciclu cuprinde negative ale unora dintre cologravurile sale (cu care fac pendant), ca opere de artă în sine, cu propriile texturi și materialități, și un

grupaj de colaje cu fragmente de cologravuri pe suport de plexiglas alb, semitransparent, dând senzația că elementele figurate se desprind din peretele sălii de expoziție sau sunt desenate direct pe acesta.

În fine, al patrulea ciclu consistă în desene de mari dimensiuni (100x70 cm), executate în tehnică mixtă (creion, tuș, acrilic) pe hârtie. Sunt lucrări recente, care dau măsura stăpânirii desenului la nivel de virtuozitate. În trama compozițională, bazată pe trasee curbe și diagonale care conferă dinamism, cu multiple centre de interes, se întrepătrund fragmente de arhitectură urbană (clădiri de *office-uri*), elemente zoomorfe (o lume populată de elefanți, tauri, o leoaică, un măgar, păsări, pești, melci, albine) și, mai rar, antropomorfe, toate părând surprinse în spații distopice, post-apocaliptice, marcate de deformări perspective și anamorfoze. Totodată, ancorarea în realitatea contemporană este sesizabilă în lucrări ca *Lupta pentru putere* (cu două păsări de pradă supradimensionate care se atacă în aer și un șir de tancuri mici în partea inferioară), inspirată de conflictul armat actual dintre Rusia și Ucraina, sau *Terra în agonie*, care reflectă preocupările ecologice legate de viitorul planetei în contextul încălzirii globale și schimbării climatice. Motivul recurent al elefantului – căruia artista i-a dedicat o întreagă serie – simbolizează natura virgină, încă nealterată de civilizația umană. Este un simbol al forței, al puterii, dar și al vulnerabilității, căci, vânat de om pentru fildeș, elefantul a devenit o specie pe cale de dispariție. Compoziția *Ochiul din spatele meu*, cu un titlu sugestiv, preluat dintr-un vers al poemului *Semn 7* de Nichita Stănescu, este, la rândul său, un elogiu adus ochiului ca organ al privirii și instrument prin excelență al artiștilor vizuali, dar și ochiului atotvăzător al Divinității.

Expoziția va putea fi vizitată până la 12 august 2025. Extrem de coerentă conceptual, tehnic și tematic, expoziția *Confesiuni* a artistei Loretta Lörincz Băluță se oferă privitorilor cu genuinitate, ca o carte deschisă, invitându-i să exploreze sensurile imaginii și să le filtreze prin propriile gânduri și trăiri.

Imagine din expoziția „Confesiuni (desen, cologravură, grafică digitală)”.

Foto: Eduard Andrei

Trecutul în post-producție

Aleksandar Stoicovici construiește în *Habitat* (editura ART, 2025) o rețea de senzații și amintiri intense, camuflate într-un soi de poetică a familiarului care, în loc să ofere o zonă de siguranță, se preschimbă într-o forță ce zdrobește tot ceea ce îi iese în cale. Se creează o tensiune clară, chiar dacă menținută în fundal, între confortul spațiului cunoscut și pericolul derapajelor de tot felul. Poezia din această carte lucrează cu un ton păstrat în limitele unei expresivități controlate. Cuvintele par să evite orice formă de explozie. Un tip de precauție foarte ofertant, așa spune: „Abia spre dimineață am ațipit învins,/ cu pieptul făcut ghem ca o pasăre imensă de celofan/ care a zburat prea aproape de pădurile în flăcări./ Singurătatea vine în valuri, mutilând țărnițele./ E un mic asediu, un punct în timp,/ o oglindă spartă ce reflectă mai mult decât ar trebui”.

Observăm, totodată, preocuparea autorului pentru tot ce înseamnă memorie, precum și pentru reînțoarcerea, așa cum spuneam, la un spațiu original, indiferent din ce punct de vedere alegem să îl privim: geografic, afectiv, familial. Cu toate acestea, nu există nici un fel de exces retoric aici. Stoicovici construiește un întreg univers al fragilității în jurul unui trecut care nu conține să revină, când mai apăsător, când mai instabil, când mai blând. Un trecut pe care refuză să-l idealizeze, să-l transforme în mit, în ciuda reverberațiilor acestuia din prezent: „Se scutură arborele genealogic,/ dar rămân fiul tău. Vin acasă să-ți ridic capul/ deasupra apei, să-l smulg de sub ghilotină,/ să-ți descifrez vocea îngropată sub decepții”. Memoria devine o resursă importantă în cultivarea unui anumit tip de sensibilitate, în contextul acestui gen de scriere ce își ia ca punct de plecare reconstrucția afectivă, interioară.

Întreaga estetică a acestui volum se concentrează în cadre cinematografice. Imaginea, cu tot ceea ce conține aceasta, devine un mijloc de transmisie afectivă. Cadrele sînt dominate de un soi de melancolie difuză, apropiindu-se, așa spune, de un regim estetic similar fotografiei. Ceea ce construiește autorul nu sînt reprezentări directe ale unei realități fragmentate, ci impresii afective, filtrate. *Habitat* nu este copia fidelă a acestui trecut despre care vorbeam, ci trecutul în post-producție. Volumul poate fi citit ca o cartografiere interiorară unde spațiile exterioare sînt, de fapt, extensii ale sinelui.

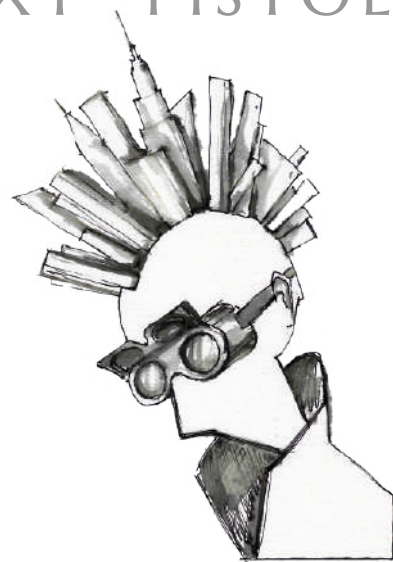
Problematizarea în jurul relației instabile dintre identitate și spațiu se menține pe tot parcursul celor trei cicluri: *habitat*, *ultradomestic* și *crevase*. Cu toate acestea, și precauția se menține. Acest *eu* nu caută modalități prin care să se răzbune, ci, mai degrabă, caută să se confunde cu peisajul pe care îl descrie. Fiecare demers este discret, calculat îndeaproape. Fiecare acțiune concretă este interiorizată: „Florile se deschid prea devreme și îngheață,/ vrăbiile se adună în umbra ta,/ unde se topește ultima insulă de zăpadă./ Cine mai știe ce am lăsat acolo –/ iadul jilav, o catedrală mîncată de cari,/ fructele răscapte camuflate în ceață/ amintirea unei după-amiezi/ în care am stat întinși pe covor/ și am fredonat un cîntec despre așteptare”.

În ultimul ciclu al acestui volum își fac loc o serie de texte mai ample, atît din punct de vedere formal, strict compozițional, cît și afectiv. Dacă în textele anterioare domină reținerea, vocea aflată în pericolul de a se sparge sub propria sa greutate, în această secțiune numită *crevase* discursul capătă un alt tip de respirație. Există în *Habitat* o conștiință de sine mereu lucidă, mereu pregătită să surprindă anomaliiile lumii. Mereu conectată la sursele acestora. Revolta există, dar este una reținută, marcată de lungi perioade de asimilare, de tăcere, de observare distantă. Autorul se arată sceptic chiar în fața propriei biografii, preferînd scutul și analiza la rece în detrimentul expunerii directe: „Cît de departe te duci cu scenariile/ dacă rămîi singur în zona de confort?/ Creierul distilează arbitrar și ți se pare/ că toată lumea vrea să te îmbolnăvească/ numai ca să te poată face bine. Și te roagă să nu scrii/ despre asta, ca și cînd scrisul ar fi boala în sine”.

În poemele sale, Aleksandar Stoicovici mizează pe nevoia paradoxală de a reconstrui acele fragmente existențiale ce deformează *eul*, transformîndu-l într-o

ființă derutată și vulnerabilă. Într-o perioadă ca cea în care ne aflăm, cînd mizele oricărui tip de scriere trebuie să fie ideologice, să țină de inovarea limbajului poetic sau să nu existe deloc, autorul elaborează un întreg plan de reconfigurare a unei dimensiuni în care limbajul să se dezvolte și problematizările ulterioare să aibă loc. Fără acest cadru, a cărui compoziție necesită atenție și detalii semnificative, nu numai abstractizare sau reducere la o simplă funcție contextuală, nici un text nu poate susține tensiunea reală. *Habitat* nu mizează pe reconstrucție stilistică, ci pe reconstrucție structurală: nu caută să surprindă prin limbaj, ci prin modul în care articulează spațiul interior al textului. În acest volum, arhitectura discursului devine o componentă esențială.

Șerban ACASANDREI

tutun funest

un lan de tutun arde departe de pofa plămânilor
zările se împart geometric în mesaje vagi

puterea norilor în coliziune, lupta în mare partea silențioasă
plutește peste câmpii și dealuri
iederea înfășoară resturi de beton și drugi de fier care ies ostentativ din clădiri

orașul tace
potențialul semințelor se apropie de împlinire
cea mai sălbatică primavară de la începutul vremurilor și până acum
își creează matca
iarna abia învinsă se retrage pe alte paralele de pe glob

o gigaplantă tronează asupra continentului
un eu, un tu și un altul se amestecă într-un vis care se lemnifică
un vis care urcă spre soare

Drewtsi pășește cântând

încărcătura cinetică de pe câmpii
se revarsă pe cărări până în orașe

clopotele amintesc de pericole
cămășile se îndreaptă pe umeri calzi
copiii roșesc înaintea muștrărilor
o vară cu umbre strămoșești se profilează pe fețele noastre
cadastrul stelelor, cel mai râvnit hobby
geometria zodiilor a primit ultimul update
flori de inox curg sălbatic la marginile industriale
grija pe care le-o port părinților ca o fundă apretată
gălăgia festivalurilor, tot atâtea coruri de greieri hyperamplificate
curățenia acestor locuri ca o sfidare pentru eșecul civilizației care tot revine
blândețea poetului cu nume iernatic
glasul mat și cautătura trează
totul pentru jocul inocent al obiectelor și ființelor, care schimbă locuri în bătaia
privirii mele
arderea implosivă-n lichide
deranjul major pe rute secrete
o altă etapă a amintirilor
un alt episod al memoriei ongoing
uitarea secerată se zbate între minte și trup
călcăm pași bine aleși în direcția pe care am construit-o
ultimele clipe de reverie acvatică în uterul terran
anunță deșertul, cel mereu înțesat de scrum
acoperim ziua de azi cu o palmă de pleoape, prea târziu și puțin pentru o
noapte cu tonaj asurzitor

destin floral

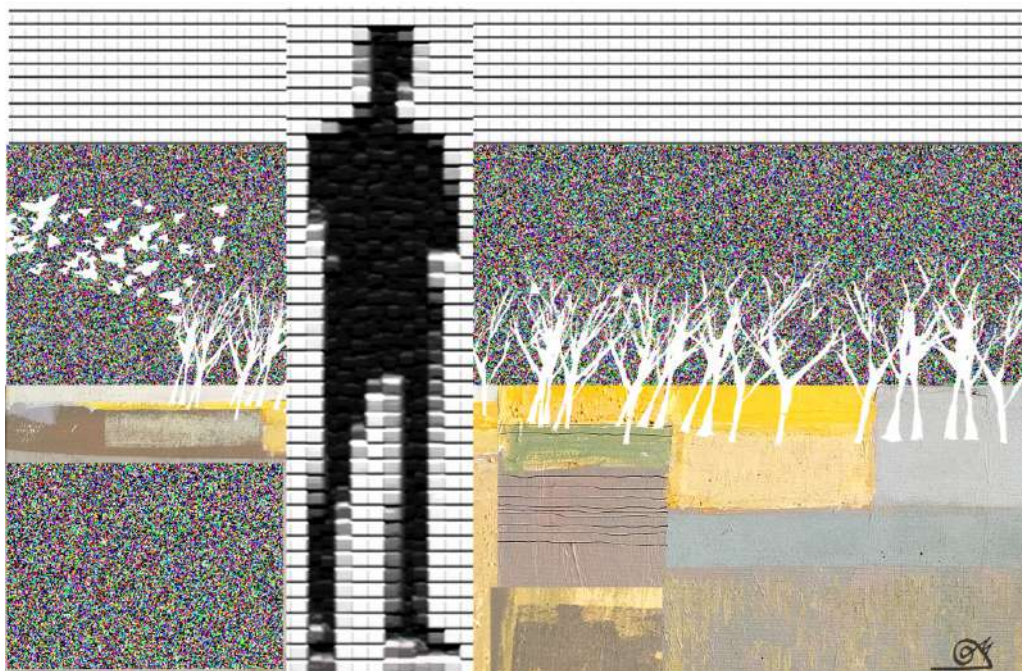
palme împânzite de ochi falși
un zid inofensiv
o ramă descărcată de intenții
arderea frunzelor de bananier, prelungită-n ciuda unui vânt năucitor
ce poartă filele atâtor narațiuni înspre capetele cardinale
cum umplu poveștile lumea de care nu știm
cât de atent era urmărit pasul pisicilor în Egipt
linia dorinței se așează cuminte în spațiile desemnate
noi rămânem oamenii pământului, oamenii obiceiului
noi nu ne putem întinde controlat prin cuvinte
realități confecționate, dureri comprimate și un susur de efort
se întind din noi ca vițele pe planșe
ierbarul speciei noastre e un cântec labirintic

Ai mers nicăieri

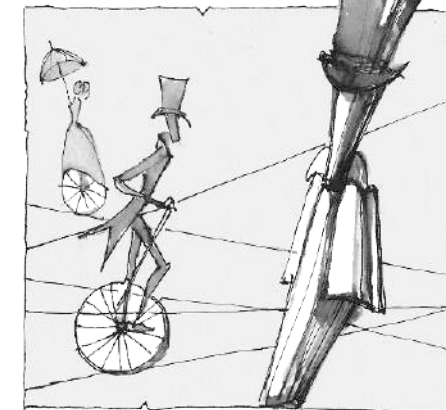
În răfuială și dezacord cu drumurile de până acum
merg cu un ritm comprimat de tobe, ajung departe în tuneluri de tundră

ce mi-a mai rămas din puterea de orientare?
să caut iar marginile nopții dinainte ca aceasta să se instaleze
înghețul se încarcă în umbre, pământul doare petec cu petec și tot calc pasul
păsări nemaivăzute tâșnesc din câte un arbust spinos
călătoria asta e mea seamăna cu ceva ce am mai trăit
cadrele astea pe care le adun se așează undeva printre amintiri până la
confuzie

aici pot ajunge, aici mă pot aduce cu toată dorința și cu privirea clară
din ramurile ce se frâng, văd fire care urcă și trec în alte ramuri lucioase
care se extind junglier cu servere în capete, puncte vagi din distanță unde abia
mai văd
materia de până acum se amplifică, toate simțurile îmi dovedesc că scap frâiele
tainele solului parcurs și foșnetul de pajiști trece-n semne și apoi în linii de cod
cu inima neîmpăcată, cu înțelegerea deraiată între corp și mediu
mă dizolv într-o plasă arborescentă
niște mâini o întrebuințează, luptând cu un noian de lumini hipnotice
în spațiul nesfârșit al deșertului digital, munții au pe creste mici buchete de
memeuri
era unui relief autoironic se împlinește inevitabil ca-n coșmarul cel plin de
tremur

ARTISTOCRAT

Ma PARLO

Cortul de ciment

Ah!
Ce bine că oamenii
construiesc dreptunghiular
tot mai puțin!...
Pentru că de câte ori văd
o clădire rotundă
îmi vine să o îmbrățișez
Și să-i șoptesc la ureche
cum că eu sunt luna...
Sau întunericul
Și că poate avea încredere în mine,
Să-și arunce fără de griji tencuiala
pe jos
Să întâmpine la fel și
pe fratele Soare
Sau chiar să-și dea afară oamenii din ea
Nu neapărat să-i azvârle brusc
pe geamuri
Ci să-i transpire ușor
prin pereți

Fără ca ei să-și dea seama
Să văd materializându-se încet, încet
Din zidurile blocurilor gri
Oameni stând pe WC,
Făcând dragoste, duș,
Dormind sau citind...

Omul să devină cancerul betonului
Orice construcție să-l extirpe
Ca pe un corp străin ce este

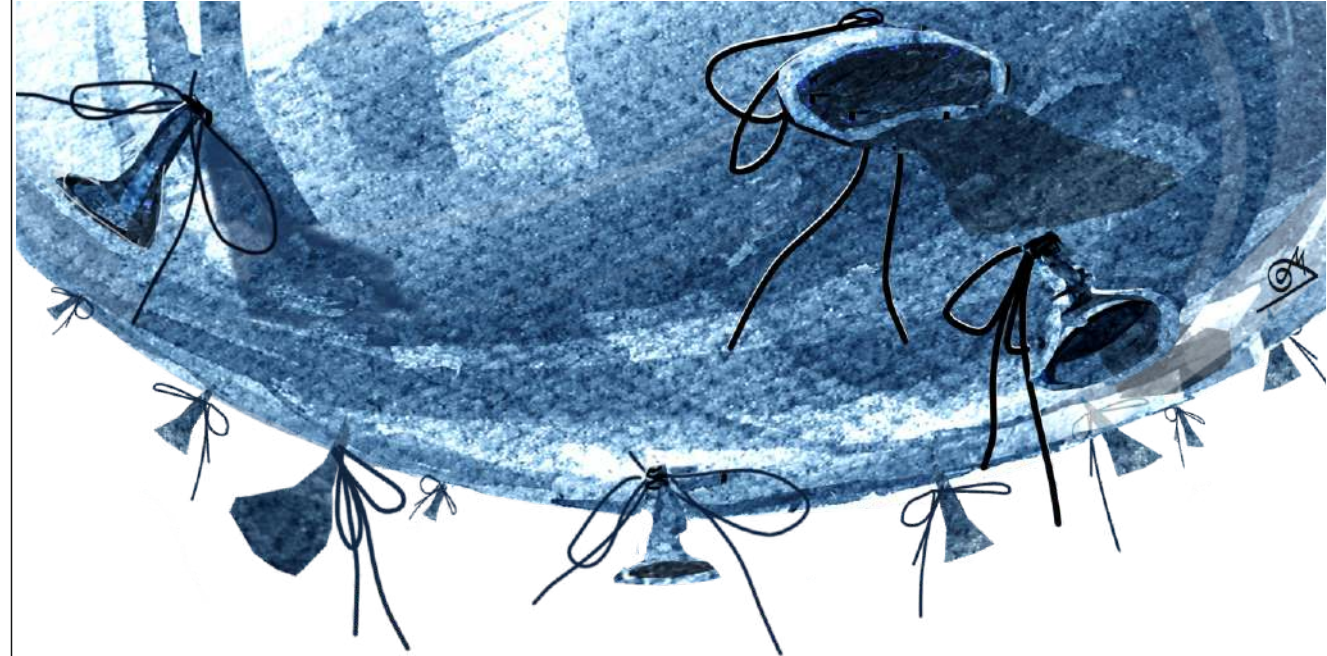
Ieșiți, bă, la aer!

MARTORII LUI SOCOLA

Sunt cei care se cred
NAPOLEON tot timpul
Și încearcă să-și potrivească basca neadecvat.
Te uiți în jur și vezi
(mai ales la TV)
că NAPOLEON SUNTEM TOȚI
Chiar și când vorbim cu un copil
 ceea ce este cel mai periculos
pentru că împrăștiem virusul
la cea mai apropiată formă de viață
MĂ REFER LA FAPTUL CĂ
EI SUNT CEI MAI APROPIAȚI
DE IZVOR!

MI-AM FĂCUT UN SCUT

Din pat
Și un suflet decupat
Dintr-o carte mare, grasă
Cu coperti
Din piele groasă
Scoasă
De pe os de sfânt
Și născută dintr-un GÂND
Cum se face dimineață
Așa se născu el TOT

Vezi ce subțiri sunt gândurile aici
Așa
Strănută
Pentru că-s ca lița
Și-nfloresc deodată
Toata condiția umană
Se reduce la o singură imagine
Pe care o ai când tragi cu coada ochiului
Spre cine-I lângă tine
În imediata apropiere
Pe când toți sugeți în același timp
Dintr-același balon imens
Care e Mama Natură

Și dacă n-ați fi așa dezorganizați
Ați putea să vă potriviți
Respirațiile și inspirațiile
Să trageți toți odată
Sfârșind astfel prin a vă săruta
Încercați, oameni buni!

CA ȘI CUM

Copilul dintre noi
Aruncă piese LEGO
Sub degetul cel mic
Pentru că ei simt cel mai repede neatenția

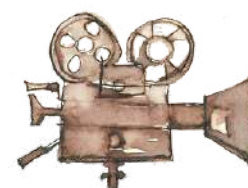
Ca și cum ar conta
Conștientizarea asta
Ca și cum ne-ar păsa
Că o furnică și un elefant
Se aseamănă prin moarte

Când rulez inițiez
Fac un drac dintr-un fir de păr
Ca și cum ai pune filet unui gând
Pe care să-l atașezi
La mintea nepotrivită

Ca și cum înfiezi un copil
Ca și cum iubești nevasta altuia
Ca și cum cheltui salariul în avans
Ca și cum te simți în al 9-lea cer

Ca un boier!

Ca și cum îi spui unuia cuvântul muzică
Și el se întinde pe canapea...
Băh, băiatule!
Scoală de acolo, că muzica
Înseamnă mai mult ca noi
Fără de care răsare soarele
Mișcarea planetelor, e muzică
Matematica, e muzică
Bătăile inimii, tot muzică înseamnă
Ca și cum confunzi poezia cu lirica!

PELICULE

Irina-Roxana GEORGESCU

În căutarea timpului trecut

Frumusețea muzicii și acuratețea interpretării, abordarea unui subiect destul de dur – boala, despărțirea fraților în urma adopției – alături de falimentul unei uzine care duce la disponibilizarea unei părți însemnate din populația orașului, sunt doar câteva linii de forță ale celui mai recent film al lui Emmanuel Courcol, cunoscut pentru *Succes de public* (2020) și *Cessez-le-feu* (2016).

En fanfare (2025) este surprinzător prin tematica socială și cathartic prin explorarea unor genuri muzicale diverse. Thibaut (interpretat de Benjamin Lavernhe) este dirijorul faimos, care, în urma unui diagnostic dramatic, află că fusese dat spre adopție în copilărie și că ajunsese într-o familie care i-a putut oferi o educație aleasă, dar și că mai are un frate de care nu știa nimic. Fratele necunoscut – Jimmy (interpretat de versatilul Pierre Lottin) – este pasionat de muzică, la rândul său. Filmul emană o sensibilitate aureolată de bunătate, pusă în relație cu o căutare continuă, necesară a reperelor, atunci când adevărul și certitudinile pe care fiecare dintre cei doi frați le considerau de nezdrunct s-au năruit, iar viața le-a fost falsificată din dorința de a fi protejați, de a nu suferi. Regizorul francez ne oferă – în linii mari – o comedie cu tușe de umor negru, un pic de melodramă și numeroase pasaje muzicale interpretate exemplar.

În plus, filmul lui Courcol restituie efortul de echipă al unor muncitori pasionați de muzică, deși amatori, cu știința și siguranța dirijorului pentru care devine proiect existențial să redea bucuria (de a trăi și de a cânta) unei întregi comunități amenințate de faliment, de șomaj, de derivă financiară. Întâlnirea celor doi frați, chiar după foarte mulți ani, este șansa dăruită fiecăruia. Versurile lui Benny Golson din *I remember Clifford* (disc dedicat memoriei lui Clifford Brown, geniu muzical care a murit la 25 de ani într-un accident de mașină) le sunt cunoscute amândurora. O perioadă de remisiune le permite celor doi frați să se (re)cunoască, să greșească și să învețe din erori, să ierte și să aprecieze ceea ce le-a fost dat să trăiască.

Filmul oferă cu generozitate o călătorie în lumea muzicii, de la Debussy la Ravel, de la jazz instrumental la orchestră, de la Mozart la Charles Aznavour și Dalida.

Cunoscut mai degrabă ca actor de teatru (la Comédie Française), Benjamin Lavernhe a fost distribuit în roluri care i-au adus nominalizări și premii și în

industria cinematografică, de la *C'est la vie!* (2017), în regia lui Éric Toledano și Olivier Nakache sau în *Love at Second Sight* (2019), regizat de Hugo Gélin ori în *My Donkey, My Lover & I* (2020), regizat de Caroline Vignal.

Thibaut este și compozitor, iar moștenirea sa artistică este o lucrare muzicală complexă, la care lucrează cu pasiune zi și noapte, chiar și în călătoriile tulburătoare către o provincie magnetică, plină de oameni perseverenți și muncitori, pe care nu o poate ignora, fiindcă își dorește să fie cât mai aproape de fratele recuperat mult prea târziu: în vechea hală golită de toate utilajele își au loc instrumentele muzicale ale foștilor angajați, după ce primăria îi evacuase din sala de repetiții în care se întâlneau pentru repetiții.

În 2025, pentru rolul lui Jimmy din *En fanfare*, Pierre Lottin primește distincția César pentru cea mai importantă revelație masculină a anului. Cu regizorul francez Emmanuel Courcou, Lottin mai lucrase în trecut, pentru rolul din *Un triomphe/The Big Hit* (2020), peliculă care urmărea viața actorului și a regizorului suedez Jan Jönson.

Finalul filmului este minunat construit, juxtapunând, pe de o parte, orchestra dirijată cu ultimele eforturi de către Thibaut, extenuat de boală și de efortul de a dirija opera la care lucrase ani de-a rândul și, pe de altă parte, mica orchestră de provincie dirijată de Jimmy (care, în urma unei izbucniri violente, a făcut ca întreaga echipă de instrumentiști să fie descalificată de la competițiile regionale). Este un omagiu adus profesionalismului, umanității și genialității lui Thibaut, dar și umanității sale, sensibilității sale aparte. Se întâlnesc, astfel, două tipare umane,

două feluri de a privi lumea, două încercări de a o face mai frumoasă, în tot cazul, mai acceptabilă.

Numeroase cadre domestice, marcate de o familiaritate aparte, dar și secvențe din săli de spectacol, cu apertură specială, generează dialoguri firești, dar și tăceri pline de sens care alternează cu bogate arii muzicale ce motivează bucuria de a trăi muzica, de a explora stiluri diferite, pentru a ajunge la desăvârșire.

TEXT PISTOLS

Laura COSMA

Aripi

Exact când se împlineau opt mii două sute șaptezeci și nouă de zile de când nu-i mai vorbise, maică-sa a murit în somn, fără nicio durere, fără să se zbată. Catinca, Tincuța cum îi spunea, nu știa de cancerul ei (avea să afle abia la parastasul de un an) și s-a gândit că alesese dinadins o zi de joi să moară, doar așa ca să-i strice sfârșitul de săptămână deși n-avea niciun plan pentru acel weekend cum de altfel n-avusesse toată viața ei pentru vreunul.

A găsit-o întinsă pe pat, îmbrăcată într-o rochie roșie, coafată și machiată. Părea că doarme. Pe noptieră ardea o candelă. A știut c-o să moară, a izbit-o pe Tincuța gândul. Și-a repetat cu ciudă: *chiar a știut. Altfel de ce s-a îmbrăcat așa?*

N-a putut s-o lase îmbrăcată în rochia roșie și machiată. Ce-ar fi zis lumea? Cât s-a chinuit s-o schimbe într-o rochie neagră și să-i șteargă machiajul numai ea a știut! Bine că n-a văzut-o nimeni, și-a zis. I-a părut rău că n-a văzut-o nimeni, că nimeni n-a știut câte-a pățit cu bătrâna și că nimeni n-a compătimit-o. Prietenele maică-sii au certat-o când au văzut rochia pe care i-o alesese. *Ura negrul. De ce-i faci asta?*

A îngropat-o în cimitirul Reînvierea pe rândul trei, poziția treisprezece, în locul de veci pe care l-a cumpărat când i-au ieșit la loto cinci numere din șase. Desigur că alta ar fi cheltuit banii să-și cumpere o vacanță exotică, să-și ia o blană ori o bijuterie, să-și facă o operație estetică... Ea a investit într-un loc de veci. Cu câtă poftă răsese maică-sa când aflase! *Aș prefera să fiu incinerată*, îi spusese. Și ea plânsese.

Sâmbătă, în ziua înmormântării, a fost o vreme oribilă. Deși a plouat și a bătut vântul rău, la cimitir a venit o mulțime de lume, toate prietenele maică-si, chiar și copiii lor. Tincuța s-a mirat de unde o cunoșteau atâția oameni pe maică-sa și s-a așteptat ca toți să-i prezinte condoleanțe. Preotul a scurtat slujba cât de mult a putut, a zis „*viii cu viii și morții cu morții, fiica mea. Dumnezeu s-o ierte!*” și toți au plecat grăbiți în treaba lor lăsând-o singură cu goparii să aranjeze coroanele, florile și jerbele pe mormântul proaspăt. La pomană n-au venit decât câțiva oameni

care o cunoșteau pe ea. A aflat după o vreme, că una dintre prietenele maică-sii organizase o pomană paralelă la care s-au dus toți care o cunoscuseră pe decedată. Cică s-ar fi ciocnit multe pahare în amintirea ei și s-ar fi râs mult.

Suferința Tincuței n-a fost că i-a murit mama. Lacrimile ei au fost pentru că nimănui nu-i fusese milă de ea. De-aia a comandat îngerul, să vadă lumea că-i pasă, c-o doare. Și tot asta-i motivul pentru care vine săptămânal la cimitir cu flori și cu lumânări. Se așază pe bancă și privește monumentul din marmură roz. Un înger îngenunchiat cu aripi frânte. Văzută de departe, pare că se reculege.

Își amintește cum a ales modelul statuii. Era la sediul firmei, îmbrăcată în doliu mare, răsfoind catalogul cu monumente funerare apărut în condiții grafice deosebite. O picătură perfect sferică, venită de nicăieri, s-a spart în stropi minusculi pe pagina lucioasă a catalogului unde era fotografiat modelul „înger”. Cu siguranță că asta e un semn, și-a zis. Două luni mai târziu, îngerul roz cu aripi frânte a fost montat pe mormânt. Era cel mai frumos monument din tot cimitirul. Toată lumea care îl vedea spunea asta.

Deși au trăit împreună în aceeași casă toată viața, Tincuța nu are amintiri cu maică-sa. În poza de pe cruce, e tânără, frumoasă, elegantă, cu zâmbetul ei până la urechi, ca în după-amiaza aceea pe care nu și-a mai amintit-o de-atunci, în care maică-sa a dus-o în parc și a lăsat-o să se dea în toate leagănele, pe toate toboganele și în toate balansoarele. Când s-a învățat chiar și în labirint deși ei nu-i plăcea să se simtă rătăcită. Când i-a luat vată de zahăr, s-au plimbat pe faleză și s-au uitat la nori care, atunci, doar atunci, niciodată de atunci, păreau iepuri care înotau pe spate.

Nu-și va aminti nici că a întrebat-o despre balene.

– Sunt cele mai mari mamifere.

– Adică cum, mamifere? a stăruit Tincuța.

– Nasc pui vii și îi hrănesc cu lapte, i-a răspuns zâmbind.

– Adică așa cum fac mamele cu bebelușii lor, a zis bucuroasă, de parcă ar fi făcut o mare descoperire.

– Exact așa, deșteapta lu' mama, i-a zis și a sărutat-o în creștet.

– Mă păcălești, balenele n-au tâțe.

Ea a izbucnit în râs și nu s-a putut opri minute bune. Tincuța s-a supărat, pentru că n-a înțeles de ce a râs nici măcar după ce i-a zis să încerce să-și imagineze o balenă înotând cu tâțele bălângănindu-i-se în față și-n spate, în dreapta și-n stânga. Tincuței nu i s-a părut amuzant. Ca s-o împace, i-a cumpărat un balon mare, roșu pe care Tincuța l-a spart imediat așa că i-a cumpărat altul. Și altul și altul...

Au fost multe zile ca asta, dar Tincuța a ales să nu și le amintească.

În schimb, și-a amintit des de ziua aia în care Vali Bătăușul i-a furat sandvișul.

– Dă-mi-l înapoi că altfel... o să vezi tu! i-a zis plină de curaj.

– Ce-o să văd, i-a întors vorba în bătaie de joc. O să mă spui lui tati?

– O să te spun lu' mami.

– Ba n-o să mă spui, continuase zeflemitor. Mă-ta-i curvă și pe tine te-a făcut din flori. Cară-te de-aici!

A plecat plângând pentru că toți copiii au început să râdă. Poate că dacă ar fi știut să-i răspundă, n-ar fi contat că n-avea cui să-l părăscă pe Vali Bătăușul și ar fi uitat ziua aia și și le-ar fi amintit pe toate celelalte.

Seara a întrebat-o pe maică-sa dacă e curvă.

– Tu ce crezi? i-a răspuns ea printr-o întrebare.

– Nu știu. Curvă e un cuvânt urât, nu-i așa?

– E un cuvânt ca oricare altul, dar oamenii îl folosesc ca să jignească.

Tincuța nu insistase să afle semnificația cuvântului, ci fusese curioasă să afle cum a făcut-o maică-sa din flori.

– Tu ești făcută din dragoste și miroși a flori.

A luat-o în brațe, a pupat-o și a gădilat-o până a început s-o doară burta de atâta râs.

– Mami, da' noi de ce n-avem un tati în casă? a întrebat-o într-o altă seară.

Nu i-a răspuns și discuția s-a terminat așa. Maică-sa n-a bănuț niciodată că Tincuța ar fi preferat să ia bătaie în fiecare seară cu cureaua, așa cum îi povestise colega ei de bancă c-o bate taică-său. Ar fi fost și mai uluită să afle cât de tare o invidia Tincuța pe colega ei de bancă pentru că toți o căinau văzându-i vânătăile de pe picioare.

– Tu nu-mi răspunzi niciodată la întrebări. Copiii râd de mine și tu nu faci nimic. Nu mai vreau să fii mama mea, a tipat strângând din pumnii ei mici.

Ani de zile maică-sa a încercat cu răbdare, zâmbind să-i scoată din cap prostiile alea însă, în cele din urmă, încrâncenarea cu care Tincuța o învinovătea pentru toate a învins-o.

– Ești bucățică ruptă din taică-tău. N-am ce să-ți spun altceva.

Din seara aia a început s-o urască pe maică-sa. A urât-o și mai mult din altă zi, când la ușa lor a bătut un bărbat care a rugat-o plângând să-l primească să-și crească împreună fata. Maică-sa l-a alungat.

– Era tata, așa-i? a întrebat-o Tincuța.

– Tu n-ai tată, ești făcută din flori.

A fost prima dată când maică-sa n-a zâmbit și ultima oară când Tincuța i-a vorbit. În următoarele opt mii două sute șaptezeci și nouă de zile nu i-a mai zis niciun cuvânt.

Ea a continuat să-i vorbească și să-i lase bilețele prin toată casa: să cumperi pâine, fă-ți curat la tine în cameră, ar fi cazul să te muți la casa ta, să ai o viață... Tincuța le aduna cu ciudă, scrâșnea din dinți fără să spună o vorbă, le făcea ghemotoc și le arunca la gunoi.

Fiecare și-a văzut de viața ei. Maică-sa nu

părea prea afectată că fiică-sa nu-i vorbește, dimpotrivă, se bucura de fiecare zi. Se vedea cu prietenele ei, croșetau, jucau cărți, mergeau la cumpărături, în excursii. Tincuța a rămas să locuiască cu ea pentru că, în sinea ei, credea că așa o pedepsește. Sau că se pedepsește pe ea pentru ce nu-i poate ierta maică-sii. Știa că fiecare păcat trebuia răscumpărat printr-o penitență. Era convinsă că asta-i calea să ajungi în rai, și credea că așa îi dă și ei o șansă.

De șase luni, de fiecare dată când Tincuța vine la cimitir, găsește îngerul din marmură roz plin de găinaț. Dintre toate monumente funerare numai al maică-sii e spârcăit. *Doamne, ferește, o fi vreun semn?* se întreabă și-și face cruci. *A murit nespovedită și neîmpărtășită.*

Prima dată, s-a întâmplat într-o duminică. A trebuit să se întoarcă din drum, că uitase lumânările. Semn rău. Când a ajuns la cimitir, a văzut grozăvia. De ce tocmai pe îngerul roz? Și-a învins greața și l-a curățat.

Săptămâna următoare, vecina i-a ieșit cu gol în cale și primul ei gând a fost că iar o să se-ntâmple ceva. Iar a găsit îngerul cu aripile și cu capul pline de găinaț. *Dumnezeu mă pune la încercare*, și-a zis. A curățat din nou. Și lucrurile s-au tot repetat până când curățatul îngerului a devenit un ritual care-o îngreșează, dar pe care nu poate să nu-l îndeplinească, convinsă de-acum că asta-i va aduce izbăvirea.

Astăzi, Catinca a curățat monumentul sub privirile lui Tică groparul și ale femeii care tămâiază morminte. Cu mare scârbă, dar meticulos. Când s-a așezat pe bancă să se uite la îngerul curat ca-n ziua dintâi, i s-a părut că-i aude zicând *Săraca de ea, e singură, maică-sa a murit, tată n-are. Da' e încă tânără, încă poate face ceva cu viața ei.* S-a lăsat învăluită în compasiunea lor, fără să-i pese că nu-i cunoștea nici pe ei și nici poveștile lor, și s-a simțit mulțumită. Cu ce-ar fi ajutat-o să știe că Tică ajunsese gropar pentru că după ce ieșise de la închisoare nu-l mai angajase nimeni ori că femeia care tămâia morminte era nebună? A oftat și s-a gândit din nou că viața ei ar fi fost alta dacă-ar fi avut un tată sau dacă măcar ar fi știut cine era.

O cioară s-a așezat pe capul îngerului din marmură roz cu aripi frânte. A dat s-o alunge dar ciorii nu i-a pasat de ce vrea ea și nu s-a speriat de gesturile eiperate. A fâlfâit din aripi să-și găsească echilibrul și a croncănit așa cum fac ciorile. A privit-o și a croncănit. Din ce în ce mai tare. Dușmănos? E o cioară uriașă și obraznică. *Asta trebuie să fie pasărea care se cacă pe înger*, și-a zis Catinca. *Nici măcar nu-i un porumbel. Râde de mine? Cu siguranță își bate joc de mine, așa cum fac toți.* A făcut doi pași spre monument. Cioara a privit-o insistent, curioasă, fără nicio frică. *A croncănit. Spune ceva? Ce-ar putea să spună o cioară?* S-a uitat la cioară. Cioara s-a uitat la ea. A scuturat-o un fior. Parcă împinsă de la spate de cineva, s-a apropiat de monument și, uitând că ea nu crede în reîncarnare, cu o voce mică și ochii holbați a întrebat cioara: Mami, tu ești? A îngrozit-o imediat monstruozitatea gândului că maică-sa s-ar fi reîncarnat într-o cioară, dar, în același timp, și-a dat seama că erau primele cuvinte pe care i le adresa după multă-multă vreme. S-a așezat din nou pe bancă și a început să plângă. *Opt mii două sute șaptezeci și nouă de zile*, repeta printre sughituri. *Și am mai lăsat să treacă încă aproape un an. De ce? Ce proastă sunt! Atâtea zile irosite.*

Când s-a liniștit cât de cât a ridicat ochii, exact la timp să vadă cum deasupra ei plutea un balon roșu. L-a urmărit cu privirea cum se ridica sus, tot mai sus, aproape de norii pufoși.

NSK

**sau când muzica
electronică
vine de la sine**

Adrian MIHAI

Începuturile muzicii electronice din țara noastră sunt legate de Epoca de Aur când compozitori precum Corneliu Cezar, Aurel Stroe, Iancu Dumitrescu, Adrian Enescu sau Costin Mioreanu folosesc instrumente muzicale electronice în lucrările lor sau compun lucrări special pentru instrumente electronice. De asemenea, apariția unor instrumente, cum ar fi cel inventat de Corneliu Ionescu, denumit *Bibimood*, sau apariția unor studiouri de muzică electronică, la Universitatea Națională de Muzică din București din 1967 și cel de la Uniunea Compozitorilor din 1990 au stabilit bazele și coordonatele dezvoltării ulterioare a muzicii electronice. Odată cu dispariția regimului dictatorial din țara noastră, cultura muzicală a început să se desfășoare în direcții din ce în ce mai diferite iar muzica electronică, în mod special, să nu mai fie considerată un fenomen marginal, underground. Dezvoltarea conceptului de muzică electronică, care este foarte vag și include sub cupola sa, asemeni rockului sau jazzului, foarte multe genuri, stiluri sau tendințe, a început să prindă avânt prin apariția unor emisiuni radio și TV, petreceri, cluburi nișate pe astfel de manifestări artistice.

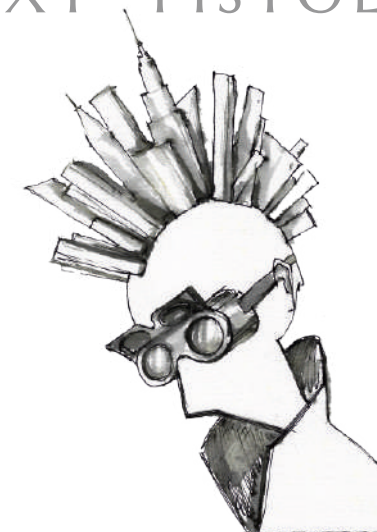
Într-un astfel de context cultural a apărut proiectul NSK sau Natural Soft Killer, în anul 1996. Grupul era format inițial din DJ Vasile, Matze și Alien Pimp, trei colegi de la Radio Nova. Ulterior, ultimul a fost înlocuit cu Electric Brother. DJ Vasile, inițiatorul proiectului și membru fondator al altui grup electronic de succes, Șuie Paparude, se ocupă de partea de sunete preînregistrate (eșantioane, ritmuri, viniluri). Matze este responsabil de sintetizatoare și diverse alte sunete. În timp ce Electric Brother este cel care ancorează și învăluie tot materialul sonor în armonii cu ajutorul chitarei sale. Fiecare dintre cei trei membri sunt considerați veterani ai muzicii electronice din țara noastră, atât prin intermediul acestui proiect inedit cât și prin alte colaborări sau prin proiectele lor personale. Grupul a avut prima reprezentație pe o scenă un an mai târziu de la înființare în cadrul Assos Music Jungle Explosion. În anul 2000 au câștigat primul loc în cadrul concursului de noi talente RFI Nouvelles Decouvertes. După această realizare notabilă, trio-ul electronic a fost invitat să concerteze la Paris și Lisabona. Rezultatul acestor două

concerte s-a materializat într-un album denumit „NSK: Paris – Londra”, alcătuit din înregistrările pieselor din concerte, lansat în anul 2003 de către casa de discuri La Strada Music. Celelalte trei albume ale trupei sunt: „A fost odată” lansat în anul 1998 de United Artists, „Proiectul verde” (dedicat aniversării de un an al Connex GSM) lansat de Fundația Culturală Phoenix și „Trebuie să dansăm” lansat la casa de discuri Yama. Ultimele două albume au fost lansate în anul 2000.

Când vorbim de muzici realizate de mai mulți oameni, vorbim de o împletitură de gânduri, idei și influențe care se nasc în urma unei dinamici bune a grupului. Cu cât mai diverși, dar compatibili, sunt oamenii care compun, cu atât mai captivante sunt sonoritățile lor. Acest lucru este valabil și în cazul celor trei magnifici din NSK. Muzica lor este constituită din straturi de gusturi, personalități sau simț al umorului, toate împachetate în muzica electronică. În ceea ce privește influențele muzicale, de cele mai multe ori, scheletul sonor se constituie din sonorități specifice zonei de house din Chicago sau Detroit sau zona techno originară din Berlin. În multe dintre piesele trupei regăsim elemente care caută să emuleze sunetul secvanțatorului de percuție (drum machine) Roland TR-909, al sintetizatorului de bas Roland TB-303, diverse alte sintetizatoare care aduc sunete lungi ce amintesc uneori de muzica ambientală, alteori de funk sau disco. De asemenea, folosirea de eșantioane prin intermediul diverselor aparate de redare a lor (sample playere) joacă un rol foarte important. Eșantioanele sunt de multe feluri (coruri de copii, fragmente din folclorul românesc, replici din filme americane, frânturi de cuvinte, sirene, zgomote specifice așezărilor urbane etc.) și oferă un fel de culoare pieselor repetitive. Peste acestea se aștern armoniile cu iz de jazz ale lui Electric Brother, interpretate la chitară. Există momente sau chiar piese unde autorii apelează la ritmurile specifice muzicilor drum&bass, dub sau breakbeat. Aceste genuri, deși repetitive la rândul lor, sunt construite pe altfel de motor ritmic iar balansul lor este diferit. Odată cu aceste combinații ritmice apar și alte tipuri de sunete care joacă rolul pe care îl au corzile într-o orchestră convențională. În rare ocazii, pieselor sunt cântate și vocal, așa cum este cazul celei mai cunoscute piese a lor „Totul vine de la sine”.

Există în continuare idei preconceptuate legate de muzica electronică de dans (EDM), care asociază acest fenomen cu consumul de substanțe psihoactive, mai ales cele ilegale. Cele două sunt activități diferite care sunt de multe ori întâlnite în tandem. Cu toate acestea, dacă este să facem o paralelă cu alte timpuri, au mai existat perioade în care consumul diverselor substanțe a fost considerat sinonim cu ascultarea anumitor genuri muzicale. Muzica în sine este o evadare, fie că o asculți, fie că o crezi și nu are nevoie de „adaosuri” pentru a o simți. Este important de menționat că muzica techno berlineză a fost inclusă pe lista UNESCO a patrimoniul cultural imaterial în anul 2024. Acest semnal ne indică faptul că acest gen muzical, care modelează cultura metropolei germane din anii 1980, este recunoscut la nivel mondial din punct de vedere cultural. De asemenea, ca urmare a acestei decizii, președintele francez, Emmanuel Macron, și-a manifestat dorința ca muzica electro produsă de artiști francezi, cunoscută sub numele *french touch*, să fie, la rândul ei, inclusă în patrimoniul UNESCO.

Laura STĂNICĂ

full moon in scorpio curând. flower moon mozaic

justificări pentru sângele care urlă la ieșirea prin pori. îmi reproșează că-l sabotez că nu grăbesc pasul. îi explic calm pedagogic cum de ceva timp iau cursuri despre răbdare și chiar vreau să termin cu coroană (nu râde, chiar mă străduiesc)

atâtea cursuri de formare
supracalificată și totuși atât de singură sub piele.

*

atâtea nefericiri în cutele pielii mă mai și întreb de ce nu mă plac

oprește doamne centrifuga asta pentru puțin știi bine că nu-ți cer
mult la cât ți-am dat fii un dzeu corect

ia-mă de aici

încerc să nu complic nimic din ceea ce e deja complicat

*

întoarsă în mine ca-ntr-un muzeu unde totul se crapă la prima atingere seara o femeie adoarme plângând

*

spuneam de curând prin cancelarie la o șuetă de pauza mare și o cafea diluată dar cu pretenții că nu înțeleg de ce femeile își explică existența prin bărbații de lângă ele

n-am nevoie de un *el* ca să respir
ca să muncesc să mă definesc să spăl wc-ul farfuriile
să corectez teste să reciclez dozele de bere
să fiu menajeră bucătăreasă profesoară dansatoare maratonistă

de mică aceleași clișee generaționale
fii drăguță ai grijă înțelege nu ridică vocea
femeile care vor prea mult sunt obositoare
femeile care nu cer nimic sunt ratate

„bărbații nu știu să spună ce simt”

o femeie are nevoie de un bărbat să facă copii dacă-i vrea
apoi —
îl poate mânca
cu dinți mici adaptați pentru răbdare

femela călugăriță n-are milă nici discursuri
nici sindrom de vinovăție post-coitală
îl sfâșie îl termină îl lasă acolo ca pe o carcasă de utilitate limitată
pentru că ea nu zboară
pentru că el da
și într-o lume unde el scapă
ea trebuie să rămână
cu ouăle
cu pământul
cu foamea

invidia editată în fiecare țesut
în fiecare renunțare
îndesată în carnea moale

femela vrea zborul vrea și copiii și împerecherea și libertatea
vrea să-și muște soarta de beregată
hashtag lacomă hashtag ipocrită hashtag nedreaptă

dar gura încleștată
nu cere nu urlă

și totuși ce e feminitatea ce e condiția umană de ce nu pot ataca
sfintele concepte
cu furie
cu poftă chiar
cu mâinile pline de viață
de ce nu le pot călca în picioare și să ridic altele în loc

o femeie demolează zilnic lumea și o reconstruiește până seara
cu unghii roase
toți se întreabă de unde atâta putere
mai poți
cum de poți și asta
nu ești de aici

o, de aici sunt
din coșmarul ăsta intrat în buclă

sunt zile când niciunul din voi nu meritați să-mi sugeți sângele
nu sunt nici poezia nici amanta voastră
nici inspirație ieftină pentru bărbați deprimați
cu poftă de sâni în loc de terapie
prefer să-mi beau singură sângele
să-mi refac globulele

vreau să fiu femeia care spune
„astăzi nu mă atinge nimeni”
oricum nici cu asta
lumea nu se oprește în loc

*

aici la marginea lumii gândurile se freacă unele de altele până la tocire
ca o hârtie aruncată în aparatul de mărunțit

o femeie îmbrăcată într-o piele obosită de la prea multe încercări
se privește în oglindă cu milă

Mihai **BUZEA**

Mi-a rămas planeta mică

Cartea anului 2025 va fi *Șapte zile cu Cezar Ivănescu*, de Viorel Ilișoi (editura GRI, 2025). Aveam prea puține dubii spre zero în privința acestui fapt, dar nu aveam cartea, așa că primul lucru pe care l-am făcut la Bookfest a fost să mă înființez la stand, la GRI, unde... nu era nimeni. Puteam s-o fur, că era la vedere, dar am preferat să-l sun pe Viorel, care mi-a zis că-i blocat în trafic; dar că de ajuns, ajunge, să mă mai învârt prin târg, că vine el. M-am învârtit cum a spus și m-am învârtit degeaba, că nu era niciun cunoscut pe-acolo din cauza orei prea matinale. M-am dus iar la stand, Viorel era deja pe baricade, mi-a înmănat cartea, m-a usturat sufletul când i-am dat 55 de lei pe ea, însă arta cere sacrificii. M-am ales și cu următoarea dedicație, în caligrafia chiar frumoasă a autorului.

Am spus destul despre autor, acum câte ceva despre personaj. Am fost licențiat în Litere în iunie 1996, iar acțiunea cărții are loc între decembrie 1996 și ianuarie 1997 (când eu serveam patria într-o unitate din infanterie). Ca absolvent al facultății de profil din București, nu auzisem niciodată de Cezar Ivănescu. Nu ne fusese predat, ca de altfel niciun poet român post-Eminescu (în schimb aveam în cap mult John Donne, de exemplu! Ca să facem cu el... ce?).

Realitatea este cea a unei imense, abisale ignoranțe a întregii mele generații – nu numai a mea, dar am căzut eu mesa – în privința predecesorilor. Ne exprimăm ca și cum am fi generație spontanee, asta este adevărul. Ne raportăm cel mult la interbelici, și atunci doar ca să-l înjurăm pe Sadoveanu pentru găinăriile lui extra-literare. Dar predecesori au existat. Nu numai în interbelic. A fost Labiș cu generația dezghețului, a fost Nichita cu marea poezie a „anilor buni” ai comunismului, au fost prozatorii (mulți, buni, unii foarte buni – Mircea Nedelciu!) ai „anilor răi”, a fost generația Tranziției cu toate reșezările de atunci, un carusel în sine, un *roller-coaster*, fascinant și el dacă-l iei la puricat. Noi i-am urcat pe toți în podul cu vechituri, păstrându-i vii doar pe Cărtărescu și pe Iaru; pe care îi iubim realmente și bine facem, dar eu spun c-au mai fost și alții.

Nu eu spun. Viorel Ilișoi spune și nici măcar el, pentru că Ilișoi nu face altceva decât să lase să se audă, de dincolo de moarte, vocea lui Cezar Ivănescu. Care Ivănescu Cezar e altcineva decât Ivănescu Mircea, așa cum Botta Emil este altcineva decât Botta Dan – dar de unde să știe unul ca Buzea toate astea?

Păi din cartea asta, de exemplu. Dacă intuiția mea este corectă, nu numai Buzea va citi *Șapte zile cu Cezar Ivănescu*, ci cam toată lumea literară din România și din diaspora. De ce? Nu pentru că „ultimul trubadur al Europei”, ci pentru că Ivănescu egal un iconoclast cum n-a văzut Parisul, iar Parisul, săracul, a văzut el multe...

Ce conțin cele 574 de pagini? O prefață de Clara Aruștei (fiica adoptivă a lui Cezar Ivănescu), o bio-bibliografie amplă și pătimașă, semnată de Theodor Codreanu și Clara Aruștei, câteva poeme din opera extrem de amplă a lui Cezar Ivănescu, un index de nume (la final), plus întrebări adresate de Viorel lui Cezar Ivănescu (pe parcursul a șapte zile, într-adevăr) și răspunsuri ale acestuia din urmă. Care răspunsuri conțin atâtea acuze și atâtea „demolări de statui”, încât Ivănescu însuși i-a cerut lui Ilișoi să nu publice nimic până după moartea lui confirmată.

Ei bine... „confirmată”. Sunt eu un scriitor atât de slab încât să fi folosit aiurea acest cuvânt? Mă rog, poate c-o fi. Dar nu l-am folosit degeaba. Printre alte minuni pe care Cezar Ivănescu le-a rostit fără urmă de șagă, a fost și asta: el urma nu să moară, ci să se oculteze. Ad litteram. Nu e o greșeală. Ilișoi însuși a insistat asupra termenului, iar Ivănescu i-a confirmat în mod repetat: el, Ivănescu, era un mare inițiat, deținător al unor adevăruri extrem de periculoase, astfel încât datoria lui nu era să moară ca orice ființă din carne și sânge, ci să se oculteze – atunci când va fi fost momentul. Câteva zeci de pagini mai încolo, Ivănescu pare că se răzgândește și lasă naibii planul lui de ocultare, anunțându-și partenerul de dialog că va emigra în Belgia cât de curând, pentru că România îi rămăsese mică. Bine, la rigoare, maestrul era dispus la compromis: ar fi lăsat Belgia pentru Paris, ca să scrie marea poezie direct în franceză, din moment ce românei îi epuizase toate resursele lirice. Când am citit chestiile astea mi-am adus aminte de vorba profetului Mohamed: „Alt profet nu va mai fi”. Dar nu în asta constă (va consta, mai precis) succesul cărții lui Viorel Ilișoi, ci în ferocitatea fascinantă, mesmerizantă de-a dreptul, cu care Cezar Ivănescu se străduiește să maculeze întreaga literatură română, mai precis pe cei care-au făcut-o, fie că e vorba de poeți, de critici, de prozatori, de ziariști, de memorialiști și de fapt de oricine, cu unele magnifice excepții. Care sunt acestea? Aici am râs ca un copil tâmpit. Singurii, dar singurii care scapă de furia patologică a lui „don Cezar” sunt cei care l-au laudat. Plus vreo doi prieteni, neapărat morți, fie din tinerețe (se distinge figura lui Petru Aruștei), fie de la maturitate (Marin Preda). De vorbe bune mai au parte Eminescu, Labiș, Alice Botez și cam atât; în rest, don Cezar face memorialistică doar cu barosul, reducându-și contemporanii la nimicnicie, la molozi. La fel procedează cu predecesorii și cu viitorimea. După el nu mai urmează nimic. Moarte în deșertul de cenușă, asta-i ceea ce va rămâne din literatura română în urma ocultării lui.

Pentru mine, personal, mai e ceva de învățat din cartea asta. După căderea comunismului am avut lungi conversații cu bietul taică-meu, ierte-l Dumnezeu că eu nu pot, conversații care se încheiau invariabil cu concluzia că sunt prost. De ce? Tata citea cu devotament opera lui Pavel Coruț și era absolut convins că realitatea nu este ceea ce se vede, ci ceea ce nu se vede. Doar aleșii o pot vedea. Și cum devii ales? Stai pe lângă un maestru de aleși. Pentru taică-meu, ăsta era Coruț. Pentru Ivănescu (incomparabil mai rafinat intelectual), maestrul de aleși – cel care-l inițiasse pe el – era secret, astfel încât a refuzat să-i divulge lui Ilișoi numele lui. Dar eu am înțeles ce era de înțeles. Și-i mulțumesc lui Viorel pentru cartea asta.

Din comunism n-a ieșit nimeni cu mintea întreagă. Nici chiar Cezar Ivănescu.

DEBUT

Alma-Laura PARASCA

Alma-Laura Parasca s-a născut la 20 martie 2000 în Constanța. Aici a urmat Facultatea de Arte a Universității „Ovidius”, absolvind studiile de licență în 2023 și obținându-și în 2025 diploma de master. Participă la expoziții naționale de pictură și la seri locale de poezie.

Alma este o tânără artistă vizuală care își dezvoltă, în paralel, o voce poetică distinctă, cu rădăcini confesive și ramificații performative. Poezia ei se construiește pe tensiunea dintre fragilitate și luciditate, alternând între duioșie și sarcasm provocator. Explorează teme recurente precum identitatea feminină, trauma moștenită, dinamica dintre eros și vină, sau raportarea la sacru prin filtrul corporalității și al absurdului cotidian. Poemele sunt fragmentare, dar într-un flux organic – ca o transă dezvăluitoare. (Iulia Pană)

noi suntem părinții noștri tineri

mama mea
a fost întâi copil;
iar pe mama-mea-copil
vreau să o țin în brațe
și să o iert eu în locul
celor ce nu sunt buni cu ea.
mama-mea-mamă greșește
și mă supără și ne certăm;
iar eu greșesc și tip.

mama-mea-copil simte că
mama-ei-mamă îl iubește mai mult
pe fratele ei (deși nu a spus-o niciodată).
„e ceva ce pur și
simplu simți. se-ntâmplă”.
pe mama-mea-copil
o iau în brațe pentru că
eu o iubesc (promit)
mai mult decât pe fratele ei.
pe mama-ei-copil o mângâi și îi promit
că o iubesc. ea nu a avut mamă.
mama mea în fiecare zi
este mai mult mama ei.

poate de asta facem copii. să nu murim niciodată.
din ce înseamnă procreare (adică
perpetuarea speciei) putem
poate să găsim înc-un înțeles:
perpetuarea spiritului;
perpetuarea eului și
a preferințelor, a tonurilor,
a locului de muncă,
a felului în care tipi.

pe mama-mea-de-vârsta-mea
o țin în brațe. nu am fi altfel
prietene. ești prea grăbită
și nu mă ascuți. eu
mă mișc lent
și nu-ți vorbesc pe limbă.
aș vrea să citești mai mult.
ai vrea să fiu mai mult acasă.

pe mama-mea-de-vârsta-ei -
adică pe mama mea acum,
o privesc și o văd pe mama ei
din ce în ce mai mult
pe zi ce trece.

mă întreb cine sunt eu.
mă întreb dacă sunt toate femeile
care-și bat aripa pe umărul meu;
dacă ființa mea e măsurată
să fie ființa lor; ca ele

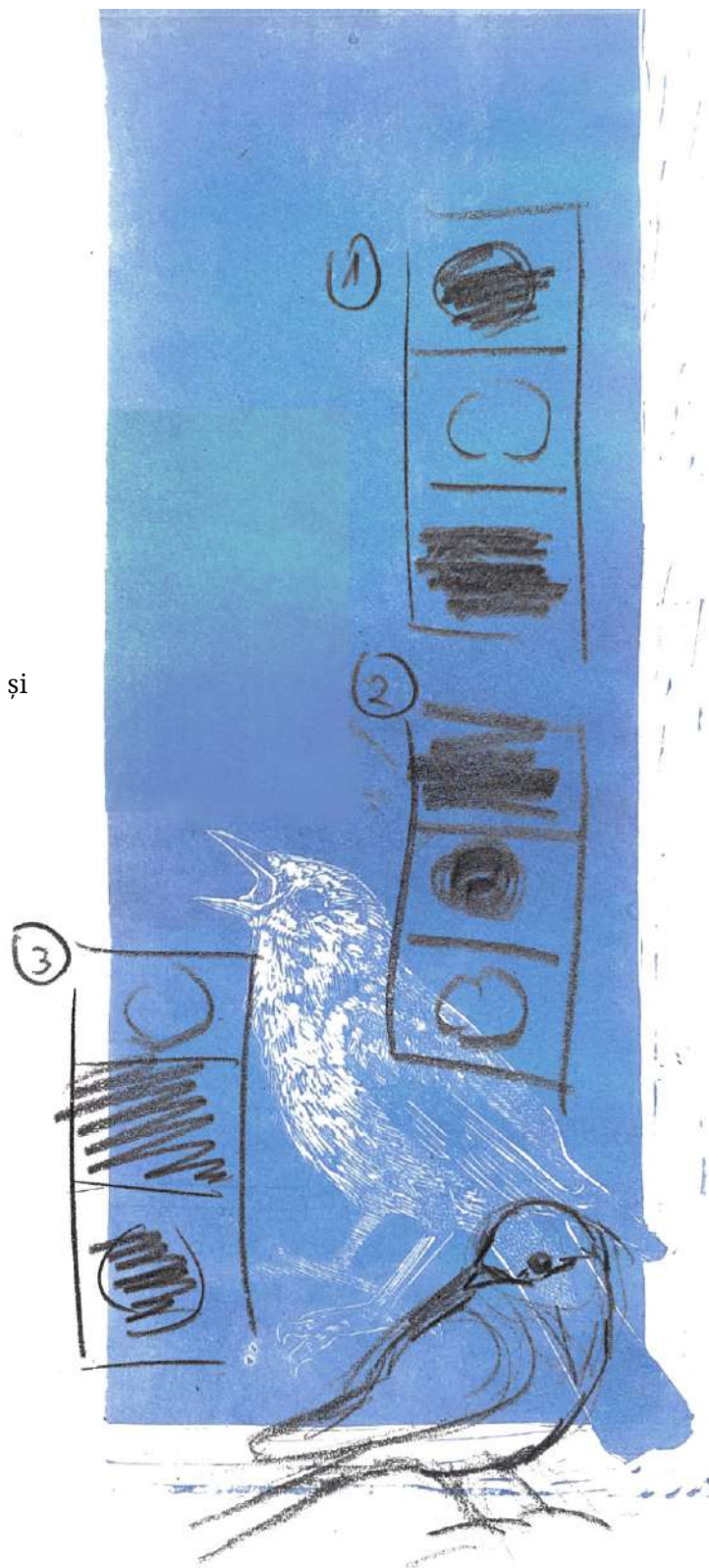
să mai trăiască încă o dată.
 resping și vreau să fiu un
 suflet unic. dar când plec,
 mă încălț
 cum se încălța mama-mea-copil
 (fără ca vreodată să-mi arate).

nu semăn cu mama mea.
 cred că eu sunt tatăl meu.

tatăl-meu-de-vârsta-lui -
 adică tatăl meu acum,
 spune să nu-mi planific
 toată viața; ea se-așază
 de la sine.
 și înțeleg acum:
 ce au trăit părinții mei
 și părinții lor și părinții lor
 și tristan și isolda și paris și elena și
 orfeu și euridice și adam și eva
 trăiesc și eu.
 piesa e aceeași;
 hainele-mi sunt altele.

e prima dată când joc
 acest rol. e prima mea
 oară pe pământ. la fel
 este și pentru tatăl meu.
 greșelile lui vor fi
 greșelile mele și ideile
 lui sunt trăirile promise
 mie. lucrurile se-așază.

ascultă-mă deși
 nu-ți vorbesc pe limbă:
 privește-n fotografii;
 nu am nicio îndoială,
 nu avem descătușare:
 noi suntem
 părinții noștri, tineri.
 suntem părinții noștri, tineri.

Ilustrație de Alma-Laura Parasca

porn star martini

iepurele polar nu
 se împerechează ani de zile
 dacă râsul stă la pândă.
 iubirea e off-season;
 lasă-mă! mă vânează suicidul
 și obsesia pentru porn star martini.

cinci pahare pentru fetele mele vă rog!
 râsul așteaptă iepuri nou-născuți
 și dacă ei nu vin, el călătorește
 1200 de kilometri. încă un porn star martini
 și încep să ascult de omul neinițiat.
 slujește-l și taci - lui nu-i place poezia ta!
 scrie-te altfel. scrie-te așa:

„în coroana pomilor înmiresmați
 pițigoii își pregătesc de zor cuibul.
 pe crengi, voi, omizi, vă transformați
 în fluturi liberi. pământul vă e robul.

cerul este senin, văzduhul e albastru.
 totul în jur este vesel și voios.
 lumea noastră este fără dezastru.”
 inima mea bate puroios.

dați-mi un pahar de apă. dați-mi preschimbare.
 dați-mi nepăsare și nedrept.
 hrana principală a râsului în Canada
 este iepurele polar. mănâncă doi la trei zile.
 când iepurele este prea des alergat,
 el devine anxios, și instinctul lui de
 supraviețuire constă în abstenență.
 tu bei cola cu vanilie. tu vrei poezie ușoară.
 scrie și tu mai așa:

„de tine mi-e dor,
 de tine nu-mi sunt de ajuns.
 pe tine te ador,
 de ce stai ascuns?

iubitule, îmi lipsești
 cum râsului-i-e foame.

iubirea mea o regăsești”
în vene atinse de lame.

mai dați-mi un porn star martini și mai dați-mi o foaie pe care să încapă
Dumnezeu.

râsul așteaptă iepuri nou-născuți.
râsul așteaptă creație! dați-i creație! dați-i, vă rog!
dacă ei nu recită, el pleacă la
1200 de kilometri. pleacă
și caută rima împerecheată
în teme la română făcute-n sictir,
în băncile liceenilor îndrăgostiți
și în samsung notes. în microsoft word.

încă un pahar de suicid dulce, vă rog!
știți că mie suicidul îmi place.
dar vedeți să fie romantic, să... să fie poetic!
scoateți, vă rog, puroiul și mațele
și faceți o rimă din ele. faceți... faceți așa:

„un trup de tânără mireasă zace-n soare.
din pielea ei albă n-a ieșit deloc puroi.
tăiați-i burta, salvați copilul. pe ea n-o doare.
în loc de mațe, iată, a ieșit un iepuroi.

și ce iepure frumos! la naștere, nota zece.
ce urechi, ce mustăți! în sat e sărbătoare.
pe al nostru iepurilă nimeni nu-l întrece.
pentru el soarta nu va fi supărătoare.”

populația de iepuri polari și populația
de râși se găsesc într-o strânsă conexiune.
mai dați-mi vă rog un porn star martini,
dar să fie într-un pahar frumos!
vreau să pun un story. pun și o melodie.
pun un *caption*: "passion fruit & glory".
populația de iepuri polari poate ajunge
la 1500 de iepuri per km². astfel cresc și râșii.
râsul mănâncă. iepurele dispare. râsul moare
de foame. iepurele se înmulțește, râsul re apare.
ce vreau să spun este că vreau să scriem poezie nouă.
dacă nu sunt iepuri, maică, nu sunt nici râși.
dacă nu sunt eu, *baby*, nu e poezie.

Demetra VLAS

Jurnal de psihanalist

Jurnalul despre care va fi vorba e unul atipic, dar întâi să începem cu ceva mai mult decât tipic pentru un jurnal și anume reflexia datei începutului și a sfârșitului acestuia. Între cele două se adună 26 de ani: 27 aprilie 1999 și 3 ianuarie 2025. De fapt, se adună eoni, fie-mi permis să

folosesc un interval de timp de o durată nedeterminată la scară umană. Se întâmplă așa pentru că

Jurnal de psihanalist de Vasile Dem. Zamfirescu (Ed. Trei, 2025) poate fi comprimat într-un interval de timp, dar conținutul său depășește suma anilor și reflectă cunoaștere la un nivel superior acesteia, care, paradoxal sau nu, rămâne fără durată.

Vasile Dem. Zamfirescu este una dintre cele mai importante figuri ale psihanalizei românești, fondator al Școlii Românești de Psihanaliză, autor al mai multor lucrări despre inconștient, cultură și filosofie. A tradus și introdus în România opere fundamentale din Freud, Jung, Fromm, etc. Aș putea să parcurg spațiul acestei recenzii doar numind contribuțiile domniei sale la ceea ce înseamnă, nu de puține ori, cercul închis al psihanalizei. De data aceasta, *Jurnalul* nu este un curs academic, nu este nici o simplă relatare de cazuri clinice, ci o reflecție profundă asupra vieții psihice, a relației terapeutice, a propriilor trăiri ca analist și a condiției umane. După instalarea comodă în lectură, sesizezi cu o acuitate fără rest că, așa cum sugerează și titlul, desi e vorba de un stil jurnalistic, cu fragmente datate, ele sunt adesea eseistice. În acest sens, frapează două aspecte: deși scurte sunt foarte dense în conținut, desi scurte, după ce le închei, e necesară o pauză ca să poți reflecta, fiindcă ceea ce rămâne este similar unei încăperi în care s-a păstrat un parfum insidios și tulburător. Intră în scenă triumfătoare: mirarea, surprinderea, frământarea, incomodarea, și, poate, în cele din urmă, înțelegerea și blândețea. Pentru un cititor nefamiliarizat cu psihanaliza, poate că sunt fragmente greu de înțeles în profunzime, altfel, stilul narativ e unul foarte precis, expus înțelegerii rapide, fluent, fără sincope și efecte siropoase. Însă psihanaliza reclamă un nivel al cunoașterii terminologice în așa fel încât deducțiile din

poveștile de viață prezentate să fie la îndemână. Autorul reflectează pe marginea unor cazuri, disparate în volum, ceea ce înseamnă, că la un interval de pagini te vei întâlni cu același pacient (datele cărora au fost întru-totul protejate), vise, stări interioare, dileme morale. Să aveți în minte următoarele două întrebări: ce simte un psihanalist când pacientul îl idealizează, ce face un psihanalist când „nu mai suportă” tăcerea unui pacient? Dacă vă legați această centură în jurul gândirii când parcurgeți volumul, vă veți răspunde aproape la fiecare pas. M-au surprins foarte plăcut acele fragmente care au inclus autoanaliză, rareori întâlnită în literatura psihanalitică, autenticitatea nefiltrată, pentru că autorul amintește cu sinceritate, nu de puține ori, despre propriul deficit narcisic. Eul psihanalistului este adesea o mască pentru a ascunde propriile falii interioare, iar Zamfirescu demitizează figura terapeutului atotștiutor explorând modul în care pacienții proiectează emoții intense asupra lui și recunoscându-și propriile nesiguranțe, îndoieli, temeri față de transferul pacienților. Procesul de analiză cu sinceritate a reacțiilor proprii, uneori de furie, de respingere, alteori de protecție sau tandrețe, de cele mai multe ori fundamentate teoretic, dar nu mai puțin intense emotional când e vorba de transferuri oedipale, nu este deloc unul facil, chiar și pentru un psihanalist cu o vastă experiență practică, dar arată cu asupra de măsură cum relația analist-pacient devine o oglindă dublă, uneori tulburătoare.

Mi s-a părut, de-a lungul lecturii, că *Jurnalul* devine un spațiu de auto-eliberare și auto-analiză permanentă chiar pentru psihanalistul însuși, dar, în aceeași măsură, o oglindă a aceluia care se poate privi în toate cotloanele ființei sale. Miezul relației analitice, transferul și contra-transferul, îl reprezintă proiecțiile afective, pe care pacienții le așază asupra psihanalistului, dar mai ales asupra propriilor reacții emoționale: uneori de furie reprimată, alteori de tandrețe neașteptată sau de fascinație, psihanalistul fiind și el transformat de procesul terapeutic și uneori „contaminat” de materialul inconștient al pacientului. Când spun asta, mă gândesc la acele fragmente în care sunt prezente visele pacienților cu transferuri profunde ale angoaselor simbolice fie parentale, fie erotice, cel mai adesea fiind unul și același, dacă deficitul narcisic s-a manifestat în perioada oedipală. Am în vedere aici reflectarea situației în care pacientul proiectează asupra psihanalistului o iubire sau o ură profundă, instanță care este inevitabilă pentru a așeza în spațiul dintre cei doi conflictul interior. Este o psihanaliză care nu se reduce la tehnică, care pune sub semnul întrebării dogmele psihanalizei clasice, pledând pentru o atitudine deschisă, flexibilă, interumană, pentru o acceptare lucidă a complexității psihice.

Sintetizând, pentru Vasile Dem. Zamfirescu este o antropologie a suferinței și o căutare de sens într-o lume interioară adesea fragmentată. Teoretic, autorul explică transferul ca reactivarea fantasmelor inconștiente ale pacientului față de analist, iar contratransferul ca răspuns al analistului, inevitabil și semnificativ. Aceste instanțe interioare sunt trăite profund (nu doar recunoscute), sunt adesea

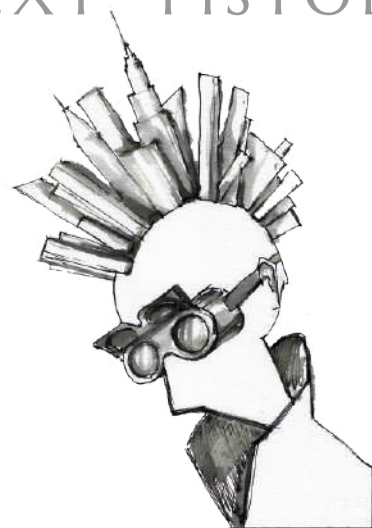
ambivalente (între afecțiune și exasperare), uneori amenințătoare (pericolul de a reacționa impulsiv sau de a respinge pacientul). Contratransferul nu trebuie reprimat, ci înțeles și integrat. În acest sens, propria analiză interioară devine esențială, pentru a slăbi dificultatea de a nu acționa din contratransferul negativ. Reies din volum, cu o angajare fenomenală, mecanismele de apărare (refularea, negarea, proiecția, idealizarea etc.) ca structuri inconștiente menite să protejeze eul de angoasă. Se cunoaște faptul că mecanismele de apărare pot fi adaptative, dar pot căpăta aura patologică dacă ele rigidizează eul. Cum apar ele în *Jurnal*? Apar în sinele pacientului, adesea sub forma viselor, pe care le deconstruiește ulterior în analiză împreună cu psihanalistul, dar apar și ca straturi de rezistență, ca expresii ale fragilității umane. Sunt elocvente momentele în care terapeutul simte nevoia de a evita durerea pacientului, ceea ce reprezintă un mecanism defensiv subtil, dar cu consecințe imediate asupra analizei pacientului. Îl putem numi un act de iubire profesională dacă oglindirea corectă conduce către întărirea sinelui pacientului, dar este și povară când terapeutul psihanalist trebuie să suporte proiecții extreme. Mi se pare explicită în mai toate fragmentele și categoric în toate poveștile pacienților, devoalarea timpului psihic, care este paralel cu timpul cronologic, paralelă care, în construcția internă a celui analizat, adesea rămâne axiomă matematică, fiindcă cele două nu se întâlnesc, de aceea și

insistența conflictului intern. Timpul psihic este circular, repetitiv și nonlinear. Ne dăm seama de el prin revenirea constantă a acelorași tematici în analiză, a experienței de staționare psihică, când pacientul pare blocat, dar și în evoluția proprie, căci rămâne o întâlnire a două subiectivități. Procesul devine o relație de co-creație și însoțire umană.

Jurnal de psihanalist este expresia vie, aplicată și confesivă a ceea ce altminteri este formulat riguros și academic. Este o construcție mozaică, în care autorul revine asupra unor teme recurente, într-o mișcare circular-spirală a ceea ce înseamnă să fii om în prezența durerii altuia. E o asumare a incompletitudinii, a unei vieți trăite „pe drum”.

TEXT PISTOLS

Ovidiu **BARON**

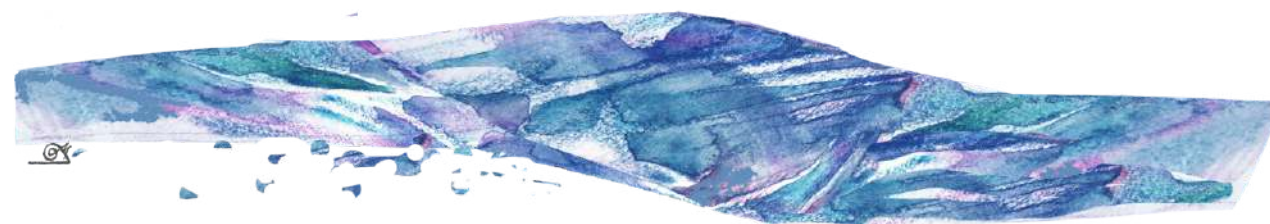
stăm pe bancă în grădina lumii
numai noi doi și alte mii de oameni
care vin și se duc
ridicăm ochii numărăm frunzele galbene
frunzele aurii și cele arse
doar cele care cad
prinse în zbor cu privirea
brațul meu după umăr
te cuibărești în mine și râzi
mă scald în căldura trupului tău
în părul tău moale

autobuzele și trenurile de suprafață sunt perturbate
chiar așa a citit pe un anunț imprimat la repezeală
– graba de a scăpa de ignoranța dispariției

trebuie neapărat să știm de ce am putea să murim –
bine că am aterizat bine că am murit de cinci-șase ori
imaginar în aer
și acum ne îngheșuie mulțimea multiculturală
vântul puternic ar trebui să ne împrăștie
dar ne adună pe toți grămadă
fără vapoare pe Seine alea cred că sunt cele mai tulburate
mai știi șobolanii care alergau pe maluri anul trecut
mă mințai că ei trag vaporul cu fire invizibile
și chiar te-am crezut știi că ești un reper pentru mine
și asta e ploaia cea mai ciudată pur și simplu aruncă
apă pe noi cineva după care se oprește și iar aruncă

râdea de mine de frustratul care citește
în pliurile nopții ploioase
îmi spunea că nu există simboluri
lumea e cum o vezi și adevărul e simplu
spitalele își așteaptă nebunii sentimentali
evadații din gloria oarbă a iubirilor scurte
topiții din iadul gândurilor ascunse

uneori clipocitul discret al apei ne amintea
de primele rătăcirii
ascunzișurile pe malul primului râu
când iubirea clandestină mirosea a licheni de piatră și a nisip

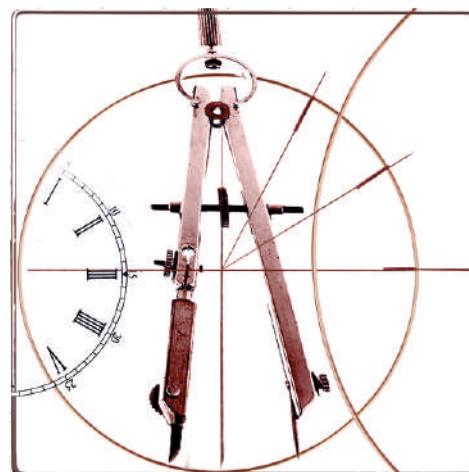

de pe banca din mijloc se vede mai bine
tablourile sunt work in progress de o sută de ani
cei care trec cei care se opresc cei care respiră
lângă culoare
fotografii obsedați să înregistreze capodopere
șalul femeii aristocrate
bătrânul gârbovit de emoție
în mijlocul sălii e cel mai bine
numai acolo te poți ascunde

o față privește cerul de pe marginea unei ape
care uită să curgă
profilul ei ridicat către stele îmi amintește de un teatru vechi
pe care o noapte calmă l-a jucat pentru mine
într-un sat ce purta numele unei păduri dispărute
am lăsat stelelor dreptul să joace
ascunselea cu umbrele agățate pe garduri
și răsplata lor îmi revine însutit
în toate nopțile lungi

sunt omul fără identitate fără domiciliu fix și oricum fără vreo amintire
am adormit sub poduri păianjeni și șopârle s-au hrănit
din carnea mea îmbibată-n alcool
m-am prăbușit în gânduri străine în nori negri
am navigat prin tuneluri interstelare și tocmai fiindcă eram un anonim
am supraviețuit unor multiple apocalipse
neștiind ce să cred despre mine
m-am tăvălit prin fericirea altora
și orice om a avut de-a face cu mine a devenit
la rândul lui anonim
de câte ori îmi dau întâlnire cu cineva uit
unde când și de ce ar trebui să mă duc
de aceea am ales întâmplarea
accidentalul banalul incalificabilul
sufăr de toate bolile imaginare și de o nostalgie de neînțeles
aceasta fiind de fapt singura mea întrebare
cum poate fi nostalgică o ființă lipsită complet
de memorie

S T E M

Scurte considerații despre timp (XXIX)

Wladimir-Georges BOSKOFF

Spuneam în episodul anterior că atunci când materia dispare, când timpul dispare, rămâne geometria. Să înțelegem această afirmație care presupune că trebuie să vorbim despre diversele geometrii care pot coexista într-un spațiu Euclidian 3-dimensional. Care geometrii pot să fie explicate cel puțin intuitiv la nivelul de înțelegere al profanului doritor de cunoaștere, dar care ne dau șansa să înțelegem fizica universului dacă le-am privi prin limbajul geometriei diferențiale găsit de Gauss și abstractizat de Riemann.

I. De la relativitatea restrânsă la geometriile clasice

În absența timpului geometria cu patru dimensiuni a spațiu-timpului Minkowskian, care este un exemplu de univers fără materie - universul relativității restrânse - se reduce la o geometrie Euclidiană tridimensională.

Asta pentru că dacă eliminăm coordonata temporală a acestui spațiu-timp, ceea ce rămâne este o teoremă 3-dimensională a lui Pitagora scrisă prin intermediul metricii, iar asta va face ca suprafețele din spațiul 3-dimensional rămas să se „încarce” cu geometrii proprii.

Cel „vinovat” de această viziune a fost Carl Friedrich Gauss despre care am vorbit. Geometria lui diferențială scrisă conform coordonatelor suprafețelor conduce la așa ceva.

Geometria Euclidiană va fi geometria curbării constante 0 în plane, geometria neeuclidiană va fi geometria curbării constante negative obținută pe pseudosferă iar geometria sferică va fi geometria curbării constante pozitive obținută pe sfere.

Orice altă suprafață prin coordonatele sale va avea o geometrie descriptibilă diferențial. Iar abstractizări în dimensiuni superioare sau pentru alte „spații-structuri geometrice” se datorează lui Riemann.

II. Cazul geometriei Euclidiene plane

Cel mai simplu de înțeles ar fi că geometria euclidiană tridimensională, la nivelul fiecărui plan, produce geometria plană clasică — adică acea geometrie a lui Euclid, formulată în jurul anului 300 î.Hr., și reconfigurată axiomatic de David Hilbert în preajma anului 1900. Explicație: dacă eliminăm o dimensiune spațială, teorema lui Pitagora în trei dimensiuni se reduce la teorema lui Pitagora în două dimensiuni.

III. De la geometria Euclidiană plană la geometria neeuclidiană

Douăzeci și două de secole s-au scurs între cele două momente amintite anterior, iar cheia tuturor întrebărilor în această perioadă a fost legată de înțelegerea celebrului postulat al paralelelor.

Acest postulat afirmă: printr-un punct exterior unei drepte se poate duce o singură paralelă la acea dreaptă. Este o afirmație nedemonstrabilă, un dat, o regulă a jocului — și tocmai de aceea se numește postulat.

Consecința cea mai importantă? Faptul că suma unghiurilor oricărui triunghi este de 180° .

Ca să clarificăm tipul unității de măsură — nu ne referim, firește, la grade Celsius. Dacă luăm un segment OD, ținem punctul O fix și rotim segmentul complet în plan în jurul lui O, ajungem din nou în poziția inițială. Spunem atunci că am generat un unghi de 360° . Așadar, un unghi de 180° corespunde poziției simetrice față de direcția inițială.

Dar de unde știm că acest postulat este „dat”?

Ei bine, dacă presupunem contrariul, adică dacă presupunem că printr-un punct exterior unei drepte pot trece mai multe paralele, obținem o geometrie consistentă, dar cu totul diferită: o geometrie în care suma unghiurilor unui triunghi este strict mai mică decât 180° . Aceasta este ceea ce numim geometrie neeuclidiană.

Și acum vine partea fascinantă: o astfel de geometrie poate fi modelată concret în spațiul nostru Euclidian 3-dimensional. Există o suprafață numită pseudosferă, cunoscută și ca suprafața Beltrami, după Eugenio Beltrami, cel care a demonstrat în mod constructiv existența sa. Pe această suprafață se poate arăta că un triunghi are întotdeauna suma unghiurilor mai mică decât 180° . În cazul limbajului matematic evoluat al geometriei diferențiale este simplu, prin acea teorema a lui Gauss care lega curbura suprafeței, aici constantă negativă, de suma unghiurilor unui triunghi construit pe ea. Așadar, geometria Euclidiană tridimensională

generează pe suprafața pseudosferei o geometrie complet diferită de cea Euclidiană. Acesta a fost punctul de vedere prin geometrie diferențială.

Există însă și un alt mod de a explica de ce geometria pseudosferei este cea neeuclidiană. Aici intervine acea forță specifică a matematicii: puterea de a analiza structuri și relațiile dintre structuri. Tocmai aceste relații între structuri oferă explicația profundă.

Iar cel care a avut viziunea transferului de structuri în acest caz, cel care a înțeles în profunzime felul în care o geometrie neeuclidiană odată evidențiată se poate vedea în altă formă echivalentă — a fost Henri Poincaré, unul dintre cei cinci giganti pe care eu îi numesc absolutul în matematică.

IV. Cazul geometriei sferice

Înainte de a intra în detaliile geometriilor neeuclidiene, să facem o observație esențială și mai ușor de înțeles: geometria Euclidiană tridimensională poate modela, pe suprafața unei sfere, o altă geometrie — și anume geometria sferică, o geometrie de tip eliptic. O geometrie de curbură constantă pozitivă.

În această lume geometrică, „dreptele” sunt cercuri mari ale sferei — precum ecuatorul sau meridianele — iar suma unghiurilor unui triunghi sferic este strict mai mare decât 180° . Aceste fapte se pot demonstra chiar și elevilor de liceu.

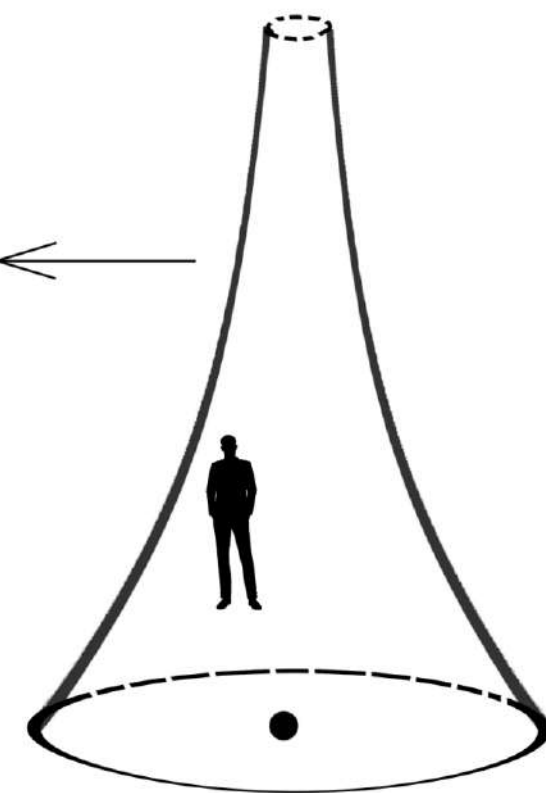
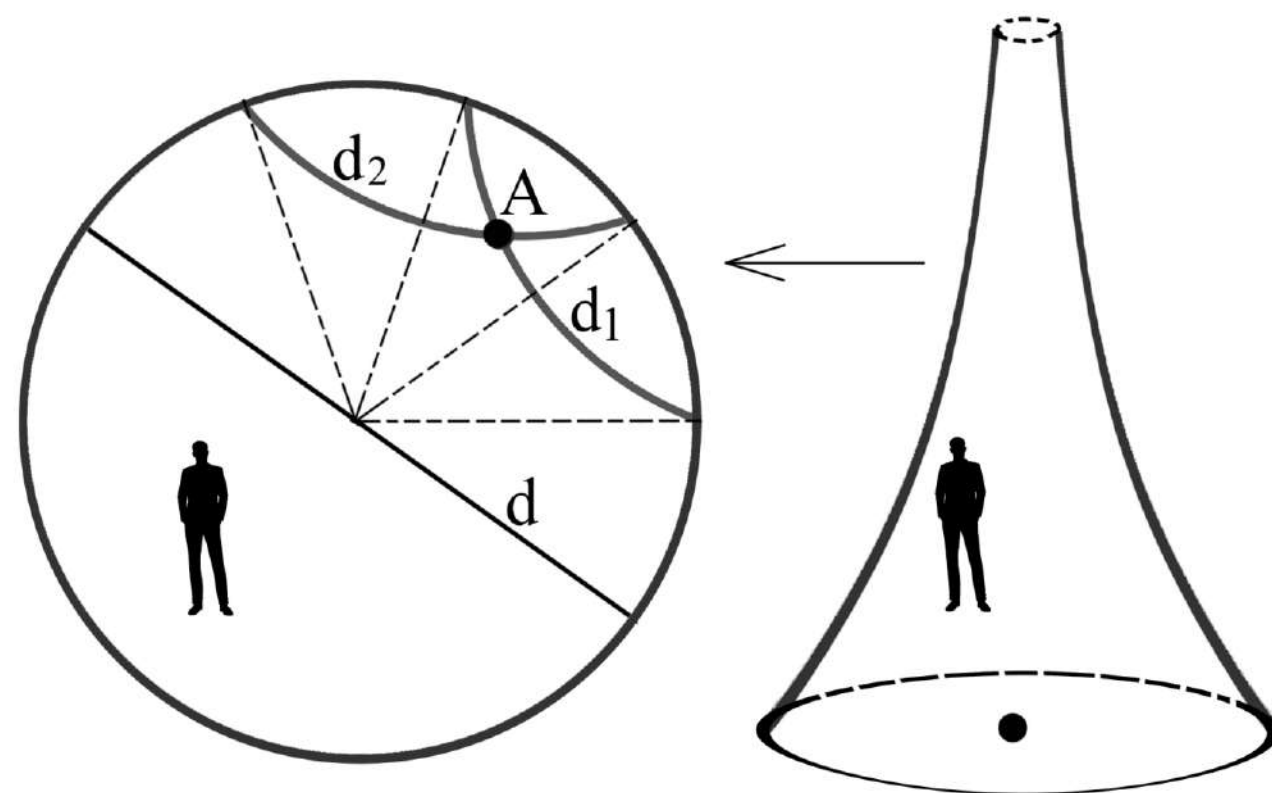
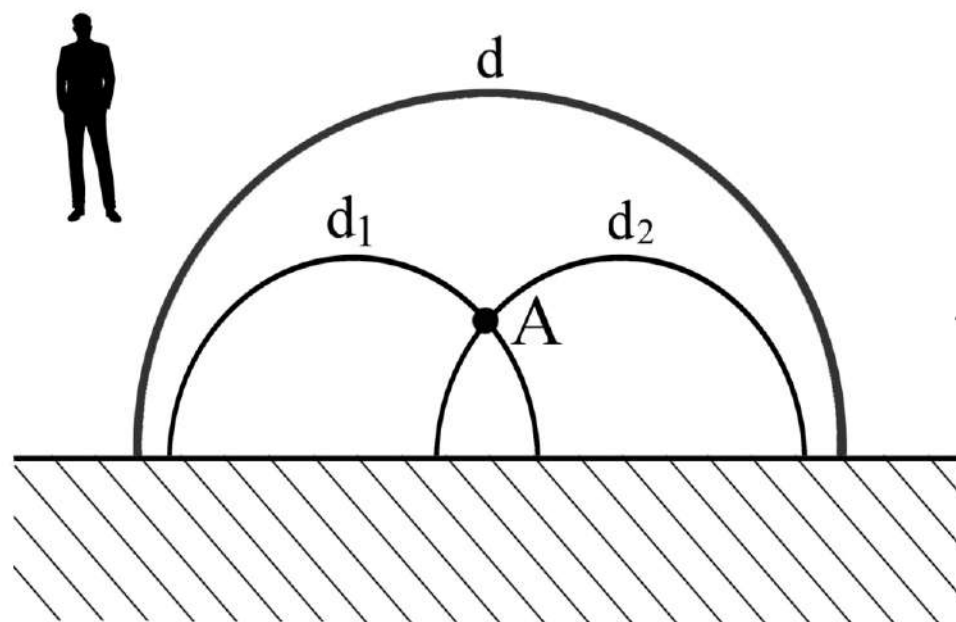
Să explicăm intuitiv de ce un meridian de exemplu este „dreaptă” în această geometrie. Ne vom baza pe faptul că dreapta este drumul cel mai scurt care unește două puncte.

Să ne închipuim sfera stând pe un plan ca o minge pe o masă. De la polul Nord N al sferei la polul Sud S vopsim meridianul cu roșu și rotim sfera până când tot meridianul este ștampilat pe planul tangent în S. Ceea ce se obține este un segment NS în acel plan. O altă curbă pe sferă care unește N cu S, ștampilată în plan prin rotiri și înclinări ale sferei produce o curbă NS în plan mai lungă decât segmentul NS obținut din ștampilarea meridianului. Deci meridianul va fi „dreaptă” pentru că produce segmentul de cea mai mică lungime în plan. De fapt orice cerc care se obține prin intersecția sferei cu un plan care trece prin centrul ei va fi „dreapta” a sferei, adică se va comporta prin ștampilare ca meridianul.

Consecința imediată este că două astfel de „drepte” se intersectează, deci nu există paralele în geometria pe sferă. Pentru a justifica asta, cel mai ușor este să vă imaginați două meridiane (deci două „drepte” ale sferei). Ele se intersectează obligatoriu în N și S. Deci orice două „drepte” pe sferă se intersectează exact cum se intersectează cele două meridiane, deci nu există „drepte” care nu se intersectează. Deci nu există paralele.

Această geometrie sferică este geometria naturală a boltei cerești, esențială în astronomie și indispensabilă navigatorilor din epocile pre-satelitare, când poziția pe glob se deducea doar din observația cerului și din calcule trigonometrice.

Primele mari teoreme ale geometriei sferice au fost deduse de Menelaus, Al-Jayyani, Jabir Ibn Aflah, și Girolamo Cardano, între secolul I și secolul al XV-lea al

erei noastre. Deci au fost necesari 1500 de ani pentru geometria în sine și încă mai mult dacă vrem să o vedem înțeleasă prin limbajul geometriei diferențiale.

Dacă e să vorbim despre rolul acestor geometrii în fizică, lucrurile devin și mai clare:

Geometria euclidiană a fost considerată de Newton și Kant drept geometria spațiului absolut, necesară pentru modelarea lumii în mecanica clasică.

Geometria sferică este indispensabilă în astronomie și navigație.

Iar despre geometria neeuclidiană, ne pregătim să vorbim mai pe larg.

V. Cazul modelelor geometriilor neeuclidiene: pseudosfera, semiplanul lui Poincaré și discul lui Poincaré.

Vom înțelege acum modul în care Poincaré, pornind de la geometria pseudosferei, a pus bazele unei revoluții: o geometrie a curburii negative, a spațiului hiperbolic, a lumilor posibile.

Poincaré a imaginat două modele de geometrie neeuclidiană. Modelul discului și modelul semiplanului.

Să încercăm să le explicăm cât mai simplu și să vedem cum se conectează ele cu pseudosfera.

Mai întâi să arătăm că într-un semiplan al unui plan putem să construim un

model de geometrie neeuclidiană. Cum facem? Considerăm dată o dreaptă d în plan. Alegem unul dintre cele două semiplane mărginite de dreapta d și îl vopsim în negru. Pentru noi acest semiplan nu mai există.

În celălalt semiplan dezvoltăm geometria neeuclidiană spunând întâi cine sunt „dreptele” ei. Poincaré a considerat mai întâi toate cercurile care au centrul pe dreapta d și dreptele perpendiculare pe d . Referitor la cercurile care au centrul pe dreapta d : jumătate din cerc este în planul vopsit cu negru. Poincaré a considerat că semicercul din planul nevopsit este o „dreaptă” în noua geometrie. La fel pentru dreptele perpendiculare pe d . Partea din semiplanul vopsit cu negru nu interesează. Doar semidreapta rămasă în celălalt semiplan este „dreaptă” în noua geometrie.

Mai putem să observăm că semicercul intersectează dreapta d în unghiuri de 90° grade. Vom spune că sunt perpendiculare la dreapta d .

Dacă iau două puncte A și B pe această „dreaptă”, drumul cel mai scurt pe care l-ar parcurge un omuleț bidimensional este chiar pe arcu AB . Nu segmentul Euclidian AB . Acela este mai lung. Asta face noua geometrie imaginată de Poincaré aici.

Să analizăm problema paralelelor.

Fie două astfel de „drepte” care se intersectează în A . Să le numim a și b . Deci

practic avem două semicercuri care se intersectează în A. Există un semicerc („dreaptă”) mai mare, f, care cuprinde în interiorul lui cele două semicercuri („drepte”) care se intersectează în A. Fiecare dintre ele, a și b, nu intersectează f. Deci am construit două paralele prin A la dreapta f. Practic se pot construi o infinitate de paralele.

Se arată apoi (mai greu) că suma unghiurilor unui triunghi este mai mică strict decât 180° .

Toate lucrurile spuse anterior au sens în spiritul geometriei diferențiale, varianta Bernhard Riemann, obiectele respective fiind geodezice pentru ceea ce se numește metrica lui Poincaré pentru semiplan. Deci nu mai pot fi explicate elevilor decât așa, la nivelul intuiției. Demonstrațiile țin de formalismul geometriei diferențiale.

Acum intervine esențialul, transferul de structuri.

Poincaré a arătat că există o schimbare de coordonate care transformă metrica pseudosferei în metrica semiplanului său. Un transfer de structuri care arată că în ambele cazuri se evidențiază o aceeași geometrie, cea neeuclidiană, funcționând atât pe pseudosferă cât și în semiplan.

Iar ideea poate fi continuată.

Printr-o inversiune geometrică convenabilă (nematematicienii citesc asta: printr-o transformare a planului convenabilă) semiplanul Poincaré se transformă într-un disc, adică în interiorul unui cerc. Deci înțelegeți cum funcționează transformarea? Dreapta d se transformă în cercul C, punctele din semiplan se transformă fiecare într-un punct al discului, „dreptele” semiplanului se transformă în „drepte” ale discului păstrând unghiurile. Astfel toți diametrii discului și toate arcele de cerc „dublu perpendiculare cercului” sunt „drepte” ale discului. Metrica semiplanului se transformă în metrica discului. Se poate arăta că toate metricele de care vorbim au curbura Gauss constantă negativă.

Toate structurile acestea, pseudosferă, semiplan Poincaré și disc Poincaré sunt modele, imagini, pentru geometria neeuclidiană.

VI. „Singurătatea Matematicianului” - ar exclama Solomon Marcus

Suntem în anul în care profesorul Solomon Marcus ar fi împlinit 100 de ani. Un veac de singurătate, dacă ar fi să considerăm eseul domniei sale despre matematicieni și singurătatea lor. Nu socială! Ci singurătatea lor în fața frumosului matematicii. Să îi aducem un omagiu explicând în câteva idei de ce frumusețea matematicii te poate face să te simți singur. Vom folosi ingredientele din acest episod.

Să considerăm un omuleț în centrul discului și să presupunem că el începe să se deplaseze pe o rază spre cercul care mărginește discul. Nu va ajunge niciodată acolo. Va fi ca o furnică care vrea să afle marginea unui plan mergând pe o dreaptă din plan. De ce? Geometria neeuclidiană vine împreună cu un alt mod de măsurare a distanțelor. Distanța Euclidiană care reprezintă mărimea razei,

devine infinit - așa se schimbă structurile.

Deci, dacă ne întoarcem la semiplanul Poincaré, distanța de la A la d este tot infinit.

Dreapta d care mărginește semiplanul Poincaré și cercul C care mărginește discul lui Poincaré devin domenii ale infinitului geometriilor respective.

Discul inițial, de rază finită în geometria Euclidiană, devine un spațiu neeuclidian infinit. Pentru asta nu aveți decât să acceptați că matematicienii au stabilit că x din intervalul $(0, R)$ se transformă în $\log(R+x)/(R-x)$. Când x tinde către lungimea R a razei, acel logaritm tinde către infinit.

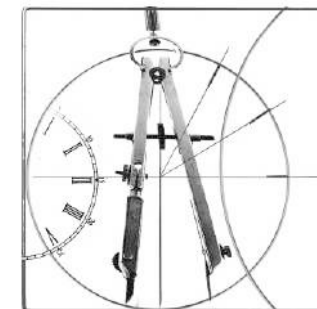
Aceasta este puterea matematicii și cumva este responsabilă pentru singurătatea matematicianului.

Un matematician lucrează cu structuri extrem de abstracte care de multe ori nu au echivalent în realitate. Matematicienii le văd, le înțeleg, și le leagă între ele folosind limbajul matematic. Un formalism necesar pentru rigoare.

Dorința nematematicienilor de a înțelege structurile abstracte se poate lovi de formalismul matematic care le pare excesiv.

Pe când mintea matematicianului, așa cum am spus, se poate juca ușor cu structuri care au aceeași semnificație dar arată diferit, pentru că formulele de transformare sunt singurele care-i dictează înțelesul corect. Și asta se întâmplă și în cazul schimbării obiectelor geometriilor neeuclidiene de mai sus.

În episodul viitor vom arăta cum aceste exemple de geometrii neeuclidiene au influențat viziunea filozofică a lui Poincaré, transformându-l într-un adept al convenționalismului rațional și structural.

Cristina Venedict

Curator - Emilian AVRĂMESCU

CRISTINA VENEDICT a descoperit fotografia în 2005, într-un moment de revelație. Formată inițial în pictură monumentală și psihologie, Cristina a trecut la fotografie ca o necesitate: un limbaj al sinelui care îi permite să citească trupurile, expresiile, tăcerile. Stilul ei – portret, fine art, spontaneitate, culoare – este o întrupare a fragilității și a forței, un dialog între lumina naturală și vibrația emoțională a subiectului. Fotografii ei nu doar surprind chipuri, ci descoperă povești.

Cristina Venedict a câștigat *Premiul Național România*, la *Sony World Photography Awards 2016* - cea mai bună imagine realizată de un fotograf român, expusă la *Somerset House* Londra; *Premiul Național România*, la *Sony World Photography Awards 2021* - categoria *Creativitate*; alte premii și mențiuni la competiții naționale și internaționale. Lucrările ei au fost expuse la Londra, Cracovia, Dublin, Vermont, New York, Viena, Cairo, Roma, Elveția, Atena, Moscova, India, Franța, dar și pe platforme și reviste internaționale (*Lensbaby*, *Adore Chroma Magazine*, *Professional Photographer UK*, *Fine Art Photo Magazine* etc).

Ion **TIȚOIU**

Ion Tițoiu este un artist plastic dobrogean, fost director al revistei „Tomis” cetățean de onoare al Constanței și fondatorul primei școli de gravură din Dobrogea.

Ion Tițoiu s-a născut pe 21 august 1949, la Straja, Constanța. Artistul dobrogean împlinește luna aceasta 76 de ani. În 1978 a absolvit Institutul de Artă „N. Grigorescu” din București, avându-i ca profesori, printre alții, pe Eugen Popa și Gheorghe Ivancenco.

În 1972 a debutat la Galeria „Dalles” din București. De-a lungul a jumătate de veac de carieră artistică a avut peste 45 de expoziții personale, peste 35 de expoziții colective în România și peste 29 de expoziții colective internaționale. De altfel, o bună parte din lucrările sale se află în colecții private din țară, precum în București, Arad, Oradea, Timișoara, Cluj, Constanța, Brașov, Bacău, Craiova, Tulcea și Lugoj, în timp de altele au trecut granițele țării noastre ajungând în Ecuador, Canada, Franța, Italia, Germania, Danemarca, Iugoslavia, Bulgaria, Israel, USA, Rusia, Japonia, Austria, Finlanda, Ungaria, India, Coreea de Sud, Suedia și Serbia.

Operele sale pot fi însă apreciate și la Muzeul Colecțiilor din București, Muzeul de Artă din Constanța, Muzeul de Artă Contemporană din Galați, Palatul Culturii din Iași, Muzeul de Artă din Tulcea, Contemporary Art Museum, Sharjah, Kent Museum, Ohio, USA.

În anul 2001 a devenit cetățean de onoare al orașului Techirghiol, iar în anul 2009 al orașului Constanța.

Ana Amelia Dincă - critic de artă

Ion Tițoiu la 76 de ani

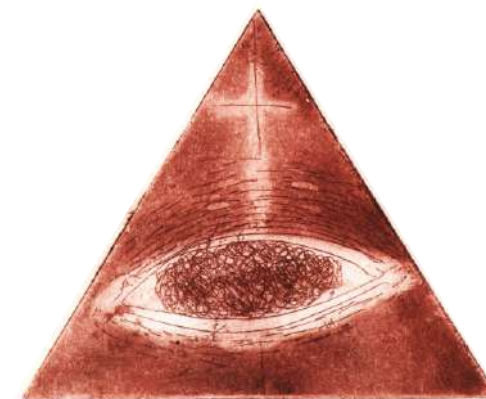
În gravură, desen și pictură, Ion Tițoiu recrează marea cu fațetele ei atotcuprinzătoare și tainice, de la substanța dramatică și nocturnă, statică în aparență, la cea dominată de solaritate și disoluție. Delta Dunării și Marea Neagră se relevă în ipostazele fluidului și monoliticului formelor grupate armonios în spațiul compozițional, transformat în factorul nemijlocit al autocunoașterii.

În pictură, culorile contrastează, pescărușii și vibrația apei creează corespondențe ludice, solicitând latura abstractă a discursului și organizând totodată sintetic premisele unor forme recognoscibile, a căror suprafață este analizată prin ritmica tușelor repetitive, libere, dar ordonate, ca niște atingeri delicate de penel (în pictură), având, cel mai adesea, efecte de filigranare (în gravură). În grafică, puterea supranaturală a valului, care acoperă reliefurile cu accente pitorești, osmoza spiritului subacvatic cu dimensiunea lui cosmică, vizează profunzimea vieții și proiecția mentalului artistului asupra destinului său legat de Dobrogea unde s-a născut. Inclusiv imprimarea dimensiunii auditive se desfășoară pe mai multe registre: prin zgomotul valurilor și prin bătaia aripilor păsărilor, prin liniștea ciudată a înserării și foșnetul discret al vegetației, abordate într-un grad de stilizare care îl fac original.

Stele de mare, pești imaginari, valuri de poveste, aflate în armonie cu universul marin, sunt completate de omniprezența ochiului, pretext de filosofare pentru artistul care se reflectă în această oglindă a lumii, aducând la un loc comun realitatea și visul. Caracterul narativ al imaginilor relatează esența geografiei Dobrogei, trecută prin filtrele gândirii artistului, care și-a conceput opera în câteva serii de lucrări: „Penițe”, „Ochiul”, „Valul”, „Peninsula tomitană”, „Masa de lucru”, „Coline”, ale căror simboluri se întrepătrund, evocând ritmul mișcării materiei cosmice.

Acest din urmă motiv de cercetare se integrează unor compoziții care subsumează trimiteri spre geneză, fertilitate, înțelepciune, susținând spiritul filosofiei lui Lucian Blaga, prin conceptul alternanței dintre deal și vale, care devine motivul unei estetici în grafica lui Ion Tițoiu. Evocată sub forma sânilor în apogeu biologic, colina este atașată ideii de mamă a pământului, care generează viața și spiritul meditativ. O abordare aparte observăm în numeroase lucrări mărginite de penițe figurate ca niște coloane, peste care se odihnesc păsări ale sufletului, devenite adevărate semnături ale artistului, testamente imagistice unde domnește penița, instrumentul crezului său existențial, punct de sprijin al istoriei personale.

Aceasta este reprezentată sub diferite forme și în variate conotații: vas cu flori,

stâlp, suport pentru instrumentele desenului, amforă, izvor al vieții, diversificând și expresivizând compozițiile, în datele unor tehnici admirabil stăpânite. Dedicându-i un întreg ciclu de lucrări și prezent în toată opera sa, instrumentul care îi este aliat și îl însoțește de decenii, a devenit un personaj nelipsit de pe masa de lucru, fiind adesea integrat vegetalului, convertit suprarealist în pene de scris, un fel de străjeri ai imaginilor, mărginind din loc în loc compozițiile.

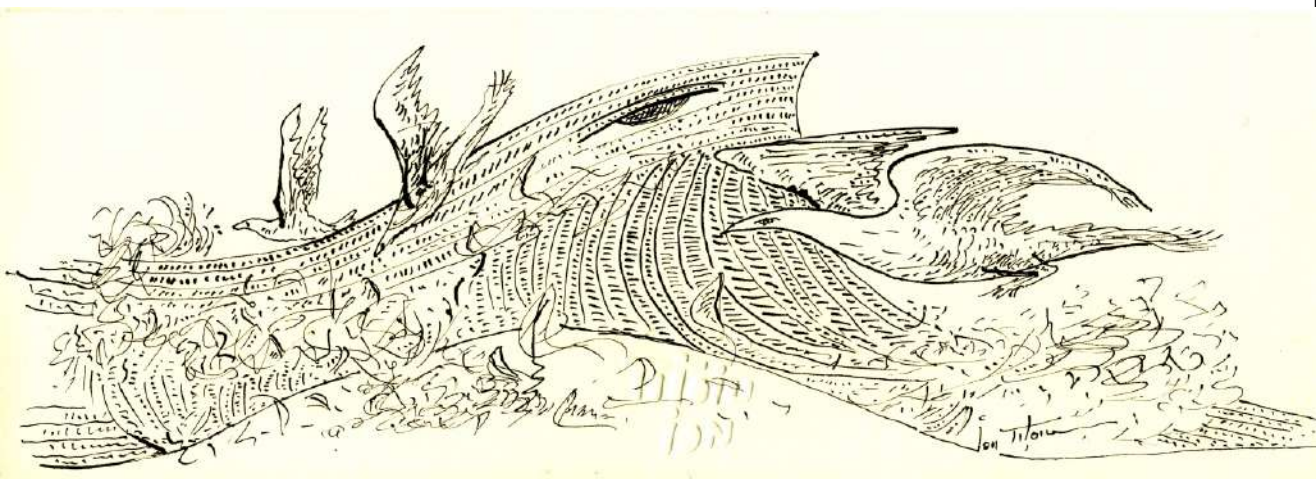
Sunt situații când penița este fixată în vârful colinelor, jucând rolul de "axis mundi", de catalizator al corporalității imaginii. Contemporană cu Ion Țițoiu, cu sentimentele sale directe, aceasta este însoțită câteodată și de pensulă. Din punct de vedere plastic, penița are anatomii ei, fiind tratată într-o multitudine de modalități grafice. Prezentă și în pictură, apare ca o identificare a lui Ion Țițoiu cu această nestemată a lumii sale, creatoare și martora operei până acum. Intensitatea aceluiași reper fundamental o are și seria de lucrări "Peninsula tomitană", care se constituie într-un loc încărcat de povești și mistere, marcând o serie de lucrări de observare a unei naturi date și reevaluate de artist, pornind de la suportul documentarist și de statornicire în mintea sa a unor imagini văzute direct, asupra cărora a intervenit, fără a se îndepărta de motivul vizual. Compozițiile surprind atmosfera trecutului și a prezentului, având ca formă proeminentă „Cazinoul”, impozant și cu forța de expresie a stilului „Art Nouveau”.

Din acest ansamblu al subiectelor abordate de Ion Țițoiu nu putea lipsi „Valul”, care face parte din atmosfera structurilor primordiale și denunță apartenența artistului la spațiul mării, necunoscut și incontrollabil, aflat în perimetrul său de viațuire. Desenat cu linia extrem de fină a peniței, valul își schimbă conformația, dispare și reapare, fiind în continuă transformare, dar și nehotărât, ca firea omului. Artistul punctează puterea lui de a modela spațiul, de a-l străpunge în forță sau de a-l reconfigura în mișcări line aparent, dar cu tensiuni marcate pe suprafață de multitudinea liniilor și însemnelor redade. Ion Țițoiu grafiază ingenuozitatea fragmentului de a-și regăsi întregul, a detaliului de a irumpe din context, într-o permanentă relație dintre plin și gol. La modul simbolic, valul, acest vector al continuității, se deplasează pe o orbită a existenței, iar reîntoarcerea lui în matca originară implică ciclicitatea vieții noastre, pe care artistul o definește din perspectiva toposului din care face parte. Ideea de atelier este surprinsă printr-un simbol, "Masa de lucru", altar, punct de întâlnire al graficianului cu propria memorie și spiritualitate, locul unde își conceptualizează arta, luând-o în fiecare zi de la capăt. Acest spațiu este format din obiecte persoanele, necesare lucrului, dar și dintr-o categorie devenită motiv de inspirație: ochelarii plasticianului, penițe și călimara, cutia de culori, pipe, flori și pene de păsări, instrumente și vase în care acestea sunt așezate, așteptând să fie puse la treabă. Alteori, deasupra mesei de lucru plutesc penițe a căror structură are similitudini cu scheletul de pește sau cu frunze și arbori, alăturându-se ochilor transformați și ei în semnul peștelui, toate implicând corespondența formelor din natură și capacitând acuitatea artistului de a stabili analogii neașteptate, integrându-se arealului fantastic, suprarealist.

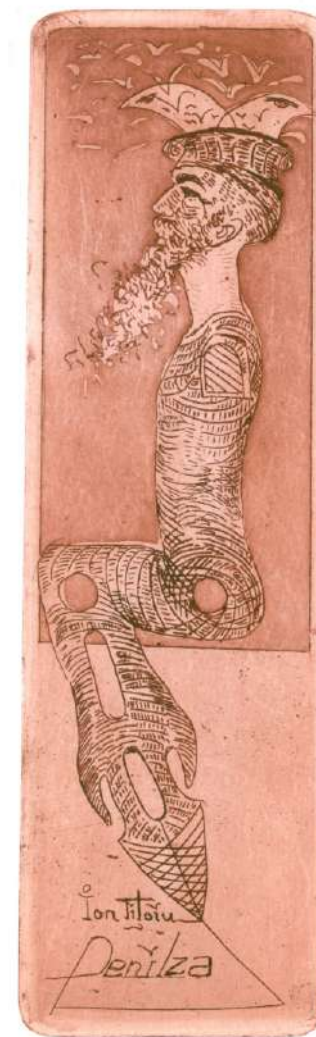
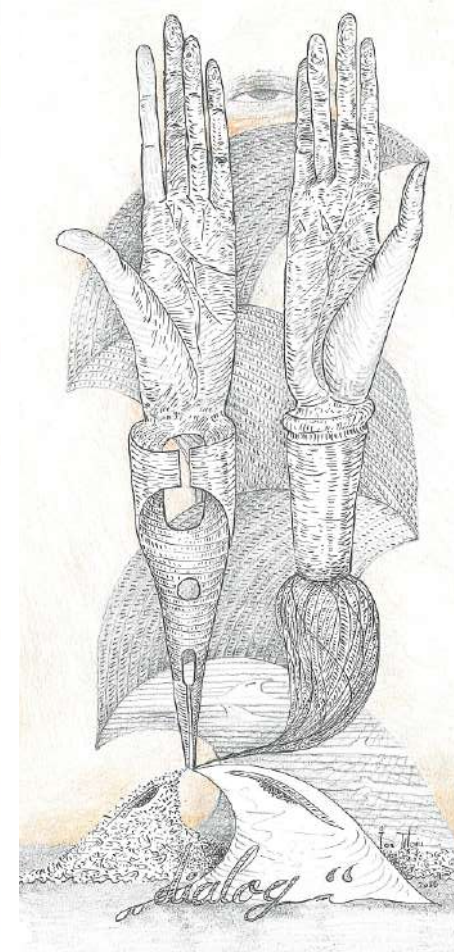
„Ochiul” este o fereastră spre peisajul său interior și spre lumea din afara sa, de unde selectează elemente care vorbesc despre spiritualitate, despre istoria culturii, despre Egiptul antic. Devenit modulul vizual al unei serii de compoziții, acesta este de fapt un ochi al minții care cuprinde toate temele abordate de Ion Țițoi în opera sa, apărute prin forța văzului și în sensul selecției impuse de artist, fără a se îndepărta niciodată de temele sale predilecte. Omniprezent, înțelegând mecanismele materiei din jur, ochiul acesta interior este surprins din perspectiva receptacolului suprem, prin forța câmpului său vizual de a disemina lumea, de a-i da sens și continuitate, de a o fixa într-o matcă a cunoașterii de sine. În aceste compoziții vaste ca semnificație, valul are și acesta un ochi al lui, la fel, mâinile, buzele, aștri, universurile concentrice, fiecare cu felul lor de raportare la un cosmos intuit, dar și consimțit de artistul care se oprește și asupra vârstelor omului, printr-un sistem de notații dinamice și abstractizate, lăsând să se întrevadă structuri generale recognoscibile, care alcătuiesc acel corpus de asocieri formale, definind un stil și o viziune, marca Ion Țițoiu.

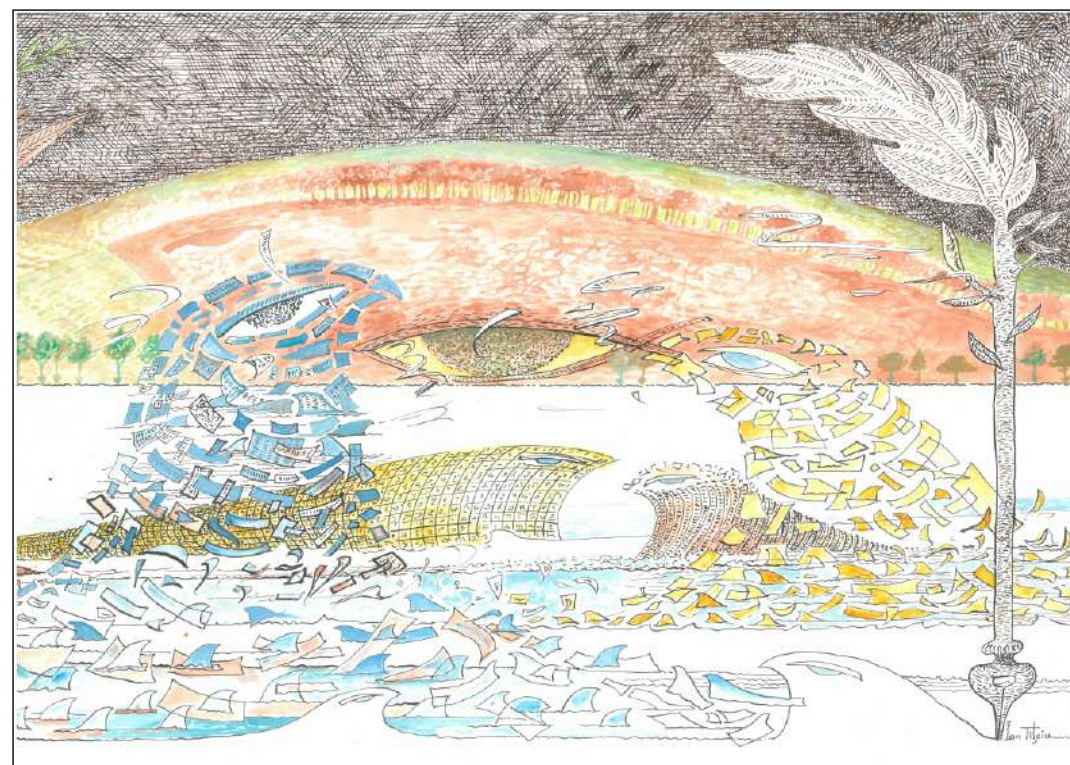
„Valul” face parte din ambianța elementelor primordiale și denunță apartenența artistului la spațiul necunoscutului și incontrollabilului, marea, aflată în perimetrul său existențial. Acest motiv plastic are axe care închid forma sau este posesorul unor poliaxialități care o deturneză în ritmul ascuns al apei. Desenat cu linia extrem de fină a peniței, valul își schimbă conformația, dispare și reapare, fiind în continuă transformare și nehotărâre, ca firea omului. Artistul punctează puterea lui de a modela spațiul, de a-l străpunde în forță sau de a-l configura în mișcări line. Ion Țițoiu grafiază ingenuozitatea fragmentului de a-și regăsi întregul, a detaliului de a irumpe din context, într-o permanentă relație dintre plin și gol. Imaginea reflectată a unei lumi cu o capacitate de regenerare continuă se divide în piramide vizuale, integrând ritmul în ansamblul formelor care se arcuiesc și al unghiurilor care se deformează, creând arhitecturi efemere și nemaivăzute, populate deseori de pești miraculoși și păsări vrăjite sau pustiite de forțe ale naturii, de nopți și zile, de întuneric și lumină. La modul simbolic, acest vector se deplasează pe o orbită a existenței, iar reîntoarcerea lui în matca originară implică ciclicitatea vieții noastre pe care artistul o definește cu natura lumii din care face parte.

„Penița” se dezvăluie în orice reprezentare a verticalității și a transcendenței pentru că aceasta este instrumentul care evocă spiritualitatea artistului, conturând o osmoză între universul său interior și infinitul exterior. Ion Țițoiu își concretizează gândurile pe suprafața hârtiei, cu ajutorul peniței, izvor al formelor, început și sfârșit. Vegetația pădurii convertită în pene de scris și desenat, un fel de străjer al imaginilor, mărginind din loc în loc compozițiile se alătură penițelor fixate fragil în vârful colinelor și jucând rolul de "axis mundi", de catalizator al întregului areal al ființei. Contemporană cu artistul, cu sentimentele sale directe, aceasta este însoțită și de pensula, care o însoțește câteodată. Din punct de vedere plastic, penița este tratată printr-o multitudine de hașuri în grafică, unde linia este modelată expresiv, iar prezența ei în pictură apare ca o identificare a lui Ion Țițoiu cu această nestemată a lumii sale, creatoarea și martora operei create până acum.

„**Peninsula tomitană**” surprinde atmosfera trecutului și a prezentului, având ca formă proeminentă „Cazinoul”, impozant și cu forța de expresie a stilului „Art Nouveau”. Surprins în plină pagină, în unele lucrări, în altele, ancorat în peisajul urban și marin din imediata sa apropiere, dar ușor de detectat prin masivitatea și monumentalitatea lui, se integrează arealului de civilizație, pe care îl domină. Având veleitățile creației documentariste, această serie de imagini este presărată pe alocuri cu prezențe umane, analizate prin elemente sugestive de vestimentație sau pur și simplu printr-o evocare lapidară a siluetelor. Pata de culoare, care ambiencează spațiul lucrărilor, este subordonată liniei măiestrit utilizată în configurațiile arhitectonice, unde urmează traseul modelului, însă o descoperim și într-o tratare mai gestuală atunci când artistul reprezintă vegetația și valurile. Semnalăm prezența spațiilor analizate grafic și alăturate registrelor aerate în care domină ambiața cromatică, favorabilă unei întoarceri nostalgice în timp, pe care artistul o propune.

Anghilele nu sunt țipari,
dar au o evanghelie

Cosmin DRAGOMIR

Nimeni, niciodată, n-a văzut un pui de anghilă în Europa așa că modul în care acestea se înmulțesc au dat bătăi de cap și a fascinat o serie de gânditori importanți ai lumii. De la Aristotel la Freud, ambii cu aplecări spre naturalism (părintele psihanalizei chiar a disecat vreo 400 de bucăți pe malul Mediteranei în cautarea organului sexual maxculin) ipotezele referitoare la perpetuarea speciei au atins întregul spectru al imaginației: de la frecatul de pietre la diviziune.

Evanghelia tiparilor, Patrik Svensson, apărută în 2019 la editura Cartea Românească Educațional în traducerea Alexandrei Maria Vrânceanu, tratează pe larg această temă.

Menționez că deși traducerea este meritorie, titlul conține o eroare greu de depășit: țiparul nu e anghilă, deși seamănă. Subiectul principal este anghila europeană, care crește și pe la noi, mai ales în Marea Neagră, dar care rămâne o prezență discretă a faunei autohtone, spre deosebire de țipar care a asigurat subzistența multor ardeleni pe vremuri. Zeama de varză cu țipari fiind considerată în continuare o delicată, dar care e supusă interdicțiilor de pescuit.

Istoria alambicată a acestor viețuitoare devine și prilej de filosofie și introspecție pentru autor, un suedez dus în copilărie de tatăl său la prins de anghile. Deși non-fiction epopeea acestor pești frizează, uneori, Realitatea, iar volumul pare un thriller plin de suspans a cărui final rămâne deschis oricărui deznodământ. Până în 2019 cercetătorii, deși avansaseră enorm, încă nu aveau un veridict clar. Spoiler: pare că majoritatea covârșitoare se reproduce în Marea Sargaselor din Caraibe, iar masculii care nu pot parcurge lungul drum până în apele nuptiale își inhibă nevoia reproducerii astfel prelungindu-și cu zeci de ani viața. Mai mult, ei își dezvoltă organele sexuale suprimându-și aparatul digestiv.

Cum textul apare totuși la o rubrică gastronomică, îmi permit o glumă la îndemână. Cartea a fost nominalizată la August Prize, iar anghilele au gust, ba chiar unul memorabil de grăsime și mîl, care nu e pentru toată lumea. L-am regăsit într-un preparat emblematic din Ohrid Macedonia de Nord, apoi în varianta friptă în Zagreb. Și nu, nu are legătură cu cem ai putem gusta prin România, în special la sushi.

Rubrică susținută de
Domeniul Bogdan

redactor- șef
Bogdan Papacostea

redactor - șef adjunct
Claudiu Komartin

redactori
Mirela Stîngă
Zoe Caraiani
Alina-Ioana Vasiliu

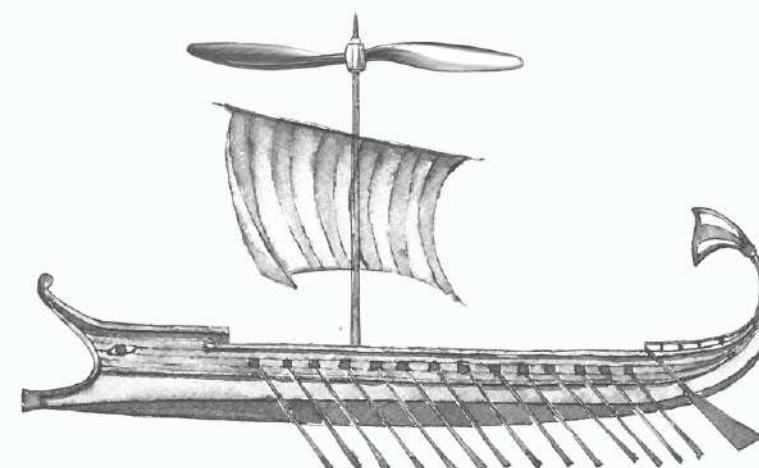
colaboratori
Dan Perșa
Adrian Mihai
Cosmin Dragomir
Wladimir-Georges Boskoff
Emilian Avrănescu
Demetra Vlas
Ionuț Cheran
Lelia-Rus Pîrvan
Irina-Roxana Georgescu
Mihai Buzea
Eduard Andrei
Irina-Petra Gudană

grafică
Vasile Filip

web design
George Șorodoc

tehoredactare
Marius Pârlogea

a u g u s t 2 0 2 5

TOMIS

contact@revistatomis.ro

facebook.com/revistatomis

instagram.com/revistatomis

www.revistatomis.ro

SITECH
EDITURA SITECH
www.sitech.ro
Cluj-Napoca, Clădirea Universității nr. 147, parter
e-mail: office@sitech.ro
tel: 0771 837 787 / 0722 216 508

Consiliul Local
Constanța

Consiliu director:
Cristina Papazian
Laura Tănase
Alin Vintilă